

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

Національний університет кораблебудування

Бібліотека ХХІ століття: виклики, нові можливості, перспективи

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

7-8 листопада 2019 р.

Миколаїв ■ 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**БІБЛІОТЕКА ХХІ СТОЛІТТЯ:
ВИКЛИКИ, НОВІ МОЖЛИВОСТІ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

7–8 листопада 2019 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека,
пр. Героїв України, 9*

Миколаїв–НУК–2019

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

ОФІЦІЙНІ ПАРТНЕРИ:

ТОВ «АНТИПЛАГІАТ» (м. Київ), видавництво «Патерик» (м. Київ),
видавництво «Ліра-К» (м. Київ), видавництво «Олді-плюс» (м. Херсон),
видавничий дім «Гельветика» (м. Херсон), видавництво «Іліон» (м. Миколаїв),
видавництво Ірини Гудим (м. Миколаїв), видавець Лев Траспов (м. Миколаїв),
видавництво Торубару (м. Миколаїв)

Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.

Претензії до організаторів не приймаються.

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Бібліотека XXI століття: виклики, нові можливості, перспективи : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 листоп. 2019 р. – Миколаїв : НУК, 2019. – 98 с.

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи з нагальних питань функціонування бібліотек ЗВО, а саме: філософії відкритого доступу у бібліотечному середовищі; формування професійних компетентностей бібліотекаря та користувача; досвіду роботи бібліотек з формування культури академічної доброчесності; тенденцій та перспектив інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки; проектної діяльності бібліотек ЗВО; бібліотечного середовища як дієвого простору соціокультурного розвитку тощо.

УДК 021

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2019

© Наукова бібліотека Національного
університета кораблебудування імені адмірала
Макарова, 2019

З М І С Т

Айвазян О. Б., Мацей О. О., Молчанова С. А. Стратегічна модель оптимізації роботи бібліотеки.....	5
Борко Т. М. Формування професійної компетентності – актуальне завдання підготовки майбутніх фахівців-бібліотекарів.....	10
Вілкул В. Д. Всеукраїнський конкурс «Біографічний рейтинг –2018»: досвід Наукової бібліотеки Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського	15
Влащенко Л. Г., Нікітенко О. М. Інструменти для підвищення якості процесів в університетській бібліотеці.....	23
Єрмолаєва Г. А. Syllabus як засіб організації самостійної роботи студентів у процесі підготовки майбутніх бібліотечно-інформаційних фахівців.....	27
Жигалкіна М. С. Академічна доброчесність в навчальній та науковій діяльності бібліотеки ЗВО	31
Картузов К. М. Кібербезпека інфокомунікацій. Що може зробити бібліотекар?.....	36
Корольова Т. Д. Участь Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова у проекті УБА «Бібліосинергія»: новий досвід, нові знання.....	41
Костирко Т. М. Філософія відкритості: нові виклики до університетських бібліотек.....	48
Кузнецова І. В. Загальноуніверситетські заходи Наукової бібліотеки – як складова її іміджевої та маркетингової діяльності.....	56
Некипелова О. М., Письменна І. В. Формування медійно-інформаційної компетентності користувачів Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаєва.....	61
Савельєва В. В., Єпіфанова О. В. Університетська бібліотека, відкрита для змін (з досвіду роботи Наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля).....	67
Сидоренко А. І. Оновлення змісту навчання як індикатор досягнення результатів (на прикладі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»).....	74
Сидоренко Т. В. Івент-проекти як сучасний формат розвитку бібліотек	79
Тепікіна Л. В. Предметні бібліотекарі – організаційне рішення в науково-технічній бібліотеці ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	84
Ткаченко Д. В., Цокало О. О. Вплив набуття нових компетенцій бібліотекаря на рейтинг бібліотеки та університету в цілому	88
Шемаєва Г. В., Шевцова Ю. О. Співавторство як результат професійної комунікації.....	93

УДК 027.7-047.58(477.43)

Айвазян Олена Борисівна

канд. іст. наук, директорка

Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету,
вул. Кам'янецька, 110/1, Хмельницький, 29018, Україна,
+380 382 773 038, ayva_library@ukr.net

Мацей Оксана Олександрівна

заступниця директорки Наукової бібліотеки

Хмельницького національного університету,
вул. Кам'янецька, 110/1, Хмельницький, 29018, Україна,
+380 382 773 038, library_HNU@ukr.net

Молчанова Світлана Артемівна

завідувачка науково-методичного відділу

Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету
вул. Кам'янецька, 110/1, Хмельницький, 29018, Україна,
+380 382 773 038, library_HNU@ukr.net

СТРАТЕГІЧНА МОДЕЛЬ ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ

***Анотація.** Успішність та результативність функціонування бібліотеки вищого навчального закладу значною мірою залежать від стратегічного моделювання та прогнозування. У статті висвітлено досвід НБ ХНУ зі стратегічного планування роботи, який передбачає перехід від моделі бібліотеки, яка застосовує в роботі власні фонди, до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні ресурси.*

***Ключові слова:** наукова бібліотека університету, стратегічна модель, інновації, стратегічне планування, аналіз діяльності, наукові комунікації, світові інформаційні ресурси, академічна доброчесність.*

У зв'язку з якісними комплексними змінами у виробництві, розповсюдженні та використанні інформації, в інформаційних потребах людей і можливостях їх задоволення виникла необхідність сформувати новий, збагачений образ бібліотеки, відповідний сучасним тенденціям інформаційного розвитку. Стратегічні завдання, виконання яких також потребує комплексних системних, організаційних, структурних і технологічних змін, постали й перед бібліотеками вищих навчальних закладів у ході модернізації української освітньої галузі та реформування вищої освіти. Для вирішення поставлених завдань університетські книгозбірні не можуть існувати як статична модель, їм необхідно швидко реагувати на зміни, відповідати вимогам користувачів, сучасному рівню освіти, активно впроваджувати у свою роботу нові технології і методи бібліотечно-бібліографічної та інформаційної діяльності.

Загальне бачення необхідних зрушень пропонує Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. [3]. У цьому контексті наукова бібліотека Хмельницького національного університету (далі Бібліотека) сформувала власну стратегічну модель оптимізації роботи, визначила ключові проблеми розвитку, пріоритети діяльності, напрями, завдання й основні дії для досягнення якісних змін, спрямованих на їх реалізацію.

«Стратегія розвитку наукової бібліотеки Хмельницького національного університету на 2017–2021 роки» (далі Стратегія) була розроблена відповідно до Законів України, Постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства вищої освіти і науки України, Міністерства культури України, а також Стратегії розвитку університету.

Свою місію Бібліотека вбачає у розвитку, створенні, збереженні власних і світових інформаційних ресурсів, які відповідають навчальному та науковому процесам в університеті, організації доступу до згаданих ресурсів та їх використанні, забезпеченні інформаційно-дослідницьких потреб всього контингенту користувачів [4].

З урахуванням пріоритетів діяльності Бібліотеки і поставленої мети визначено **основні стратегічні напрями**:

- інтенсивний розвиток та актуалізація кількісно-якісної складової бібліотечного фонду;
- запровадження нових технологічних рішень у процес аналітико-синтетичного опрацювання інформації;
- удосконалення форм та методів бібліотечного сервісу;
- інформаційно-аналітичний моніторинг та бібліометричний аналіз;
- розвиток читання, просвітницької та виховної діяльності через систему соціального партнерства;
- структурна трансформація та підвищення рівня кадрового потенціалу;
- участь у міжнародних проєктах;
- науково-дослідна та методична робота;
- розвиток та впровадження маркетингових технологій;
- оновлення матеріально-технічної бази Бібліотеки [4].

Стратегія передбачає перехід до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні інформаційні ресурси. Реалізація основних положень цієї програми дозволяє підвищити рівень і якість бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів, активізувати інтегрування книгозбірні у світову мережу освітніх послуг і наукових комунікацій, модернізувати і розширити МТБ, покращити позитивну суспільну думку щодо іміджу університету та Бібліотеки. Відкритість та публічність діяльності книгозбірні забезпечують представлені на сайтах університету та книгозбірні регламентуючі документи від положення про бібліотеку, стратегії розвитку, правил користування до пам'ятки читачеві, статистичних показників роботи, інформації про масові заходи, дарувальників, партнерів тощо. Сприяють популяризації діяльності та удосконаленню роботи Бібліотеки звіти на Вченій раді та ректораті університету, Бібліотечній раді [1].

Бібліотека взяла участь в Інформатіо-Консорціумі та приєдналась до інноваційного проєкту ElibUkr (Електронна бібліотека України), основною метою якого є забезпечення доступу до світової наукової інформації, створення власних академічних ресурсів, а також інтеграція української науки у світову наукову комунікацію. Бібліотека долучилася також до корпоративного формування Інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань», завданням якого є популяризація, підвищення рейтингу та доступності електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів наукових бібліотек України за рахунок використання сучасних бібліотечних та веб-технологій.

Отже, за останні роки класична модель бібліотеки з її традиційними бібліотечними процесами й електронною бібліотекою, яка функціонує з 2006 року, набула рис відкритої бібліотеки, поповнилася спектром електронних ресурсів та БД. Сьогодні ми маємо доступ до наукової періодики електронних баз даних, світових інформаційних ресурсів, що охоплюють усі галузі знань, репозитарій відкритого доступу, перероблено й удосконалено веб-сайт

Бібліотеки. Книгозбірня виконує функції адміністратора електронного архіву (ElaKhNU) з наповнення та редагування інформації і включає туди тільки наукові видання університету.

Необхідно зазначити, що розміщення в електронному середовищі інформації відкритого доступу сприяє оптимізації обміну науковою інформацією між ученими. Публікаційна діяльність книгозбірні, що передбачає участь у представленні результатів інтелектуальної діяльності вчених, значно розширює сферу її інтересів і зумовлює нову для неї роль активного посередника в наукових комунікаціях. Розвиток інформаційної аналітики як інструментарію моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналіз рівня цитування вчених та індексу впливу наукових періодичних видань у міжнародному інформаційному просторі, їх просування до наукометричних індексів основних галузевих та міжнародних баз даних розпочався у 2017 році з надання Бібліотеці доступу до світових інформаційних баз даних Web of Science і Scopus.

Такі напрями діяльності, як супровід інституційного репозитарія, підтримка електронних публікацій, розвиток індивідуального інформування викладачів за темами наукових досліджень на основі світових наукових ресурсів, сприяння академічній доброчесності спрямовані на підвищення ефективності роботи і є запорукою якісної освіти.

З метою розвитку системи контролю якості освітнього процесу та продукування академічних текстів в Бібліотеці запроваджено антиплагіатну систему перевірки текстових документів на унікальність. Як інформаційно-просвітницький осередок університету Бібліотека під час проведення занять з основ інформаційної культури та інших інформаційних заходів поширює серед студентів, викладачів, науковців правила академічної доброчесності. На сайті Бібліотеки (<http://lib.khnu.km.ua>) розташована інформація, спрямована на формування академічної культури користувачів. Для викладачів створено рубрику «Академічна доброчесність» (http://lib.khnu.km.ua/novini/2017/25_ver/25_ver.htm). Підвищує якість роботи книгозбірні й постійний моніторинг діяльності як підрозділів та окремих напрямів їхньої роботи з боку адміністрації книгозбірні, так і самої Бібліотеки з боку університету.

Сприяв стратегічним завданням і внутрішній аудит ефективності функціонування Бібліотеки університету, який було здійснено 2017 року. Результати аудиту засвідчили, що діяльність книгозбірні загалом відповідає меті та завданням функціонування бібліотек у закладах вищої освіти та спрямована на інформаційне забезпечення освітнього процесу традиційними й електронними ресурсами, інформування його учасників про можливості книгозбірні через індивідуальну та масову роботу, використання веб-сайту та соціальних мереж. Водночас комісією з аудиту розроблено низку заходів, спрямованих на удосконалення роботи Бібліотеки, підвищення ефективності функціонування та реформування її діяльності, які були враховані при подальшому плануванні.

Працюючи згідно зі Стратегією, Бібліотека активізує зв'язок з основними підрозділами університету, збільшує кількість користувачів, сприяє підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників, покращенню іміджу книгозбірні та розвитку наукової діяльності. Вже тепер можна з впевненістю говорити про позитивні результати діяльності книгозбірні – видання інформаційного бюлетеня «Бібліотека в освітньому просторі» (вийшло вже 24 випуски), започаткування електронного інформаційно-аналітичного видання «Бібліотеки вищих закладів Хмельниччини: цифри та факти», проведення конференцій та семінарів, активізація видавничої діяльності, створення нових повнотекстових БД, розширення корпоративної співпраці, видання монографії тощо.

У практиці стратегічного планування роботи Бібліотеки на сучасному етапі важливе місце займають проєктні технології. Результатом такої діяльності є цільові програми та

творчі проекти. У рамках діючої на сьогодні стратегічної програми розвитку наукової роботи проводиться аналізування роботи, дослідження думки читачів, створення науково-допоміжних показників та БД, розробка нових та діяльність у межах вже діючих проєктів: «Бібліотека – центр науково-інформаційних ресурсів»; Популяризації книги, читання і розвитку читацької культури студентської молоді університету; Національно-патріотичного виховання студентської молоді «Ти – одна й неподільна, Україно моя вільна»; Просвітницького проєкту «Здоров'я молоді – здоров'я нації» [2].

Зважаючи на *інтенсивний розвиток сучасних технологій та зміни в інформаційних потребах суспільства*, стратегічна діяльність Бібліотеки поповнюється новими напрямками і завданнями. Зокрема, інформаційну діяльність Бібліотеки представлено в соцмережі Facebook. У даний час розробляються документи, які регламентують діяльність книгозбірні в соціальній мережі: «Стратегія діяльності бібліотеки в соціальних мережах», «Положення про організацію та політику присутності бібліотеки в соціальних мережах», «Правила поведінки офіційних представників бібліотеки в соціальних мережах», «План роботи бібліотеки в соціальних мережах». До прикладу, «Стратегія діяльності бібліотеки в соціальних мережах» як система оптимальних форм, змісту, часу і шляхів доставки масового рекламного повідомлення до певної аудиторії слугує частиною реалізації комунікаційної маркетингової стратегії і розглядається як складова комплексу планування в цілому. Вона також визначає, як саме Бібліотека сприятиме використанню користувачами інформаційних ресурсів, бібліотечних можливостей і послуг. Активно використовуючи соціальні медіа, книгозбірня просуває власні послуги через гіперпосилання на сайт Бібліотеки, водночас популяризуючи книги й читання.

Отже, створення стратегічної моделі оптимізації роботи Бібліотеки передбачає складний процес перерозподілу її ролі та завдань. Через систему наукової комунікації, організацію контенту для електронної аудиторії та необмежений доступ до нього, здійснення наукометричних досліджень та надання наукометричних послуг книгозбірня інтегрується в академічне середовище і є повноправним партнером забезпечення якості освіти в університеті. Водночас є ще багато невирішених завдань і проблем, над якими сьогодні працює Бібліотека. Конструктивні підходи до їх розв'язання працюватимуть на впровадження комплексної сервісно-орієнтованої моделі в системі бібліотечно-інформаційного обслуговування на основі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаної літератури

- 1 Айвазян, О. Б. Бібліотека в системі забезпечення якості освіти в університеті / О. Б. Айвазян, О. О. Мацей, Л. П. Чорна // Бібліотека: місце традицій, простір інновацій : матеріали круглого столу, присвяч. 55-річчю наук. б-ки Київ. нац. ін-ту культури і мистецтв, Київ, 30 листоп. 2018 р. / М-во культури України, Київ. нац. ін-т культури і мистецтв, наук. б-ка. – Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2018. – С. 8–11.
- 2 Мацей, О. О. Стратегічний менеджмент: досвід роботи наукової бібліотеки Хмельницького національного університету / О. О. Мацей // Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікативних технологій : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 27–28 квіт. 2017 р. – Миколаїв : НУК, 2017. – С. 87–92.
- 3 Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : (file:///C:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%

D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Strategy_Text_07_2015_3.pdf). – Назва з екрана.

4 Стратегія розвитку наукової бібліотеки Хмельницького національного університету на 2017–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : (<http://www.khnu.km.ua/root/res/str1.pdf>). – Назва з екрана.

Aivazian O. B.,

Director of the Scientific Library
of Khmelnytsky National University,
Candidate of Historical Sciences

Matsei O. A.,

Deputy Director of the Scientific Library
of Khmelnytsky National University

Molchanova S. A.,

Head of the Scientific and Methodological Department
of the Scientific Library
of Khmelnytsky National University

STRATEGIC LIBRARY OPTIMIZATION MODEL

Summary: The success and effectiveness of the functioning of the library of the higher educational institution depends to a large extent on strategic modeling and forecasting. The article reflects the experience of The Scientific Library of Khmelnytskyi National University on strategic work planning, which provides for the transition from the library model, applies its own funds, to the model of the open library, effectively uses external resources.

Keywords: university scientific library, strategic model, innovations, strategic planning, activity analysis, scientific communications, world information resources, academic integrity.

Айвазян Е. Б.,

директор научной библиотеки
Хмельницкого национального университета,
канд. ист. наук

Мацей О. А.,

заместитель директора научной библиотеки
Хмельницкого национального университета

Молчанова С. А.,

заведующая научно-методическим отделом
научной библиотеки
Хмельницкого национального университета

СТРАТЕГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ

Аннотация. Успешность и результативность функционирования библиотеки высшего учебного заведения в значительной степени зависят от стратегического моделирования и прогнозирования. В статье отражен опыт НБ ХНУ по стратегическому планированию работы, который предусматривает переход от модели библиотеки, применяет в работе

собственные фонды, модели открытой библиотеки, эффективно использует внешние ресурсы.

Ключевые слова: научная библиотека университета, стратегическая модель, инновации, стратегическое планирование, анализ деятельности, научные коммуникации, мировые информационные ресурсы, академическая добродетель.

УДК 023.4:005.336.5:001.4

Борко Тетяна Миколаївна

канд. пед. наук, Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
54017, м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17,
e-mail: borkosha@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ – АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-БІБЛІОТЕКАРІВ

***Анотація.** Нові підходи до організації професійної підготовки майбутнього фахівця бібліотечної галузі необхідно спрямовувати на створення умов саморозвитку, самореалізації, креативності, формування суб'єктності студента, інтелектуалізації його особистості. У статті з'ясовується стан професійної підготовки сучасного бібліотекаря у вищих навчальних закладах України, показані нові підходи до організації професійної підготовки майбутнього фахівця бібліотечної галузі.*

***Ключові слова:** компетентність, компетентнісний підхід, фахівець бібліотечної галузі, професійна підготовка, освітній процес.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Відповідно до «Національної доктрини розвитку освіти України» швидкий темп розвитку сучасних технологій та перехід до інформаційного суспільства ставить перед державою, суспільством та кожною свідомою особистістю завдання забезпечення належного рівня освіти [1]. У чинному Законі України «Про вищу освіту» (2002 р.) визначається основна мета діяльності вищого навчального закладу як «забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України». У цьому ж документі написано, що одним із головних завдань є «здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти» [2].

З розвитком креативності, як найважливішої якості майбутніх фахівців, пов'язане широке впровадження у вітчизняну вищу школу популярного за кордоном компетентнісного підходу до організації навчання. Компетентність – це вміння співробітника мобілізувати свої знання та прийняти оптимальне рішення в нестандартній виробничій ситуації. Перехід від знаннево-орієнтованого до компетентнісного підходу передбачає якісно новий рівень сприйняття особистістю дійсності, її готовність до самореалізації на основі системи цінностей полікультурного, толерантного, гуманістичного інформаційного суспільства.

МЕТА СТАТТІ – визначення особливостей формування професійної компетентності, як актуального завдання підготовки майбутніх фахівців-бібліотекарів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Професійна підготовка студента ВНЗ має слугувати як особистості, так і суспільству. Система освіти повинна готувати фахівців, які мають активну громадянську позицію, здатні розвивати інтелектуальне суспільство та

суспільство знань. Нові підходи до організації професійної підготовки майбутнього фахівця бібліотечної галузі необхідно спрямовувати на створення умов саморозвитку, самореалізації, креативності, формування суб'єктності студента, інтелектуалізації його особистості.

Оптимальними умовами формування професійної компетентності майбутніх фахівців є побудова навчального процесу у ЗВО на основі реалізації принципу суб'єктності, який на відміну від підходу до особистості студента як до пасивного об'єкта навчання, зорієнтований на забезпечення постійного зворотного зв'язку між викладачем і студентом. При використанні цього принципу професійна підготовка стає суб'єктно-значущою, наповненою для студента особистісним смислом, почуттями, зафіксованими в його суб'єктному досвіді. На думку А. А. Соляник, саме суб'єктний досвід засвідчує унікальність, неповторність кожної особистості, він є простором, в якому можливі співробітництво, співпраця викладача і студента. Сьогодні необхідно забезпечити рівноправну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, щоб кожен мав можливість висловитись і бути почутим [3].

Прагнення нації бути конкурентоспроможною у галузі освіти, науки, інформаційних технологій стимулює до навчання протягом життя. Неперервність освіти є надзвичайно важливим чинником, який відіграє провідну роль у формуванні та розвитку майбутніх спеціалістів готовності до здійснення різного роду діяльностей, зокрема до інформаційно-аналітичної.

Обсяги державного замовлення підготовки саме бібліотечних фахівців у вишах дуже невеликі, й це є проблемою, як, до речі, і відсутність прогнозу щодо потреб у бібліотечних фахівцях. Підтвердженням цього є такі дані: за вказаною спеціальністю тільки ЗВО III–IV рівнів акредитації державної форми власності, що перебувають у сфері впливу Міністерства культури України (Київський національний університет культури і мистецтв, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Харківська державна академія культури, Луганська державна академія культури і мистецтв), було підготовлено за спеціальністю «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» 545 осіб [4].

Яких бібліотечних фахівців потребують бібліотеки країни? Опитування керівників цих закладів, яке було здійснено під час проведення Всеукраїнського дослідження «Публічні бібліотеки України», показало, що особливо відчувається потреба в молодих висококваліфікованих працівниках саме з фаховою бібліотечною освітою. Не вистачає методистів, бібліографів, каталогізаторів, бібліотекарів, здатних працювати з окремими категоріями користувачів. Також гостро стоїть питання нестачі фахівців, які б займалися впровадженням у роботу бібліотек нових інформаційних технологій [4].

За вимогами часу сучасні інформаційно-комп'ютерні технології (ІКТ) повинні широко використовуватись у навчальному процесі, зокрема й у ЗВО III–IV рівнів акредитації в Україні. Ці технології також значною мірою впливають на темпи поширення інформації у сучасному науковому та освітньому просторі. На сьогоднішній день вже ні для кого не є несподіванкою, що видання електронні конкурують з виданнями друкованими і є об'єктом наукового інтересу не меншого, а може навіть і більшого серед сучасних науковців [5, 21]. У зв'язку з цим постає питання швидкого пошуку та аналізу актуальної та достовірної інформації, що є одним із основних завдань майбутніх фахівців.

Для того, щоб зрозуміти суть діяльності майбутніх бібліотекарів, визначимо спочатку суть діяльності бібліотеки як установи. Для цього звернемося до чинного законодавства. У Законі України (1995 р.) «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зазначається, що бібліотекою є «інформаційний, культурний, освітній заклад, що має упорядкований фонд документів і надає їх у тимчасове користування фізичним та юридичним особам» [6]. На думку сучасного бібліотекознавця Р. Рубіна (США), бібліотеки мають за основну мету відбір та

упорядкування величезних масивів інформації аби якомога краще забезпечити своїх користувачів [7]. На думку Р. Рубіна «бібліотеки є частиною інформаційної інфраструктури» [7, 2].

Саме тому завдання сучасного бібліотекаря, який працює в умовах інформаційного суспільства, полягає в організації інформаційно-комунікаційного середовища таким чином, щоб користувачі бібліотеки отримували якнайповнішу інформацію з найменшими витратами часу. Якщо це завдання буде виконано, тоді з упевненістю можна стверджувати, що сучасні бібліотеки та бібліотекарі сприяють прогресивному розвитку науки, освіти, культури, всього суспільства в цілому і кожного громадянина окремо [4].

Отже, вміння шукати інформацію та аналізувати її є ключовим чинником у роботі майбутніх бібліотекарів, саме тому ми говоримо про готовність до інформаційно-аналітичної діяльності.

Щоб зрозуміти сутність поняття «готовність до інформаційно-аналітичної діяльності», розглянемо поняття «готовність» у його педагогічному аспекті [8]. Власне поняття «готовність» є дуже широким і має різні наукові інтерпретації як психологічні, так і педагогічні. Поняття «готовність» розглядалось такими науковцями як: З. Васильєвим, П. Яковлевою, Ю. Бабанським, М. Дьяченком, Л. Кандибовичем, М. Благовим, В. Ягуповим, К. Платоновим, Н. Кузьміною.

М. Дьяченко, Л. Кандибович, М. Благов розуміють під «готовністю» налаштування особистості на здійснення певної поведінки, групування зусиль на виконання поставленої мети, задачі, діяльності [9].

Отже, готовність до інформаційно-аналітичної діяльності є якістю особистості (в нашому випадку майбутніх бібліотекарів), що поєднує у собі мотивацію та практичні навички, налаштованість на пошук, відбір та аналіз інформації, необхідної для подолання інформаційних бар'єрів.

Говорячи про готовність до діяльності, зауважимо також про те, що важливу роль у професійній діяльності кожного фахівця відіграє постійне вдосконалення знань, умінь, практичних навичок, набутих під час навчання у ЗВО. Швидке збільшення обсягу інформації загального характеру взагалі та наукової зокрема вимагає від сучасної людини постійного вдосконалення, постійного навчання протягом усього життя.

Однією із провідних засад є неперервність освіти, а освіта до того ж повинна бути якісною та повноцінною, що неможливо без використання бібліотечно-інформаційних ресурсів [10]. Із розвитком ІКТ інформація на сьогоднішній день розповсюджується дуже швидко і так само швидко застаріває. Із часом кількість інформації та швидкість її розповсюдження лише зростатиме, адже новітні технології не стоятимуть на місці. Виходячи з цього, варто звернути увагу на готовність до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності як на провідний чинник формування професійної компетентності майбутніх бібліотекарів, що забезпечує ефективність освіти взагалі та науковим дослідженням зокрема.

При підготовці майбутніх фахівців варто звернути увагу на необхідність теоретичного аналізу, практичної розробки та запровадження інноваційних технологій навчання, направлених на формування, становлення та розвиток готовності майбутніх бібліотекарів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

ВИСНОВКИ. Виявлені тенденції вимагають серйозної уваги співпраці вишів та бібліотечних установ як партнерів. Розпочинати потрібно з розроблення більш розширеної та поглибленої програми проходження практики у бібліотечних закладах студентами ЗВО, під час якої вони мають відчувати важливість та необхідність обраного фаху.

Список використаної літератури

1. Національна доктрина розвитку освіти України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Назва з екрану.
2. Закон України Про вищу освіту (2002 р.) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>. – Назва з екрану.
3. Соляник, А. А. Підготовка фахівців для книжкової галузі України: традиції та новації [Електронний ресурс] / А. А. Соляник // Вісн. ХДАК. – Харків, 2011. – Вип. 32. – С. 116–125. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2011_32_13.pdf
4. Вилегжаніна, Т. Бібліотечна професія в сучасній Україні [Електронний ресурс] / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – № 3 (57). – 2012. – С. 5–6. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=>
5. Ярошенко, Т. О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки : монографія / Т. О. Ярошенко. – К. : Знання, 2010. – 215 с.
6. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану.
7. Rubin, Richard E. Foundations of Library and Information Science / Richard E. Rubin. – New York : Neal-Schuman Publishers, Inc. , 2004. – 495 p.
8. Чуканова, С. О. Педагогічні умови формування готовності до інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх бібліотекарів-бібліографів у ВНЗ України / С. О. Чуканова // Матеріали наук.-практ. конф., 7–10 жовт. 2013 р. – Севастополь : Купол, 2013. – С. 173–177.
9. Дьяченко, М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кадыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 176 с.
10. Закон України Про освіту (1996 р.) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. – Назва з екрану.

References

1. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy / [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Nazva z ekranu.
2. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu (2002 r.) / [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>. – Nazva z ekranu.
3. Solanyk A. A. Pidgotovka fahivtsiv dla knyzhkovoji galuzi Ukrainy: tradytsiji ta novatsiji [Elektronnyj resurs] / A. A. Solanyk // Visnyk Harkivskoji derzhavnoji akademiji kultury. 2011. – Vyp. 32. – S. 116-125. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2011_32_13.pdf
4. Vylegzhanina T. Bibliotechna profesija v suchasnij Ukraini [Elektronnyj resurs] : Tamara Vylegzhanina // Bibliotechna planeta/ – № 3 (57). – 2012. – S. 5-6. – Rezhym dostupu: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=>
5. Jaroshenko T. O. Elektronni zhurnaly v systemi informatsijnyh resursiv biblioteki : [monografija] / T. O. Jaroshenko. – K. : Znannya, 2010. – 215 s.
6. Zakon Ukrainy Pro biblioteki i bibliotechnu spravu (1995) / [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Nazva z ekranu.
7. Rubin Richard E. Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2004. – 495 p.

8. Chukanova S. O. Pedagogichni umovy formuvannya gotovnosti do informatsijno-analitychnoji dijalnosti majbutnih bibliotekariv-bibliografiv u VNZ Ukrainy / S. O. Chukanova. – Sevastopol : Kupol, 2013. – 192 s. – S. 173-177.
9. Djachenko M. I. Psychologicheskije problemy gotovnosti k dejatelnosti / M. I. Djachenko, L. A. Kadybovich. – Minsk : BGU, 1976. – 176 s.
10. Zakon Ukrainy Pro osvitu (1996 r.) / [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. – Nazva z ekranu.

Borko T. M.,
PhD, Separated Subdivision
"Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts»,
Mykolaiv

PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION – CURRENT TASK OF THE FUTURE SPECIALISTS -LIBRARIANS TRAINING

Summary. The introduction of the competence approach as for the training organizational process into the home higher educational practice is closely connected with the developing of creativity as one of the most important characteristics of the future specialists.

Aim of the Article is to identify the peculiarities of professional competence formation as a current task within the process of future specialists-librarians training.

Professional training of the university undergraduate has to be helpful both the personality and the society. The system of education shall train the specialists having an active civic position, being able to develop the intellectual society and the society of knowledge. New approaches as for the organization of the future librarians educational process should be directed for making certain conditions for self-development, self-realization, creativity, undergraduate's personality and its intellectualization.

While training future specialists, we should focus our attention on the theoretical analysis, practical experience and innovative training techniques application aiming to the formation and development of the future librarians' ability to perform information-analytical activities.

Revealed tendencies shall require serious attention and close partnership of universities and library institutions. It is necessary to start with the developing more extended and deeper practice curriculum for the undergraduates who are doing practical training in the library establishments in order to realize the importance and helpfulness of the chosen profession.

Key words: competence, competence approach, specialist in the library industry, professional training, educational process.

Борко Т. Н.,
канд. пед. наук,
Обособленное подразделение
«Николаевский филиал "Киевского национального университета культуры и искусств"»

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ – АКТУАЛЬНАЯ ЗАДАЧА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ-БИБЛИОТЕКАРЕЙ

Аннотация. Новые подходы к организации профессиональной подготовки будущего специалиста библиотечной отрасли необходимо направлять на создание условий для

саморозвиття, самореалізації, креативності, формування суб'єктності студента, інтелектуалізації його личности. В статті вивчається стан професійної підготовки сучасного бібліотекаря в вищих навчальних закладах України, показані нові підходи до організації професійної підготовки майбутнього спеціаліста бібліотечної галузі.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, спеціаліст бібліотечної галузі, професійна підготовка, освітній процес.

УДК 016:94(477.73)

Вілкул Валентина Дмитрівна
завідувач сектором науково-інформаційної роботи
Наукової бібліотеки
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24,
тел. 37-88-10
e-mail: nbmnu@ukr.net

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС «БІОГРАФІЧНИЙ РЕЙТИНГ –2018»: ДОСВІД НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. У статті надано інформацію про участь провідних бібліотек України в «Біографічному рейтингу–2018» та його підсумки. Значну увагу приділено характеристиці біобібліографічного показника Наукової бібліотеки Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського «Микола Миколайович Аркас: погляд у сьогодення», який увійшов у ТОП-10 рейтингу в номінації «Персональний показник». Окремо подано портрет М. М. Аркаса «Життєвий шлях, просвітницька та мистецька діяльність М. М. Аркаса». Показано важливість творчого використання спадщини історика у відродженні національної культури і духовності українського народу.

Ключові слова: біографічний рейтинг, М. М. Аркас, краєзнавство, історія Миколаївщини, історія півдня України, просвітництво.

Інститут біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – науково-дослідна інституція, національний центр біографічних досліджень (заснований в 1994 р.).

Основними напрямками його діяльності є:

- розробка теоретичних і методичних проблем біографістики та біобібліографії як спеціальних історичних дисциплін;
- вивчення основних тенденцій розвитку вітчизняної біографіки в різні історичні періоди;
- вивчення досвіду формування друкованих та електронних ресурсів біографічної та біобібліографічної інформації;
- координація досліджень з біографістики в Україні;
- формування співтовариства вчених з багатьох академічних установ, університетів, бібліотек, архівів та музеїв України.

В складі Інституту біографічних досліджень сформовано два відділи: відділ теорії та методики біобібліографії та формування електронних інформаційних ресурсів.

Започатковані в Інституті бази даних біобібліографічної інформації охоплюють:

- загальний іменний покажчик як основа для створення Українського біографічного словника і тематичних та регіональних біографічних видань (база даних "Алфавітний словник Українського біографічного словника»);
- відомості про дослідників у галузі національної біографістики (база даних "Автори статей до Українського біографічного словника»);
- реєстри джерел біографічних даних (база даних "Джерела національної біографістики»).

Створені бази даних використовуються:

- для проведення біографічних досліджень;
- при підготовці реєстрів імен різних тематичних, регіональних, хронологічних тощо словників, довідників і покажчиків;
- у практичній діяльності, зокрема, в галузях культури, освіти й політики.

Друкованим органом Інституту є збірник наукових праць "Українська біографістика. Biographistica Ukrainica" (<http://ub.nbu.gov.ua/>).

З ініціативи інституту (ІБД) 2018 року започатковано **Щорічний Всеукраїнський бібліотечний «Біографічний Рейтинг»** з нагоди 100-літнього ювілею Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та 25-ліття від дня заснування Інституту біографічних досліджень НБУВ задля висвітлення доробку в галузі біографістики, біографіки та біобібліографії вчених, краєзнавців і бібліологів України (автор ідеї та модератор рейтингу – Наталя Марченко, канд. іст. наук, с. н. с. Інституту).

Мета його проведення – виявлення та популяризація наукової біографічної продукції, котра з різних причин нині доступна лише обмеженому колу читачів, що є несправедливим як щодо авторів та їхньої праці, так і щодо користувача, позбавленого змоги задовольнити інформаційні потреби. Особливо важливим є оприлюднення регіональних і краєзнавчих праць, які залишаються поза увагою, не зважаючи на зазвичай високий науковий рівень виконання.

До участі допускають біографічні видання, видрукувані в Україні українською мовою упродовж календарного року, що передує рейтингу, та відповідають вимогам сучасної наукоємної біографіки.

I Всеукраїнський бібліотечний «Біографічний рейтинг» проводився у 2018 році.

II «Біографічний рейтинг» був оголошений з 01.02 по 01.03.2019 р.

Відбір відбувався за номінаціями:

- Життєпис.
- Колективний портрет.
- Персональний бібліографічний покажчик.
- Збірник біобібліографічних матеріалів.
- Джерела біографії (автобіографія, мемуари, листування).
- Довідкові біографічні видання.
- Дослідження з теорії та методики біографістики.

«Довгий список» Рейтингу формується на основі пропозицій провідних бібліотечних установ України та оприлюднюється на платформі Рейтингу (<http://biography.nbu.gov.ua/rating/>), а також поширюється на електронних ресурсах партнерів, у ЗМІ та соціальних мережах [3].

Автори, культурні, освітні та громадські осередки, видавці тощо, котрі хочуть долучити свої видання до відбору, мають подати їх до місцевих наукових бібліотек.

«Короткий список» формує Експертна рада, до якої запрошені провідні вчені та бібліографи з різних куточків України. Вона також визначає переможця у кожній із номінацій.

Рейтинг передбачає також можливість відзначення окремих тематичних видань галузевими інституціями, громадськими організаціями тощо.

До уваги береться: якість розкриття теми (актуальність, новизна, авторитетність, глибина та повнота, доцільність розкриття та наведення фактів, обґрунтованість узагальнень та інтерпретацій); якість подання інформації (дотримання вимог заявленого жанру, мова, логіка і спосіб викладу, композиція, апарат видання, шрифтові, текстові та графічні виділення, світлини тощо).

Інститут бере на себе зобов'язання промоції творів-переможців у межах провідних книжкових і бібліотечних форумів країни, у фаховій періодиці та ЗМІ, підтримки їх просування на видавничому ринку (при бажанні авторів).

Партнерами Всеукраїнського бібліотечного «Біографічного рейтингу–2018» стали:

- Національна спілка краєзнавців України;
- Національна спілка письменників України;
- Українське товариство охорони пам'яток історії та культури;
- Українська бібліотечна асоціація;
- Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин.

Ознайомившись з умовами рейтингу було вирішено брати у ньому участь. Визначившись з номінацією – «Персональний бібліографічний показчик» надіслали

В. О. Сухомлинський: діалог із сучасністю (до 100-річчя від дня народження): науково-допоміжний бібліографічний показчик / Наукова бібліотека МНУ ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд. А. П. Баранова. – Миколаїв, 2018. – 44 с.

та

Микола Миколайович Аркас: погляд із сьогодення : біобібліографічний показчик / Наукова бібліотека МНУ ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд. В. Д. Вілкул. – Миколаїв, 2018. – 55 с. – (Сер. «Галерея творчих особистостей Миколаївщини». Вип. 4).

Приємною несподіванкою для нас було повідомлення з Національної бібліотеки імені В. Вернадського про те, що показчик «М. М. Аркас: погляд із сьогодення» попав в ТОП-10 Рейтингу в номінації «Персональний показчик». Наша бібліотека одержала запрошення на церемонію підведення підсумків та нагородження переможців рейтингу.

4 червня 2019 року у головному корпусі Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського було підбито підсумки **Всеукраїнського бібліотечного «Біографічного рейтингу–2018».**

У залі засідань НБУВ пройшов круглий стіл, присвячений відзначенню 100-річчя від часу заснування Біографічної комісії УАН та 25-річчя ІБД, а також концептуальним засадам організації Біографічного рейтингу.

У Шевченковій (виставковій) о 13.00 розпочалася церемонія підведення підсумків та нагородження переможців Всеукраїнського бібліотечного Біографічного Рейтингу–2018.

Експертну раду Рейтингу склали 34 фахівці із біографіки, біографістики та інших споріднених історичних дисциплін, які представляють 10 наукових центрів України. Серед них: 20 докторів наук (історичних, філософських, філологічних, із соціальних комунікацій,

педагогічних), 14 професорів, члени-кореспонденти кількох вітчизняних і зарубіжних академій наук.

Усього цього року у 7 номінаціях були представлені 238 книжок із 33 міст України.

Поряд із виданнями відомих видавництв («Дух і Літера», «Видавництво Старого Лева», «Ярославів Вал», «Академперіодика», «Либідь» та ін.), були представлені книжки понад 60-ти бібліотек із усіх областей України та наукоємні видання краєзнавців-біографістів.

З 86 показників у номінації «Персональний показник». **В ТОП-10 увійшли:**

- «Я з Вами по всі дні і до кінця віку» : Блаженніший Патріарх Йосиф Сліпий (1892–1984) / уклад. М. Пайонк, кер. проекту та наук. ред. В. Вітенко, ред. Г. Жовтко. (Тернопіль : Підручники і посібники, 2017);
- Анатолій Костецький: "Дитяча література... весь сенс, смисл мого існування" / уклад. О. М. Тімочка, літ.-крит. ст. Н. П. Марченко (Київ, 2018);
- Бруно Шульц (1892–1942) / уклад. Н. М. Рішаві, ред. С. Ю. Фартушок, рецензенти: В. В. Меньок, Г. Юзефчук ; відп. за вип. М. М. Дмитрів (Дрогобич : РВ ДДПУ ім. І. Франка, 2018);
- Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження / упоряд.: О. В. Сухомлинська, Л. Д. Березівська, Л. І. Страйгородська та ін., наук. консультант О. В. Сухомлинська, наук. ред. Л. Д. Березівська, бібліогр. ред. Є. Ф. Демида (Вінниця : Твори, 2018);
- Драгоманов-філософ / відповід. за вип. Л. В. Савенкова, упоряд. Н. І. Тарасова, наук. ред. Ю. І. Левченко (Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018);
- Микола Миколайович Аркас: погляд із сьогодення / упоряд. В. Д. Вілкул (Миколаїв, 2018);
- Надія Іванівна Миронець / упоряд.: Н. Казакова, Л. Кузьменко, Ю. Середенко; авт. вступ. ст.: Г. Папакін та ін.; відп. ред. В. Піскун (Київ : «Видавництво Людмила», 2018);
- Сонячне сяйво Тетяни Яблонської : (до 100-річчя з дня народження) / підгот. Т. К. Храмцова, консультант-бібліогр. Н. Б. Слюсаренко, техн. ред. О. М. Ласкевич, відп. за вип. Т. М. Полянко (Одеса, 2018);
- Український письменник Михайль Семенко (1892–1937) / уклад.: С. О. Бикова, О. М. Дмитрієва (Харків : ХДНБ ім. Короленка, 2018);
- ЧЕРВЯК Петро, УСЕНКО Олександр, СМОРЖЕВСЬКИЙ Валентин, КОРНІЛОВА Лідія. «Шалімов Олександр Олексійович. Миттєвості життєвого шляху» (Київ, 2018).

Всі автори одержали дипломи учасника ТОП-10 рейтингу в цій номінації.

З цієї десятки визначалися ще перші, другі та треті місця.

Лауреатами у номінації «Персональний показник» стали:

- Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. «Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження» / упоряд.: О. В. Сухомлинська, Л. Д. Березівська, Л. І. Страйгородська та ін., наук. консультант О. В. Сухомлинська, наук. ред. Л. Д. Березівська, бібліогр. ред. Є. Ф. Демида (Вінниця : Твори, 2018);
- Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. «Я з Вами по всі дні і до кінця віку» : Блаженніший Патріарх Йосиф Сліпий (1892–1984)» / уклад. М. Пайонк, кер. проекту та наук. ред. В. Вітенко, ред. Г. Жовтко (Тернопіль : Підручники і посібники, 2017).

Номінація «Життєпис»

- **1 місце** – Олексій ЯСЬ. «Багатоликий Микола Костомаров: до 200-річчя від дня народження Миколи Костомарова» (Київ : Либідь, 2018).

Номінація «Колективний портрет»

- **1 місце** – Ігор ЛИМАН, Вікторія КОНСТАНТИНОВА. «Український Південь очима консулів Британської імперії 19 – початку 20 ст. Т. 1. Британські консули в портовому місті Бердянську» (Київ, 2018).

Номінація «Довідкові біографічні видання»

1 місце – Лариса ГАРБАР. «Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець ХІХ ст. – 1941 р.) : матеріали до біобібліографічного словника» (Київ, 2017).

Номінація «Джерела біографії (автобіографія, мемуари, листування)»

1 місце – Ростислав РАДИШЕВСЬКИЙ. «Шевченкіана діаспори» : у 6 т. (Київ : Талком, 2018).

Марія РИПАН, Олег ТУРІЙ. «Найдорожча Мамусю!». Листування о. Любомира Гузара з матір'ю (1975–1992)» (Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2018).

Також цього року були започатковані **Відзнаки для видавців**, котрі фахово та постійно працюють із біографічною літературою [5]:

- «За визначний внесок у видання біографічної літератури» (відзначається видавництво, чийх книг найбільше серед Топ-10 поточного Рейтингу). **Лауреат 2019 р. – Видавництво "Дух і Літера";**
- «За визначний внесок у видання галузевої чи вузькотематичної біографічної літератури» (відзначається видавництво, котре упродовж тривалого часу фахово працює в межах галузевої чи вузькотематичної біографіки). **Лауреат 2019 р. – Видавничий дім «Академперіодика» НАН України** (відзначений за видання літератури про діячів вітчизняної науки).

Було оголошено, що в подальшому підбиття підсумків «Всеукраїнського бібліотечного «Біографічного Рейтингу» буде приурочуватися до Дня біографів (Biographers Day) і відбудуватиметься щорічно 16 травня.

Зміст та структура біобібліографічного покажчика:

Микола Миколайович Аркас: погляд із сьогодення: біобібліографічний покажчик / Наукова бібліотека МНУ ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд. В. Д. Вілкул. – Миколаїв, 2018. – 55 с. – (Сер. «Галерея творчих обистостей Миколаївщини». Вип. 4.)

Історична наука завжди віддавала належне місце висвітленню життя та діяльності видатних особистостей. Нині актуальним стає детальне вивчення й осмислення ролі та місця конкретної особистості у складних процесах становлення і розвитку суспільства.

Створення індивідуальних біографічних портретів видатних діячів української історії є важливою складовою частиною відтворення загальноісторичного процесу. Висвітлюючи індивідуальне: творчість, світогляд, життєву позицію кожного, у всій повноті відкривається сучасна епоха.

У процесі відродження національної культури і духовності українського народу виняткова роль належить краєзнавству з його невичерпними можливостями для виховання і навчання.

Микола Миколайович Аркас, який жив і творив на Миколаївщині і став головною складовою південноукраїнської еліти, посідає почесне місце в галереї видатних земляків. Для миколаївців він приклад невтомного служіння рідному народові.

Микола Аркас – багатогранна особистість. У ньому поєдналися талант історика, педагога і вихователя, композитора, поета, етнографа, громадського діяча та істинного патріота рідного краю.

Потреба в більш повному розгляді та об'єктивному осмисленні спадщини М. М. Аркаса, а також відзначення його ювілейної дати, спонукали співробітників бібліотеки підготувати біобібліографічний показник «Микола Миколайович Аркас: погляд із сьогодення». Він допоможе науковцям і студентам глибше розкрити історію півдня України, її культури, просвітництва через постать М. Аркаса та сприятиме впровадженню нових форм, підходів щодо творчого використання спадщини нашого земляка.

Даний показник є продовженням попереднього видання «Микола Миколайович Аркас у вимірі часу» із серії «Галерея творчих особистостей Миколаївщини. Вип. 1» 2014 року і присвячений 165-й річниці від дня народження.

Цільове призначення показника – розкриття сучасних проблем історико-педагогічної науки через постать М. М. Аркаса.

Мета показника:

- здійснення цілісного зібрання праць М. М. Аркаса та публікацій вітчизняних учених;
- задоволення інформаційних потреб науковців, педагогів, аспірантів та студентів, які вивчають спадщину М. М. Аркаса;
- створення інформаційної бази для подальших наукових досліджень.

Показник відкриває стаття упорядника «Життєвий шлях, просвітницька та мистецька діяльність», в якій висвітлено біографію історика і його педагогічні погляди.

Основний матеріал структуровано за розділами. У межах розділу документи розміщено за зведеним українсько-російським алфавітом.

Розділ 1. «Твори М. М. Аркаса» відображає окремі видання та епістолярну спадщину історика.

Розділ 2. «Література про життя та діяльність М. М. Аркаса» включає публікації науковців, присвячених життєвому і творчому шляху М. М. Аркаса, які згруповано в семи підрозділах: «Біографічна довідка», «З фондів державних архівів та музеїв», «Збірки документів. Монографії. Дисертації», «Публікації в навчальних посібниках, альманахах, наукових збірниках», «Публікації в матеріалах наукових конференцій, Аркасівських читань», «Публікації в періодичних виданнях», «Опера «Катерина».

Видання налічує 400 позицій з суцільною нумерацією. Описи та скорочення слів здійснено згідно з чинними стандартами України. Більшість публікацій переглянуто de visu. Підбір документів закінчено 1 серпня 2018 року.

При підготовці показника використані фонди Наукової бібліотеки МНУ ім. В.О. Сухомлинського та провідних бібліотек м. Миколаєва. Джерелами пошуку документів слугували також Інтернет-ресурси, прикнижкова та пристатейна бібліографія, джерела дисертаційних досліджень. Виходячи з читачького призначення видання, основними принципами відбору матеріалів для бібліографування були: науковість, повнота, достовірність.

Для зручного та ефективного користування показником розроблено допоміжний апарат, який представлено:

- статтею від упорядника;
- схемою згрупування (зміст);
- іменним показником авторів публікацій про М. М. Аркаса;
- бібліографічними показниками.

Біобібліографічний показник рекомендовано науковцям, викладачам, аспірантам, пошукувачам, студентам, бібліотечним працівникам і всім, кого цікавить історія рідного краю, життя та освітня діяльність М. М. Аркаса.

Родзинкою та науковою цінністю видання є наявність в ньому матеріалів з фондів Державного архіву Миколаївської області та Миколаївського обласного краєзнавчого музею.

Серед них рідкісні джерела про листування Л. Українки, М. Кропивницького та інших громадських діячів з Миколою Аркасом, Протоколи засідань Ради «Просвіти», Родинне дерево Аркасів.

Крім 6-ти видань «Історії України–Русі» користувач познайомиться з іншими творами нашого земляка:

«Дума про похід половців Новгород-Сіверського князя Ігоря Святославовича у 1185 р.»;

«Історія Північної Чорноморщини». Т. 1. Від найдавніших часів до початку формування Київської держави. – Торонто, 1969.

Участь у рейтингу надала нам цікавий досвід на бібліографічній ниві, надихає на нові ідеї та творчі проекти.

Список використаних джерел

1. Бундюченко, Т. В. Аркас Микола Миколайович. Шануємо пам'ять патріота України : монографія / Т. В. Бундюченко, В. П. Шкварець ; за ред. В.П. Шкварця. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 238 с.
2. Дві книжки «Видавництва Старого Лева» відзначив Всеукраїнський бібліотечний Біографічний рейтинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://starylev.com.ua/dvi_knygky_vsl_vidznachyv_bibliografichniy_reityng (дата звернення: 30.10.2019).
3. II Всеукраїнський бібліотечний «Біографічний рейтинг» розпочато! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/node/4625/> (дата звернення: 15.10.2019).
4. Підбито підсумки II Всеукраїнського бібліотечного «Біографічного Рейтингу–2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bukvoid.com.ua/events/bookmarket/2019/06/05/185359.html/> (дата звернення: 20.10.2019).
5. Стали відомі підсумки II Всеукраїнського бібліотечного Біографічного рейтингу–2018. Церемонія нагородження лауреатів відбулася в головному корпусі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chytomo.com/oholosyly-peremozhtsiv-bibliotechnoho-biohrafichnoho-rejtynhu/> (дата звернення: 15.10.2019).
6. Шкварець, В. П. Микола Миколайович Аркас: Життя. Творчість. Діяльність / В. П. Шкварець. – Миколаїв ; Одеса, 2002. – 254 с.

o

1. Bundiuchenko, T. V., Shkvarets V. P. (2012) *Arkas Mykola Mykolaiovych. Shanuiemo pamiat patriota Ukrainy [Arkas Mykola Mykolayovych. We honor the memory of the patriot of Ukraine]*. Mykolaiv: Ilion [in Ukrainian].
2. Dvi knyzhky «Vydavnytstva Staroho Leva» vidznachyv Vseukrainskyi bibliotechnyi Biohrafichniy reitynht [Two books of the Old Lion Publishers were noted by the All-Ukrainian Library Biographical Rating]. (n.d).

- starylev.com.ua/dvi_knygky_vsl_vidznachyv_bibliografichnyi_reityngu. Retrieved from https://starylev.com.ua/dvi_knygky_vsl_vidznachyv_bibliografichnyi_reityng [in Ukrainian].
3. II Vseukrainskyi bibliotechnyi «Biohrafichnyi reitynh» rozpochato! [The 2nd All-Ukrainian Library Biography Rating has begun!]. (n.d). *nbu.gov.ua/node/4625* Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/node/4625/> [in Ukrainian].
4. Pidbyto pidsumky II Vseukrainskoho bibliotechnoho «Biohrafichnoho Reitynhu – 2018» [Summary of the results of II All-Ukrainian Library "Biographical Rating – 2018"]. (n.d). *bukvoid.com.ua/events/bookmarket*. Retrieved from <http://bukvoid.com.ua/events/bookmarket/2019/06/05/185359.html/> [in Ukrainian].
5. Staly vidomi pidsumky II Vseukrainskoho bibliotechnoho Biohrafichnoho reitynhu–2018. Tseremoniia nahorodzhennia laureativ vidbulasia v holovnomu korpusi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [The results of the II All-Ukrainian Library Biography Rating-2018 have become known. The ceremony of awarding the winners was held in the main building of the National Library of Ukraine named after VI Vernadsky]. (n.d). *oholosyly-peremozhtsiv-bibliotechnoho-biohrafichnoho-rejtynhu/* Retrieved from <http://www.chytomo.com/oholosyly-peremozhtsiv-bibliotechnoho-biohrafichnoho-rejtynhu/> [in Ukrainian].
6. Shkvarets, V..P. Mykola Mykolaiovych Arkas: Zhyttia. Tvorchist. Diialnist (2002) [*Mykola Mykolayovych Arkas: Life. Art. Activity*]. Mykolaiv ; Odesa [in Ukrainian].

Vilkul V. D.,
Scientific Library
of V.O. Sukhomlynskyi
Mykolaiv National University

All-Ukrainian competition «Biographical Rating - 2018»: Experience of the Scientific Library of V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University

Abstract. The article provides information on the participation of the Ukrainian leading libraries in the «Biographical Rating – 2018» and its results. Considerable attention is paid to the characteristics of the biobibliographic index «Mykola M. Arkas: a look into the present» of the Scientific Library in the V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University, which entered the top 10 rating in the category «Personal Index». The portrait of M.M. Arkas «The path of life, educational and artistic activity of M.M. Arkas» is presented separately. The importance of the creative use of the historian's heritage in the revival of the national culture and spirituality of the Ukrainian people is shown.

Key words: biographical rating, M.M. Arkas, local history, history of Mykolaiv region, history of the south of Ukraine, enlightenment.

Вилкул В. Д.,
заведуюча сектором науково-інформаційної роботи
Научної бібліотеки
Николаєвського національного університета
ім. В. А. Сухомлинського

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС «БІОГРАФІЧЕСКИЙ РЕЙТИНГ–2018»: УЧАСТИЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ НИКОЛАЕВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ В. А. СУХОМЛИНСКОГО

Аннотация. В статье представлена информация об участии ведущих библиотек Украины в «Биографическом рейтинге–2018» и подведении его итогов. Большое внимание уделено характеристике биобиблиографического указателя Научной библиотеки Николаевского национального университета им. В. А. Сухомлинского «Николай Николаевич Аркас: взгляд в настоящее», который вошел в ТОП-10 рейтинга в номинации «Персональный указатель». Отдельно представлен портрет Н. Н. Аркаса «Жизненный путь, просветительская и художественная деятельность Н. Н. Аркаса». Показана важность творческого использования наследия историка в возрождении национальной культуры и духовности украинского народа.

Ключевые слова: биографический рейтинг, Н. Н. Аркас, краеведение, история Николаевщины, история Южного региона Украины, просветительство.

УДК 001.81:004.65

Влащенко Людмила Георгіївна

заступниця директорки наукової бібліотеки
Харківського національного університету радіоелектроніки,
м. Харків, пр. Науки, 14, т. 702-14-88,
liudmyla.vlashchenko@nure.ua,
ORCID 0000-0003-2329-9503

Нікітенко Олександр Миколайович

к. т. н., доцент каф. метрології та технічної експертизи
Харківського національного університету радіоелектроніки,
м. Харків, пр. Науки 14, т. 702-13-31,
nikonxipe@gmail.com,
ORCID 0000-0002-1082-5247,
ResearcherID G-2195-2014

ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОЦЕСІВ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ

Анотація. В роботі описано два інструменти, які дозволяють поліпшити якість роботи університетської бібліотеки. Віртуальний квиток читача дозволяє перейти на якісно новий рівень обслуговування читачів. Національний портал забезпечення якості вищої освіти TRUST надає бібліотеці можливість здійснювати моніторинг наукових досягнень науковців університету. Застосування цих інструментів дозволяє якісно змінити роботу бібліотек університетів.

Ключові слова: наукометрична база даних, рейтинг вченого, наукометричний показник.

Наразі ми живемо в епоху електронних сервісів, коли паперова та інша друкована продукція відсуваються на другий план. Бібліотеки крім електронного каталогу все частіше впроваджують інші електронні сервіси. Одним з бібліотечних сервісів, який поки що не став електронним – читацький квиток. Отже створюються передумови для переходу у суто електронну площину обслуговування читачів. У той же час для такої групи читачів як науковці, котрим крім суто бібліотечних сервісів бажано ще враховувати й їхні досягнення

як у науковій галузі, так і в інших галузях їхньої діяльності, наприклад, національний портал забезпечення якості вищої освіти TRUST.

Таким чином метою цієї роботи є визначення напрямків розв'язання вище згаданих проблем.

1. Віртуальний квиток читача

У науковій бібліотеці Харківського національного університету радіоелектроніки розроблена технологія використання віртуального квитка читача (ВКЧ). Технологія віртуальних квитків з'явилася в 1996 році в США. Зараз вона досить поширена в більшості країн світу, в тому числі і в Україні. Перевага віртуального квитка полягає в тому, що його неможливо втратити. Інформація про читача вноситься в бібліотечну систему, іншими словами, оформлюється електронний формуляр читача. Після реєстрації на сайті бібліотеки, читач отримує можливість увійти в особистий кабінет, де і знаходиться віртуальний квиток. По суті, це електронна форма звичного паперового квитка зі штрихкодом. Отримати ВКЧ можна безкоштовно, скачавши його в смартфон або ноутбук. Ця технологія є перспективною, оскільки дає масу зручностей для споживача, знижує його витрати і витрати університету на закупівлю устаткування та витратних матеріалів [1].

Віртуальний читацький квиток дозволить читачеві працювати в електронному читальному залі з повнотекстової електронної бібліотекою, з базами даних, на які підписана бібліотека, з друкованими документами в читальних залах.

Переваги віртуального квитка: зберігання в електронному вигляді у базі даних читачів бібліотеки, що захищає від втрати, викрадення, або того, що користувач просто забув пластиковий квиток [2].

У нашій бібліотеці відвідувач бібліотеки має можливість вибрати – яким читацьким квитком користуватися пластиковим чи віртуальним.

Під час отримання послуг у бібліотеці досить надати штрих-код працівнику відділу або абонементу. Бібліотекар за допомогою фотосканера зчитує інформацію зі штрих-коду. Після цього читач зможе отримати весь спектр послуг. Якщо ж сканер дасть збій, номер квитка може бути легко введений вручну [1].

2. Національний портал забезпечення якості вищої освіти TRUST

Науковці університету мають публікації, які не відображаються в наукометричних базах, таких, як Scopus чи WebOfScience. Крім наукових публікацій співробітники університету беруть участь у багатьох заходах, які безпосередньо не відносяться до наукових публікацій.

Для цього бажано мати змогу постійно одержувати актуальну об'єктивну оцінку їхньої якості та досягнень. Саме для втілення такої мети призначений національний портал забезпечення якості вищої освіти TRUST. Вичерпний опис концепції порталу розміщено за адресою <http://www.cs.jyu.fi/ai/Quality> [3].

Портал TRUST – загальнодоступний персональний портфоліо-менеджер для працівників освіти та освітніх закладів. Його користувачами є як представники галузі освіти, так і кінцеві споживачі їхньої праці.

Портал є інструментом громадського контролю і впливу на якість вищої освіти. Він покликаний допомогти освітянам відкрито ділитися власними викладацькими й науковими досягненнями, а суспільству – оцінити їх за актуальною шкалою цінностей [4].

Національний портал забезпечення якості вищої освіти TRUST це – єдина точка доступу до хмарного сховища зареєстрованих даних про суб'єктів, які надають послуги з освітнього процесу, та їхні досягнення і документи, що їх підтверджують. Він також є інструментом для формування і зберігання персоналізованих рейтингів зареєстрованих

ресурсів, а також зберігання, перегляду та порівняння систем цінностей, на підставі яких такі рейтинги були або можуть бути побудовані. Зручною можливістю порталу також є можливість динамічної генерації CV і персональних web-сторінок суб'єктів освітньої діяльності на основі їхніх досягнень, зареєстрованих у порталі.

Отже, портал надає пересічному користувачу (працівнику академічної сфери) такі можливості:

- з будь-якої точки земної кулі мати необмежений 7/24/365 on-line доступ до інформації як про себе, так і про інші освітні ресурси, зареєстровані в порталі;
- зберігати структуровану інформацію про себе, управляти нею та динамічно генерувати й поновлювати на основі наданої інформації свої CV, звіти та персональні web-сторінки;
- здійснювати пошук зареєстрованих освітніх ресурсів, навіть не маючи повної назви ресурсу, а тільки її фрагменти, завдяки використаній технології *Semantic Web*;
- знаходити потрібні ресурси за категоріями з використанням розширеного фільтра;
- знаходити експертів у відповідній галузі завдяки зареєстрованим досягненням (статті, гранти, авторські курси тощо). Для всіх зареєстрованих у порталі статей на основі рівня видання, де надруковано статтю, обчислюється імпакт-фактор (коефіцієнт впливовості). Рівень видання береться із зовнішнього ресурсу (джерела), рекомендованого європейськими експертами. Ним став список міжнародних видань, ретельно укладений фінською академією наук і рекомендований для публікацій. З боку європейських експертів здійснюється регулярне поновлення цього списку, що веде до його автоматичного поновлення в порталі. До списку увійшло близько дев'ятнадцяти з половиною тисяч видань (наукових журналів і доповідей конференцій), реферованих у базах *Scopus* і *Web of Science* з відповідним імпакт-фактором. Згідно з рекомендаціями фінської академії наук усі видання мають свій рівень (1–3). Додано 4-й рівень – найнижчий, для видань, які не увійшли у список, рекомендований європейськими експертами.

Для керівників освітніх установ портал надає такі можливості:

- доступ до інформації про зареєстровані освітні ресурси: про співробітників, їхні досягнення, зібрані не у вигляді статистичних даних, а з можливістю перегляду й оцінки будь-якого досягнення, включно з документами, що його підтверджують;
- можливість прозорого менеджменту процесів, у результаті яких мають визначатися кращі показники за обраними критеріями, тобто такі, які мають на меті рейтингування: відбір кандидатів на вакантну посаду, мотивація кращих співробітників, підрозділів, розподіл матеріальних ресурсів;
- можливість гнучкого налаштування системи цінностей, за якою здійснюється рейтингування, залежно від поточних цілей і завдань, а також зберігання систем цінностей і можливість порівняння результатів рейтингів, зроблених у різний час за різними показниками для відстеження динаміки змін. Ця можливість є базовою для внутрішньої системи забезпечення якості при визначенні стратегії розвитку підрозділу/вишу і відповідності системи забезпечення якості обраний стратегії, її визначеним цілям, завданням і критеріям успіху;
- знаходження експертів у відповідній галузі, визначення рівня вченого за його роботами, базуючись на зареєстрованих досягненнях, зокрема статтях і доповідях на конференціях, імпакт-фактор яких обчислюється за наведеним вище принципом.

А ще багато іншого, що ґрунтується на можливостях аналітичної обробки інформації, зареєстрованої в порталі.

Портал побудований за принципами соціальної системи: користувачі порталу є головними постачальниками і споживачами інформації, контролерами її достовірності й оцінювачами її змісту.

Список використаної літератури

1. ДСТУ ISO 16439:2016 (ISO 16439:2014, IDT). Інформація та документація. Методи та процедури оцінювання впливу бібліотек. – Чинний від 2016–09–01. – Режим доступу : <http://www.iso.org/iso/ru/home/standards/management-standards.htm>.
2. Что такое электронный билет? – Режим доступа : <https://avia.tickets.ua/content/air/e-ticket-air>.
3. Національний портал забезпечення вищої освіти: інструкція для користувача / О. Л. Шевченко, Ю. М. Горобець, О. Ю. Шевченко, В. В. Сокол ; TRUST: темпус-проект 516935-TEMPUS-1-2011-1-FITEMPUS-SMGR. – Львів : Конкевич О. С., 2014. – 48 с.

References

1. DSTU ISO 16439:2016 (ISO 16439:2014, IDT). Informatsija ta dokumentatsija. Metody ta protsedury otsinjuvannja vplyvu bibliotek. (ISO 16439:2014, IDT) [ISO 16439:2014. Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries] Available : <http://www.iso.org/iso/ru/home/standards/management-standards.htm>.
2. Chto takoe elektronnyj bylet? [What is it electron ticket?] – Available : <https://avia.tickets.ua/content/air/e-ticket-air>.
3. O. L. Shevchenko, Yu. M. Horobets, O. Yu. Shevchenko, V. V. Sokol (2014) Natsionalnyj portal zabezpechennja vyshchoyj osvity : instruksija korystuvacha [National portal of higher education quality assurance] / TRUST : TEMPUS-project 516935 — TEMPUS-1-2011-1-FITEMPUS-SMGR. – Lviv : Konkevych O. S.

Vlashchenko L. H.,

Deputy Director of Information Technology
of Science library of Kharkiv national university of radio electronics,
Kharkiv, Ukraine, 61166,

Nikitenko O. M.,

PhD, Associated Professor of Metrology and Technical Expertise department
of Kharkiv national university of radio electronics,
Kharkiv, Ukraine, 61166,

INSTRUMENTS TO RACING PROSESS QUALITY IN UNIVERSITY LIBRARY

Abstract. Two tools that can improve the quality of a university library work were described in this paper. A virtual reader card allows library to move to a new level of reader service. The TRUST National Higher Education Quality Portal provides the library with the opportunity to monitor the academic achievements of university scholars. The use of these tools makes it possible to change the university libraries work.

Key words: scientometric database, researcher's rating, scientometric indicator

Влащенко Л. Г.,

заместитель директора научной библиотеки
Харьковского национального университета радиоэлектроники,

Харьков, Украина, 61166,
Никитенко О. Н.,
доцент кафедри метрологии и технической экспертизы
Харьковского национального университета радиоэлектроники,
Харьков, Украина, 61166,

ИНСТРУМЕНТЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРОЦЕССОВ В УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКЕ

Аннотация. В работе описаны два инструмента, которые позволяют улучшить качество работы университетской библиотеки. Виртуальный билет читателя позволяет перейти на качественно новый уровень обслуживания читателей. Национальный портал обеспечения качества высшего образования TRUST предоставляет библиотеке возможность проводить мониторинг научных достижений ученых университета. Использование этих инструментов позволяет качественно изменить работу библиотек университетов.

Ключевые слова: наукометрическая база данных, рейтинг ученого, наукометрический показатель

УДК 378.091:02]:37.091.64-021.464

Єрмолаєва Ганна Анатоліївна

канд. пед. наук, доц.,
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи
Відокремленого підрозділу
"Миколаївська філія Київського національного
університету культури і мистецтв",
54017, м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17,
ermolaeva_anna@ukr.net,
ORCID 0000-0001-5324-8390

SYLLABUS ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. Розглядається SYLLABUS як персоніфікована програма викладача для організації самостійної роботи студентів з урахуванням сучасних вимог навчання та ефективної організації системи освітнього середовища у підготовці майбутніх бібліотечно-інформаційних фахівців.

Ключові слова: силлабус, інтерактивна методика навчання, навчальний процес, самостійна робота, майбутні бібліотечно-інформаційні фахівці.

Особливістю нового формату освітнього процесу у вищих навчальних закладах є підготовка фахівця, який вміє творчо та ініціативно мислити, самостійно поповнювати свої знання, застосовувати їх у практичній діяльності, здатного до самоосвіти, саморозвитку, інноваційної діяльності відповідно до вимог європейського та світового ринку праці.

Традиційна методика навчання у вищому навчальному закладі передбачає спілкування викладача і студента, сутність якого зводиться до передачі знань студентам;

контролю викладача за якістю та успішністю засвоєння знань. В дидактиці така модель отримала статус директивної. Під час директивної моделі результат навчання зводиться лише до передачі знань (викладач) та механічного засвоєння та відтворення (студент). Основними критеріями директивної моделі навчання виступають: точність, достовірність інформації, підсумковий контроль. Вища школа здійснює поступово переорієнтацію навчального процесу від традиційної передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студентів, формування в них навиків самостійної творчої роботи. Все це, в свою чергу, викликає необхідність розробки нових наукових підходів до процесу професійної підготовки майбутніх бібліотечно-інформаційних фахівців.

У вищій школі питанням SYLLABUS як персоніфікованої програми викладача для організації самостійної роботи студентів присвячені міжнародні, всеукраїнські, вузівські та міжвузівські конференції, науково-методичні семінари, симпозіуми, результати яких відображено в збірниках наукових праць, матеріалах наукових конференцій тощо. Як показав аналіз наукової літератури, окремі аспекти використання SYLLABUS як засобу організації самостійної роботи студента висвітлюють сучасні вчені М. М. Хаустов, Р. О. Бачинський, Н. О. Гордієнко, В. В. Поручіков, О. В. Колотілов [1], М. Л. Груздева, Н. И. Туконова [2], досвід моделювання SYLLABUS самостійної роботи студентів розглядали А. А. Шкунова, К. А. Плешанов [4], SYLLABUS як програму самостійної роботи студентів-бакалаврів з педагогічної практики досліджувала Л. Г. Светоносова [3].

Питання організації SYLLABUS як засібу організації самостійної роботи студентів у процесі підготовки майбутніх бібліотечно-інформаційних фахівців не було предметом окремого дослідження.

SYLLABUS – навчальна програма дисципліни, яка включає в себе опис навчальної дисципліни, мету, завдання та предмет, що повинен знати та вміти студент, міждисциплінарні зв'язки, навчально-тематичний план, теми і завдання практичних занять, теми і завдання до самостійної роботи, час консультацій, критерії оцінювання знань, питання до заліку/іспиту, список рекомендованої літератури. Іншими словами, SYLLABUS – це персоніфікована програма викладача для навчання студентів з кожної навчальної дисципліни, що розробляється або оновлюється на початок кожного навчального року.

На засадах освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми підготовки фахівця того чи іншого рівня та відповідного навчального і робочого навчального планів, з врахуванням логічної моделі викладання дисципліни розробляється syllabus.

Створення глобальних інформаційно-освітніх мереж та розвиток всеохоплюючої системи моніторингу якості освіти всіх рівнів вніс позитивну новизну в організацію взаємовідносин між студентом та викладачем й призвів до необхідності вдосконалення SYLLABUS. На початку навчального семестру з кожної дисципліни кафедри Інформаційної, бібліотечної та архівної справи на сайті Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» на сторінці кафедри, розміщуються необхідні SYLLABUS, що знаходяться у вільному доступі для кожного студента. За рахунок доступності оптимізується спільна діяльність викладача й студента, що підвищує рівень засвоєння навчальної дисципліни.

SYLLABUS складається з таких розділів:

1. Титульна сторінка. Містить назву навчального закладу, відповідну кафедру, що є розробником, назву й код дисципліни, назву спеціальності або напрямку підготовки, семестр вивчення, кількість кредитів (годин) для вивчення дисципліни, форми контролю. Джерелом переліченої інформації є навчальний план.

2. Дані про викладача. ПІБ викладача, який читає курс, вчений ступінь і звання, посада, а також місце й час проведення консультацій.

3. Контактна інформація. Час прийому студента на кафедрі та контактні телефони (службовий, домашній), електронна адреса.

4. Кількість кредитів.

5. Дата. Вказується рік і семестр вивчення курсу.

6. Описова частина. Включає актуальність і призначення дисципліни: мету та завдання вивчення, систему знань, навичок та вмінь, якими повинен володіти студент після закінчення вивчення дисципліни. Мета викладання дисципліни формується відповідно до типової програми. Досягнення при вивченні даного курсу повинні бути сформульовані коротко й чітко. Завдання курсу, виходячи з мети, розробляються індивідуально для кожної спеціальності та напрямку підготовки. Обов'язковим є перелік компетенцій, що повинні бути засвоєні студентом.

7. Навчально-тематичний план розподілу годин за видами занять, що представлений у класичній формі.

8. Методичні вказівки студенту. Цей розділ включає список завдань для студента, перелік і зміст видів самостійної роботи, рекомендації щодо їх організації та виконання. Це найбільш важливий розділ SYLLABUS, оскільки він становить собою детальний посібник з підготовки до занять.

9. Основна та додаткова література. Основна література: оптимальна кількість джерел основної літератури не більше 5 базових підручників. Краще, щоб ці підручники й навчальні посібники перебували в електронних бібліотеках університету. Кількість позицій додаткової літератури не обмежена, проте бажано наводити не більше, ніж 10 джерел інформації.

10. Інформація щодо оцінювання та політика виставлення балів. Розділ описує використання бально-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студента. Політика виставлення оцінок повинна ґрунтуватися на принципах об'єктивності, прозорості, гнучкості й високій диференціації [1, с. 120–121].

Необхідно відзначити, що використання SYLLABUS як засобу організації самостійної роботи, з огляду на викладене вище, сприяє студента до вихованню мислення майбутнього професіонала, створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності. На жаль, не вся здобута інформація зберігається в пам'яті на довгі роки, людина має здатність забувати. Але навички самостійного пошуку та опрацювання літературних джерел допоможуть в майбутньому швидко знаходити потрібну інформацію різної тематики та підтримають образ всебічно розвиненої та інтелектуально багатой особистості, це має безпосередній прикладний характер. Тому звернення до виявлення її специфіки не можливе без орієнтації на підготовку бібліотечно-інформаційних фахівців та є одним із шляхів підготовки сучасного компетентного, конкурентоздатного майбутнього фахівця з бібліотечно-інформаційної сфери у виші. Відбувається залучення студентів до розробки і використання сучасних технологій навчання, які адаптовані до реальних умов здійснення майбутньої професійної діяльності. Саме SYLLABUS сприяє формуванню компетентного фахівця, який може висувати цілі, адаптувати теоретичні знання в професійну площину, відповідати за прийняті рішення, планувати власну діяльність щодо досягнення цілей та завдань.

Проблема використання SYLLABUS як засіб організації самостійної роботи студентів у процесі підготовки майбутніх бібліотечно-інформаційних фахівців не вичерпується даними тезами, це питання залишається актуальним.

Список використаних джерел

1. Використання Syllabus як засобу організації самостійної роботи студента / М. М. Хаустов, Р. О. Бачинський, Н. О. Гордієнко, В. В. Поручіков, О. В. Колотілов // Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Тернопіль, 16–17 трав. 2019 р.) / Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТНМУ, 2019. – С. 119–121.
2. Груздева, М. Л. Силлабус как средство организации самостоятельной работы студентов [Электронный ресурс] / М. Л. Груздева, Н. И. Туkenova. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/sillabus-kak-sredstvo-organizatsii-samostoyatelnoy-raboty-studentov> – Название с экрана.
3. Светоносowa, Л. Г. Силлабус как программа самостоятельной работы студентов-бакалавров по педагогической практике [Электронный ресурс] / Л. Г. Светоносowa. – Режим доступа : <https://mir-nauki.com/PDF/06PDMN118.pdf> – Название с экрана.
4. Шкунова, А. А. Опыт моделирования силлабуса самостоятельной работы студентов [Электронный ресурс] / А. А. Шкунова, К. А. Плешанов. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/v/opyt-modelirovaniya-sillabusa-samostoyatelnoy-raboty-studentov>. – Название с экрана.

Yermolayeva G. A.,
Separated Subdivision «Mykolaiv Branch
of Kyiv National University of Culture and Arts»

SYLLABUS AS A MEANS OF ORGANIZING STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN THE PROCESS OF PREPARING FUTURE LIBRARY AND INFORMATION PROFESSIONALS

Abstract. SYLLABUS is considered as a personalized teacher program for organizing students' independent work, taking into account the modern requirements of education and the effective organization of the educational environment in the preparation of future library and information professionals.

Key words: syllabus, interactive teaching methodology, educational process, independent work, future library and information specialists

Ермолаева А. А.,
Отдельное подразделение
«Николаевский филиал Киевского национального
университета культуры и искусств»

SYLLABUS КАК СРЕДСТВО ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Аннотация. Рассматривается SYLLABUS как персонифицированная программа преподавателя для организации самостоятельной работы студентов с учетом современных

требуваний обучения и эффективной организации системы образовательной среды в подготовке будущих библиотечно-информационных специалистов.

Ключевые слова: силлабус, інтерактивна методика обучения, учебный процесс, самостоятельная работа, будущие библиотечно-информационные специалисты.

УДК 174.7:027.7

Жигалкіна Марина Сергіївна
головний бібліограф інформаційно-бібліографічного відділу
Наукової бібліотеки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова,
54025, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9,
maryna.kostyrko@nuos.edu.ua
orcid.org/0000-0002-2366-6927

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В НАВЧАЛЬНІЙ ТА НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЗВО

Анотація. На досвіді Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова розглянуто вектори діяльності щодо формування стійких практик академічної культури та етики з акцентом на творчість і самостійність. У статті розглядаються актуальні завдання в дослідженні академічної доброчесності – боротьба з плагіатом, формування етичних норм академічної спільноти, виховання інформаційної грамотності, підвищення мотивації навчання. Описано комплекс заходів щодо академічної доброчесності, впроваджених в роботу НБ НУК з метою підвищення інформаційної компетентності студентів, молодих науковців та професорсько-викладацького складу університету.

Ключові слова: академічна доброчесність, боротьба з плагіатом, протидія академічній нечесності, виховання інформаційної грамотності.

«Академічна доброчесність» – поняття дуже широке, а проблема є досить актуальною. Воно включає в себе як духовні засади, так і етичні та моральні принципи, якими повинні керуватися усі учасники академічного середовища під час здійснення освітнього процесу. Доброчесність стосується як студентів, так і викладачів та адміністративних працівників.

Нова редакція Закону України «Про вищу освіту» відкрила можливості для побудови реальної автономії закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні, створення ефективного механізму забезпечення академічної чесності та якості діяльності для звуження поля потенційної корупції. Перші кроки на шляху реалізації закону є складними, часами болісними, але вже сьогодні дають позитивні наслідки. Створення середовища, яке б органічно не сприймало корупційних і неетичних дій, потребує послідовності, морального лідерства, готовності до самовіддачі в ім'я слідування високим академічним стандартам [2].

У 2015 році Американські ради з міжнародної освіти у співпраці з Державним департаментом США через Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні спільно з Міністерством освіти і науки України розробили Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). Проект сприяння академічній доброчесності в Україні стартував 1 лютого 2016 року і триватиме до кінця 2019 року. Мета проекту – донести до

університетської спільноти значення академічної доброчесності, а також «допомога в розробці адаптованого до української системи освіти комплексу процедур та інструментарію попередження та протидії академічній нечесності». Головною метою реформ, які втілює Міністерство освіти і науки України, є якість освіти, яку неможливо забезпечити без дотримання принципів академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу [5].

В квітні 2019 року представники Наукової бібліотеки (НБ) Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова (НУК) взяли участь у конференції «Академічна доброчесність: практичний вимір», що відбулася в Національному університеті «Києво-Могилянська академія», де упродовж двох днів детально обговорювались актуальні питання дотримання принципів академічної доброчесності у вищій школі. Крім того, співробітники НБ НУК мали можливість поспілкуватися з українськими та іноземними колегами для обміну досвідом.

Своєю діяльністю бібліотеки ЗВО завжди сприяли реалізації державної політики у галузі науки і культури, забезпечуючи безперервну освіту, підвищення професійного, загальноосвітнього та культурного рівня користувачів. Мета бібліотек ЗВО в цьому Проєкті – інформаційна підтримка з розповсюдження правил академічної доброчесності, а також організація та проведення кампаній щодо попередження проявів недобросовісних запозичень [4].

Попри очевидні й незаперечні зрушення в дослідженні академічної доброчесності, актуальними на сьогодні залишаються такі завдання:

- боротьба з плагіатом;
- формування етичних норм академічної спільноти;
- виховання інформаційної грамотності;
- підвищення мотивації навчання [5].

Одним із напрямів діяльності інформаційно-бібліографічного відділу та електронного читального залу НБ НУК є постійне підвищення інформаційної культури, навичок роботи з інформаційними ресурсами як на традиційних, так і на електронних носіях студентів, аспірантів, професорсько-викладацького складу та інших користувачів бібліотеки.

Відкритий доступ до інформації – це запорука прозорості виконання наукових досліджень та один із антиплагіатних заходів. Зважаючи на рекомендації Асоціації Європейських університетів щодо відкритого доступу, Національний університет кораблебудування підтримує ініціативу відкритого доступу до знань:

– через розміщення наукових доробків професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів НУК ім. адм. Макарова в електронному інституційному репозитарії eIR NUOS;

– через підтримку у вільному доступі електронних версій наукових видань «Shipbuilding and marine infrastructure», «Збірник наукових праць НУК» та «Вісник НУК» [3].

Підтримуючи Рух Відкритого Доступу, НБ НУК починаючи з 2009 року щорічно проводить низку заходів, приурочених до відзначення Міжнародного Тижня Відкритого Доступу. В цьому році це були:

- флешмоб #EquityOpenKnowledge. Для участі було потрібно зняти короткий відеоролик (до 1 хвилини), у якому поділитися своєю історією використання ресурсів Відкритого Доступу чи їхнього створення, історією підтримки Руху Відкритого Доступу чи конкретних його ініціатив. Особливою умовою було те, що усі ролики мали завершуватися фразою: «Зробіть доступ до знань вільним!» Відео потрібно було завантажити у період з 21 по 27 жовтня 2019 р. на власну сторінку у Facebook чи сторінку Наукової бібліотеки НУК, позначивши в дописі сторінку Open Access Week

in Ukraine;

- семінар-дискусія «Відкритий доступ як засіб сприяння академічній доброчесності». В ньому взяли участь молоді науковці, аспіранти, викладачі університету. Під час заходу було обговорено теоретичні і практичні питання відкритості науки та освіти. Учасники семінару-дискусії порушили багато питань, пов'язаних з відкритим доступом: чому так важливо, щоб наукові публікації були у відкритому доступі; як і де підібрати журнали відкритого доступу до публікацій; що таке платформи відкритого доступу, тощо;
- презентація веб-навігатора «Ресурси відкритого доступу». Починаючи з 2013 року щорічно, вже сьомий рік поспіль, співробітники електронного читального залу, відстежуючи в мережі інтернет нові ресурси Відкритого доступу, створюють веб-навігатор, який є пошуковим засобом, що акумулює веб-адреси і допомагає користувачам орієнтуватися в сучасних ресурсах відкритого доступу. В кожному випуску перевіряються та оновлюються всі посилання на ресурси. У сьомому випуску веб-навігатора створено новий розділ «Основні проекти та ініціативи Відкритого доступу», а також розширено розділ «Діючі відкриті е-архіви в інституціях України». Всього у веб-навігаторі представлено 348 посилань на різноманітні відкриті ресурси. На цей захід до електронного читального залу Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова були запрошені викладачі та студенти третього і четвертого курсів Факультету економіки моря.

Основною метою заходів Міжнародного Тижня Відкритого Доступу, який цього року проходить під гаслом «Open for Whom? Equity in Open Knowledge» – «Відкриті для кого? Рівність доступу до відкритих знань», є інформування студентської молоді про відкриті освітні ресурси, а також про архіви, каталоги, електронні бібліотеки з можливістю вільного і безкоштовного доступу до них. Тому у другій часті заходу – практичній – особливу увагу було приділено розділам навігатора, присвяченим діючим відкритим е-архівам в інституціях України, архівам відкритого доступу і спеціалізованим пошуковим системам.

Тренінг-семінар «Ресурси Відкритого Доступу для науки та навчання». Під час заходу можна було дізнатися, як здійснювати пошук ресурсів Відкритого Доступу для успішного виконання навчальної або наукової роботи.

24 вересня в електронному читальному залі відбувся коучинг «Формування академічної культури студента». Захід було організовано для студентів першого курсу Машинобудівного навчально-наукового інституту та Навчально-наукового інституту автоматики та електротехніки НУК ім. адм. Макарова. Мета коучингу – надати базові знання з академічної культури та доброчесності студентам вищої школи. Великою несподіванкою для присутніх стали відвідини коучингу Головою компанії Unicheck Україна Андрієм Сідляренком, який знаходився у НУК ім. адм. Макарова з діловим візитом. Він розповів студентам про можливості найсучаснішого сервісу перевірки наукових робіт на ознаки плагіату Unicheck (Антиплагіат) та відповів на питання.

Співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу НБ НУК було доопрацьовано слайд-лекцію «Основи інформаційної культури» для студентів першокурсників. В програму лекцій включено академічну доброчесність, інформування слухачів про різновиди плагіату та засоби його уникнення. Ознайомлення з існуючим програмним забезпеченням, що розпізнає академічний плагіат у текстах.

Науковцями університету спільно з бібліотечними фахівцями був розглянутий великий перелік доступних програмних засобів для перевірки текстів на плагіат. За результатами спільного обговорення було прийнято рішення про підписання договору з

використання системи перевірки на плагіат «Unicheck» від українських розробників – компанії ТОВ «Антиплагіат».

У січні 2019 року підписана угода про співпрацю з компанією ТОВ «Антиплагіат», підготовлена нормативно-правова база, розроблена документація, методичні рекомендації. На даному етапі система перевірки на плагіат отримала широке використання на загально-університетському рівні. Також для аналізу наукових статей на плагіат створений відповідний сектор на базі Наукової бібліотеки, в обов'язки якого входить опрацювання надходжень від користувачів, здійснення перевірки протягом 5 робочих днів та формування звіту, що містить загальний відсоток унікальності авторського тексту, посилання на скопійовані джерела та вказує неоригінальні частини тексту. Звіт надається відповідальній особі кафедри (наукового підрозділу тощо) для подальшого розгляду.

Віртуальний простір НБ НУК теж побудований на принципах академічної доброчесності та містить поради й рекомендації щодо її дотримання. На офіційному сайті Наукової бібліотеки представлено:

- правила оформлення бібліографічного списку літератури. Надаються рекомендації щодо складання списків літератури до наукових видань (монографій, статей, дисертацій) згідно ДСТУ та рекомендацій ДАК України;
- приклади бібліографічного опису;
- міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах;
- оформлення наукових публікацій в стилі APA;
- веб-навігатор «Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на ознаки плагіату».

Також на сайті Наукової бібліотеки, у розділі «Наукометрія», розміщені методичні рекомендації щодо питань оформлення та оприлюднення результатів наукових досліджень, оформлення періодичних видань, створення авторського профілю, правил оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел і літератури та посилань. Здійснюється доступ до світових інформаційних БД.

Крім тих заходів, що були перелічені вище, регулярно проводяться індивідуальні та групові консультації для студентів, магістрів, аспірантів та викладачів.

Молоді представники наукового середовища, молоді вчені мають бути авангардом впровадження етичних ідеалів та моральних стандартів в українському освітньому та науковому просторі [1].

Дотримання принципів академічної доброчесності кожен повинен починати з себе, бо найкраще всього вчить власний приклад.

Офіційний партнер нашого заходу компанія «Unicheck» надала нам можливість безкоштовно перевірити на плагіат доповіді, представлені на конференцію.

Отже, підсумовуючи, можна заявити, що НБ НУК ім. адмірала Макарова підтримує принципи академічної доброчесності, що дозволяє відповідати вимогам сучасної міжнародної наукової спільноти та суспільства в цілому, тим самим створюючи позитивний імідж нашому ЗВО. Робота НБ НУК в цьому напрямку триває.

Список використаної літератури

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.

3. Костирко, Т. М. Університети України: приєднання до руху відкритого доступу / Т. М. Костирко // Вісн. ОНУ. – Одеса, 2011. – Т. 16, вип. 1/2. – С. 283–289.
4. Основи формування культури академічної доброчесності в бібліотеці [Електронний ресурс] : інформаційний огляд / автори-укладачі: Н. В. Якуніна, А. А. Чинюк, Я. В. Руденко ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузева, Я. Є. Сошинська та ін. ; Наукова бібліотека ім. М. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка ; Українська бібліотечна асоціація. – Електронні текстові дані (1 файл: 993 Кбайт). – Київ : УБА, 2016. – 41 с. – Назва з екрана.
5. Подрезова, М. О. Вузівська бібліотека в Проекті сприяння академічної доброчесності: досвід роботи / М. О. Подрезова // Матеріали конф. «Академічна доброчесність: практики українських ВНЗ», 20 квіт. 2017 р. – Київ, 2017.

References

1. *Akademichna dobrochesnist: problemy dotrymannya ta priorytety poshyrennia sered molodykh vchenykh* [Academic Respectability: Problems of Compliance and priorities of distribution among young scientists]. Dnipro, 2017, 169 p.
2. *Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu* [Academic honesty as basis of university steady development]. Kiev, 2016, 234 p.
3. Kostyrko T. N. Universytety Ukrainy: pryiednannya do rukhu vidkrytoho dostupu [Universities of Ukraine: Joining Open Access Movement]. *Odesa National University Herald. Library studies, Bibliography studies, Bibliology*. 2011, volume 16, Issue 1/2 (5/6), pp. 283-289.
4. Osnovy formuvannia kultury akademichnoi dobrochesnosti v bibliotetsi [Fundamentals of library academic respectability formation of culture]. Kiev, 2016, 41 p, Available at: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/19732> (accessed 05. June 2019).
5. Podrezova M. O., Vuzivska biblioteka v Proekti spriyannia akademichnoi dobrochesnosti: dosvid roboty [University Library in the Project of Promoting Academic Respectability: Experience]. *Materialy konferentsii «Akademichna dobrochesnist: praktyky ukraïnskykh VNZ» 20 kvitnia 2017 r* [Conf. materials "Academic Respectability: Practices of Ukrainian Higher Educational Institutions", April 20. 2017]. Kiev, 2017, 1-7 p. Available at: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/9698/Podrezova_SAIUP_ONU.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed 05. June 2019).

Zhigalkina M. S.,
chief bibliographer information and
bibliographic department of the Scientific library
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

ACADEMIC INTEGRITY IN THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC ACTIVITIES OF THE UNIVERSITY LIBRARY

Abstract. Actual tasks in research of academic respectability are examined in the article: a fight against plagiarism; forming of academic association ethic norms; education of informative literacy; increase of motivation of studies.

Practice of forming a culture of academic respectability and skills of its compliance is examined in the admiral Makarov national university of shipbuilding. Namely: increase of informative culture; skills of work with informative resources; support of initiatives of Open access is through creation of institutional repository and open electronic magazine «Announcer NUK»; holding through of seminars-trainings of «Resources of the Open access».

Described the introduction and use of the system «Unichek» of checking for plagiarism in university process.

Summarizing it is possible to declare that the university supports ethics of academic respectability, producing a positive image.

Key words: academic respectability, fight against plagiarism, counteraction to academic dishonesty, education of informative literacy.

Жигалкина М. С.,

главный библиограф информационно-библиографического отдела
Научной библиотеки
Национального университета кораблестроения
имени адмирала Макарова

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ДОБРОЧЕСТНОСТЬ В УЧЕБНОЙ И НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕКИ УНИВЕРСИТЕТА

Аннотация. В статье рассматриваются актуальные задачи в исследовании академической добротности – борьба с плагиатом; формирование этических норм академического сообщества; воспитание информационной грамотности; повышение мотивации обучения. Описан комплекс мероприятий по академической добротности, внедренный в работу НБ НУК с целью повышения информационной компетентности студентов, молодых ученых и профессорско-преподавательского состава университета.

Ключевые слова: академическая добротность, борьба с плагиатом, противодействие академической нечестности, воспитание информационной грамотности.

УДК 004.56:021

Картузов Костянтин Миколайович

Директор

Науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва,
вул. Адміральська, 31,
54001, м. Миколаїв, Україна, +380512-765600,
kartuzov@library.mk.ua,
ORCID 0000-0002-2054-7236

КІБЕРБЕЗПЕКА ІНФОКОМУНІКАЦІЙ. ЩО МОЖЕ ЗРОБИТИ БІБЛІОТЕКАР?

Анотація. Задля повноцінного функціонування бібліотек в інформаційному просторі необхідний аналіз викликів та загроз кібербезпеки. На даний момент проблеми цифрової безпеки цікавлять бібліотекарів, але ще відсутня систематичність аналізу ризиків та впровадження превентивних заходів. У даній статті розглядаються практичні ситуації з особистого досвіду, виявляються загрози інформаційної сфери бібліотеки, з якими можуть зіштовхнутися фахівці різного профілю. Наданий аналіз дозволяє оцінити напрям розвитку бібліотеки у вирішенні даних проблем, а саме пропонується перехід до професійної дискусії, створення комунікаційної платформи для обміну фахівцями як теоретичним, так і практичним досвідом.

Ключові слова: бібліотека, кібербезпека, інфокомунікації, програмне забезпечення, технології.

*«Війна – справа державної важливості. Не можливо до кінця не розібратися в цьому
предметі»*

Сунь-Цзи [1]

«Готовим до війни бути нельзя. Треба вчитись на війні»

С. С. Сайгон [2]

Бібліотеки залишаються одними із найстаріших та сталих інститутів, що забезпечують доступ до інформації. Протягом всієї історії свого існування вони намагаються використовувати прогресивні та інноваційні технології організації доступу до знань. З веб-технологій у 90-х роках 20 століття бібліотеки вже мали електронні каталоги та були потенційно готові надати доступ до інформації через Мережу. Сьогодні майже кожна бібліотечна інституція має доступ в мережу Інтернет, створює чи використовує різні мережеві сервіси, або сама надає такі послуги. Бібліотеки переходять від споживання і роботи з інформаційними ресурсами до створення власних БД, відкриття електронних каталогів віддаленим користувачам.

Сьогодні ми відходимо від питань щодо створення і роботи з інформаційними ресурсами, організації дистантних послуг. З'являється все більше публікацій щодо практичних аспектів вирішення конкретних завдань. В свою чергу все частіше постають проблеми цифрової безпеки. Аналіз ризиків, їх визначення та превентивні заходи щодо запобігання несанкціонованим діям – сьогодні вже цікавлять бібліотекарів. Навички кібербезпечної поведінки, захищеність інфокомунікацій – знання якими, хоча б на базовому рівні повинні оволодіти всі бібліотекарі, а не тільки технічні фахівці. Адже кожен з нас може отримати фішингового листа.

Захист великих комунікаційних систем нагадує ланцюг, міцність якого дорівнює міцності найслабшої ланки. Матеріал, викладений в цій статті, базується на власному досвіді автора, який жодним чином не претендує на істину, і сподівається, що такі публікації стануть приводом для більш професійної дискусії. «Не можна досягнути неосяжного» вчить нас Козьма Прутков, так і питання кібербезпеки інфокомунікацій не можливо вивчити досконально. Нассим Талеб у «Чорному лебеді» зауважує: "Можна захоплюватися історіями успіху, але не варто беззастережно їм вірити: повну картину ми напевно не бачимо" [3].

Перелічу декілька історій фейлів (від англ. Fail – невдача), які сталися під час моєї роботи в бібліотеці.

Внутрішні загрози

Партнери бібліотек відповідаючи на запити про допомогу, наприклад, придбати комп'ютерну техніку, часто надають не гроші на рахунок бібліотеки, а саме купують техніку. Технічне завдання в такому випадку складає донор, а побажання технічних фахівців бібліотеки «беруться до уваги». Подібна ситуація була під час майже всіх етапів фінансування IREX/LEAP/Бібліоміст. В результаті наша бібліотека отримала обладнання від спонсорської організації. На ПК було встановлене ліцензійне програмне забезпечення Microsoft Windows XP Home Edition [4]. Ця операційна система не має навіть базового захисту системних файлів, та політики безпеки і не розрахована на використання в публічних місцях. В свою чергу виходячи з презумпції невинуватості, зауважу що користувачі зазвичай не мають собі за меті пошкодити бібліотечну техніку. Але через пів року користування один з відвідувачів інтернет-центру зберіг потрібні йому документи на диск С, а по завершенню роботи видалив всі текстові файли. Разом зі своїми документами він видалив файл boot.ini який відповідає за початкові налаштування при завантаженні ОС. Як наслідок, технічному фахівцю бібліотеки прийшлося перевстановлювати ОС на комп'ютері. Компанія Майкрософт обмежує кількість активацій персонально придбаних ОС 3 спробами, тому

повторення таких дій може призвести до ситуації коли відновити ПК буде не можливо. З іншого боку, сама ОС не дає можливості захистити системні файли від втручання.

Наше рішення було в наступних діях: заміна на публічних ПК Windows XP на Linux. Зараз ми використовуємо «linux mint cinnamon». Друга проблема, яка повсталала, – це фізична архітектура комп'ютерної мережі. Користувачі ПК інтернет-центру мали можливість бачити доступні в мережі бібліотечні принтери, і мали можливість випадково роздруковувати знайдені матеріали. Ми фізично розділили локальні мережі на публічну та корпоративну. В багатьох установах так виділяють зазвичай бухгалтерські машини. В будь-якому випадку треба пам'ятати про баланс безпеки та зручності роботи. Тому один ПК в нас під'єднано до обох мереж.

Зовнішні загрози

Поговоримо про спробу імітації іншої особи з метою підвищення привілеїв доступу на сайт бібліотеки.

Ось типова ситуація, яка відбувається в момент написання цього тексту:

```
185.97.114.196 - [18/Apr/2019:11:44:17 +0300] "GET /wp-login.php HTTP/1.1" 200 1535 "-"  
"Mozilla/5.0 (Windows NT 6.0; rv:34.0) Gecko/20100101 Firefox/34.0"  
185.97.114.196 - [18/Apr/2019:11:44:17 +0300] "POST /wp-login.php HTTP/1.1" 200 1932  
"https://library.mk.ua/wp-login.php" "Mozilla/5.0 (Windows NT 6.0; rv:34.0) Gecko/20100101  
Firefox/34.0"
```

Користувач з IP-адреси 185.97.114.196 перевіряє наявність сторінки авторизації в адміністраторському розділі сайту і намагається авторизуватися.

Яким чином відбувається підбір паролів до сайту? З цього приводу є чудова коана (від яп. 公案 ко:ан – коротке оповідання).

Сисадмін бажав підібрати собі стійкий пароль для централізованої авторизації. Він звернувся за порадою до Вчителя.

– Як ви думаєте, Учитель, пароль «*****» стійкий?

– Ні, – відповів Майстер, – це словниковий пароль.

– Але такого слова немає в словниках ...

– "Словниковий" означає, що це поєднання символів є "словниками" для перебору, які підключаються до програм криптоаналізу. Ці словники складаються з усіх поєднань символів, які коли-небудь зустрічалися в Мережі.

– А пароль «*****» підійде?

– Навряд чи. Він теж словниковий.

– Але як же? Це ж...

– Введи це поєднання в Гуглі – і сам побачиш.

Сисадмін заклацав клавішами.

– О так. Ви маєте рацію, Учитель.

Через деякий час Сисадмін вигукнув:

– Учитель, я підібрав хороший пароль, якого не може бути в словниках.

Майстер кивнув.

– Я ввів його в Гуглі, – продовжував Сисадмін, – і переконався, що в Мережі такого поєднання немає.

– Тепер є.

(авторська адаптація тексту [4]).

Нами було розроблено певну систему заходів, яка полягала в побудові ешелонованої системи оборони. По-перше ми, намагаємося використовувати вільне програмне забезпечення з максимально великою спільнотою, задля забезпечення швидкої реакції на

появу нових загроз. Нами були встановлені плагіни для посилення безпеки такі як Google Authenticator – додаток для двохетапної аутентифікації за допомогою алгоритму з використанням одноразового пароля від Google. Навіть якщо зловмисник буде знати пароль від адміністративної частини сайту, завдяки такому захисту від не зможе авторизуватися. По-друге, ми використовуємо принцип фізичної доступності обладнання. Це дискусійна позиція, яку можна обговорювати, але ми прийшли до висновку, що в критичній ситуації бажано мати можливість консольного фізичного підключення до серверу.

Соціальні виклики

Quis custodiet ipsos custodes? (Хто вартує вартових?, Ювенал, сатира VI, 340) [6]. Коли технічний фахівець бібліотеки має «право останньої руки» (по аналогії з *jus primae noctis*) єдиним захистом від цієї ситуації є зовнішній аудит та перманентне незалежне копіювання критичної програмної інфраструктури.

Проблеми планування

З появою концепції хмарних технологій та хмарних обчислень бібліотеки світу і України почали широко застосовувати ці практики у своїй роботі. Більшість публікацій в пресі щодо використання хмарних технологій в практиці роботи бібліотек взагалі та наукових бібліотек зокрема, умовно можна поділити на дві групи: перші аналізують теоретичні аспекти і дають визначення дефініціям, другі розповідають про конкретні приклади застосування хмарних технологій. На жаль, питання безпеки інфокомунікацій в них розглядаються мимобіжно або дотично. Зроблю припущення, що значна кількість фахівців бібліотек використовують хмарні технології в практиці, і навіть не підозрюють що вони використовують саме хмари (наприклад, спільне редагування бібліографічних покажчиків в Google Docs).

Піонер комп'ютерних технологій співзасновник фірми Apple Стів Возняк каже: «З хмарю, ви не володієте нічим... я кажу, чим більше ми переносимо все на веб, в хмару, тим менше ми буде мати контроль над цим». («With the cloud, you don't own anything... I say the more we transfer everything onto the web, onto the cloud, the less we're going to have control over it»).

Також, бажано звернути увагу на методику формування вартості такої послуги як хостінг сайту, треба зауважити що використання хмар призводить до неможливості прогнозування точної ціни послуги.

На нашу думку, хмарні технології можуть бути корисні в таких аспектах як розміщення фото-контенту: Google.Photo, Flickr та відеоконтенту на Youtube, спільного редагування документів через Google Docs. Розробка Roadmap функціонування сайту бібліотеки дозволить вам уникнути проблеми необхідності болісної міграції напрацьованого роками контенту. Тому використання хмар для зберігання та організації доступу контенту без резервного копіювання на традиційні сервери може призвести до втрати інформації.

Аналізуючи вищевикладене, може скластися враження, що поки бібліотеки знаходяться скоріше в обороні, ніж будують превентивний захист. Переконали, ми готові йти вже далі, і не тільки формулювати технічні, технологічні чи інформаційні проблеми бібліотек, але і обговорювати тренди, прогнозувати тенденції та шляхи розв'язання проблем. Можливо бібліотечним фахівцям треба створити майданчик, де «технарі» будуть вільно обмінюватись досвідом – переконали, це крок не тільки до теоретичної, а й практичної допомоги для інтеграції найсучасніших технологій в практику нашої роботи.

Скіфський мудрець Анахарсис поділяв усіх людей на три роди: ті, хто помер, ті, хто живі, і ті, хто плаває в морі [7]. В морі інфокомунікацій бібліотеки повинні вижити!

Список використаної літератури

1. Сунь-Цзы. Искусство войны / Сунь-Цзы. – М., 2016. – 160 с.
2. Сайгон, С. С. Грязь [*khaki] / С. С. Сайгон. – Харьков, 2018. – 320 с.
3. Талей, Н. Черный лебедь. Под знаком непредсказуемости / Н. Талей. – М., 2015. – 736 с.
4. Картузов, К. Н. Интернет-центр в библиотеке: история и день сегодняшний / К. Н. Картузов // Шкільна бібліотека. Плюс. – 2006. – № 23. – С. 21–22.
5. Федотов, Н. Н. Суждения об информационной безопасности мудреца и учителя Инь Фу Во, записанные его учениками [Электронный ресурс] / Н. Н. Федотов. – Режим доступа : <https://www.livelib.ru/book/1000517475/about-anatomiya-mudrosti-120-filosofov-zhizn-sudba-uchenie-komplekt-iz-2-knig-p-s-taranov>. (Дата обращения: 17.10.2019).
6. Ювенал. Сатира шестая. 340 / Ювенал ; пер. с латин. М. Дмитриев. – М., 1957. – 209 с.
7. Таранов, П. С. Анатомия мудрости. 120 философов. Жизнь. Судьба. Учение. В 2 т. Т. 1 / П. С. Таранов. – Симферополь, 1997. – 624 с.

Kartuzov K. M.,
Director of the
Scientific and Pedagogical Library
of the Mykolaiv city

CYBERSECURITY OF INFOCOMMUNICATIONS. WHAT CAN A LIBRARIAN DO?

Abstract. For the full functioning of libraries in the information space, analysis of cyber security challenges and threats is required. At the moment, librarians are interested in digital security issues, but there is still no systematic analysis of risks and preventive measures. This article examines practical situations from personal experience, identifies threats to the information sphere of the library, which may be encountered by professionals of different profiles. The given analysis allows to evaluate the direction of development of the library in solving these problems, namely, the transition to professional discussion, creation of a communication platform for exchange both theoretical and practical experience.

Keywords: library, cybersecurity, infocommunication, software, technology

Картузов К. Н.,
Директор
Научно-педагогической библиотеки
г. Николаева

КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ ИНФОКОММУНИКАЦИЙ. ЧТО МОЖЕТ СДЕЛАТЬ БИБЛИОТЕКАРЬ?

Аннотация. Для полноценного функционирования библиотек в информационном пространстве необходим анализ вызовов и угроз кибербезопасности. В данный момент проблемы цифровой безопасности интересуют библиотекарей, но еще отсутствует систематичность анализа рисков и внедрения превентивных мер. В данной статье рассматриваются практические ситуации из личного опыта, выявляются угрозы информационной сферы библиотеки, с которыми могут столкнуться специалисты разного профиля. Проведенный анализ позволяет оценить направление развития библиотеки в

решении данных проблем, а именно, предлагается переход к профессиональной дискуссии, создание коммуникационной платформы для обмена специалистами как теоретическим, так и практическим опытом.

Ключевые слова: библиотека, кибербезопасность, инфокоммуникации, программное обеспечение, технологии.

УДК 025.5:004.738.5:027.7

Корольова Тетяна Діонісіївна

завідуюча електронним читальним залом

Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова,

54025, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9,

tetyana.korolova@nuos.edu.ua

ORCID 0000-0001-8066-6141

ResearcherID U-1773-2017

УЧАСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НУК ІМ. АДМ. МАКАРОВА У ПРОЕКТІ УБА «БІБЛІОСИНЕРГІЯ»: НОВИЙ ДОСВІД, НОВІ ЗНАННЯ

***Анотація** В роботі досліджується участь Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова у проекті УБА «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень» та керування блоку «Компетентності бібліотекарів». «БібліоСинергія» – це фаховий майданчик в Україні, що працює в режимі 24/7 і допомагає конкретно інформацією щодо методів та способів реалізації напрямків діяльності бібліотек із підтримки наукових досліджень.*

***Ключові слова:** проект «БібліоСинергія», університетські бібліотеки, сучасні бібліотечні послуги, підтримка наукових досліджень, компетентності бібліотекарів.*

Глобальні зміни в інформаційній сфері, у сфері вищої освіти України стрімко корегують бібліотечно-інформаційну діяльність, модернізуючи окремі традиційні процеси та впроваджуючи абсолютно нові, які базуються на сучасних комп'ютерних та комунікаційних технологіях. Бібліотеки закладів вищої освіти (ЗВО), щоб охопити весь простір інформаційних потоків, де вони виступають як інформаційні інституції, в першу чергу, орієнтуються на технології опрацювання електронної інформації [5]. Серед сервісів, які вже реалізуються університетськими бібліотеками, можна назвати такі: створення та підтримка інституційних репозитаріїв; реалізація моделі «Бібліотечне видавництво»; інтеграція результатів наукових досліджень у світові бази даних (БД) наукової інформації; інформаційний моніторинг, тобто аналіз впливу та видимості результатів наукових досліджень вчених й університетів у світовій науці; навчання вчених роботі у наукометричних БД; сприяння формуванню бренду вченого та навчального закладу в цілому тощо.

Щоб реалізувати ці сервіси, бібліотечним фахівцям потрібно постійно навчатись, набиратися досвіду, удосконалювати професійні навички.

Існуючі проблеми фінансування заходів з підвищення кваліфікації у майже всіх закладах вищої освіти унеможливають оперативне отримання нових знань. Можливість обміну досвідом поза межами однієї інституції або міста спонукали Тетяну Олександрівну Колесникову, кандидата наук із соціальних комунікацій, директора науково-технічної

бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна (НТБ ДНУЗТ) ініціювати створення нового проекту. Саме вона під час засідання Секції університетських бібліотек Української бібліотечної асоціації (УБА), яке відбулось у Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка 24 березня 2016 р., анонсувала проект «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень» <http://bibliosynergy.ula.org.ua/index.php>, за який вже в грудні 2016 р. НТБ ДНУЗТ отримала Диплом першого ступеня «Бібліотека року 2016».

Чому така назва – «БібліоСинергія»? Тетяна Олександрівна відповідає на це питання так: «Взаємодія таких елементів як «співтворчість», «професійна майстерність», «креативність» та «свідомий альтруїзм» в ході реалізації проекту будуть посилювати якості один одного. Виникне своєрідний п'ятий елемент – «синергія», ефект взаємодії, який забезпечить успіх дій учасників спілкування» [3].

«БібліоСинергія» – це партнерський проект бібліотек ЗВО, що входять до Секції університетських бібліотек УБА.

Філософія проекту – ділимося досвідом, набуваємо знання, зростаємо разом.

Місія проекту – сприяння зростанню успіху наукової складової кожного ЗВО і розвитку української науки в цілому, її інтеграції в міжнародний науковий інформаційний простір, посилення рівня її впливовості в світі.

Метою проекту є створення відкритого онлайн-ресурсу (сайту) «БібліоСинергія», який буде сприяти обізнаності та професійному зростанню працівників бібліотек ЗВО для активізації дій щодо: інтеграції наукових публікацій вчених України до світового наукового інформаційного простору, моніторингу, вимірювання, аналізу та діагностики стану результативності наукових досліджень вчених України, ступеня їх інтеграції та «видимості» в міжнародних БД.

Координаційна рада «БібліоСинергії» складається з кураторів окремих блоків. У ролі кураторів запрошено директорів наукових бібліотек провідних університетів України: Академічне письмо та оформлення публікацій – Киричок І. В., директор наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету; Репозитарій – Бруй О. М., директор науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», канд. наук із соціальних комунікацій; Наукові метрики – О. О. Сербін, директор наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Т. Шевченка, доктор наук із соціальних комунікацій; Науковий бренд – Л. П. Семененко, директор науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; Управління даними досліджень – Т. О. Колесникова, канд. наук із соціальних комунікацій, координатор проекту; Компетентності бібліотекарів – Т. М. Костирко, директор наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова, канд. наук із соціальних комунікацій; Проекти – А. І. Андрухів, директор науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка», канд. техн. наук.

Крім цього було обрано адміністраторів напрямків.

У кожному блоці матеріали систематизовано за рубриками «Регламенти. Методики. Рекомендації», «Статті», «Книги», «Презентації», «Відео», «Корисні посилання». Всередині рубрик – у зворотньо-хронологічному порядку, далі за алфавітом.

Сайт «БібліоСинергія» реалізовано на платформі Joomla. Joomla – це проект з відкритим вихідним кодом, який є безкоштовною системою для створення веб-сайтів. Сайт простий в адмініструванні і достатньо надійний – з 2016 р. не було жодного збою.

На сьогодні діючими є шість блоків проекту, а саме:

Академічне письмо та оформлення публікацій. Даний тематичний блок містить матеріали щодо культури академічного письма, норм та принципів побудови наукових текстів, а також вимоги до якісного оформлення наукових публікацій на засадах академічної доброчесності. У ньому представлено такі документи, як: «Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах», «Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності», «Принципи академічної доброчесності для викладачів та студентів», «Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах» та багато інших.

Репозитарій. У цьому інформаційному блоці сконцентровано матеріали з питань створення та розвитку відкритих електронних архівів – інституційних та тематичних репозитаріїв.

Від початку створення першого тематичного репозитарію arXiv.org та першого інституційного репозитарію Швейцарського державного інституту технологій e-Collection у 1991 р. репозитарії стали одним із основних інструментів для поширення результатів досліджень у відкритому доступі.

В усьому світі саме бібліотеки є тими інституціями, які координують діяльність та розвиток репозитаріїв, консультують дослідників щодо переваг розміщення робіт у відкритому доступі (зокрема, у репозитаріях) та навчають їх самоархівуванню. Тому в цьому розділі представлені актуальні сьогодні документи, а саме: Наказ МОНУ № 707 від 04.07.2018 р. «Про затвердження Регламенту роботи Національного репозитарію академічних текстів», методичні рекомендації та статті з практичним досвідом щодо організації роботи інституційних репозитаріїв у бібліотеках ЗВО та багато інших.

Науковий бренд. Освітнянські книгозбірні, здійснюючи наукометричні дослідження та впроваджуючи бібліометричні технології у свою діяльність, сприяють підвищенню рейтингу ЗВО та формуванню наукового бренду як окремого вченого, так і установи в цілому. Матеріали цього розділу допоможуть оцінити потенціал бібліотеки у системі формування бренду, а також здійснити інформаційну підтримку у реєстрації науковців університету в світових реєстрах унікальних ідентифікаторів авторів Publons (ResearcherID), ORCID, Google Академія та інших.

Управління даними досліджень. У цьому блоці зібрано інформацію щодо найновішої тенденції в діяльності наукових бібліотек світу – управління даними досліджень (RDM – Research data management). RDM включає в себе сервіси, інструменти та інфраструктуру, які підтримують керування даними досліджень протягом життєвого циклу дослідницького проекту.

Діяльність бібліотек в управлінні даними досліджень можна розподілити на три основні категорії: забезпечення доступу до даних; підтримка дослідників і студентів в управлінні своїми даними; управління колекціями даних.

Матеріалів у цьому розділі поки не так багато, як в інших, але серед них є дуже цікаві, наприклад: «Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень», «Роль бібліотек як соціальних інститутів в інформаційному забезпеченні e-Science» та ін.

Наукові метрики. У світовій науці за останні декілька десятиліть накопичено значний арсенал різноманітних методів, підходів і технологій, спрямованих на отримання якісної картини стану та ефективності наукових досліджень. Найбільшої популярності набуло використання бібліометричних індикаторів, сутність яких полягає в оперативному підрахунку, поєднанні, тлумаченні, порівнянні та аналізі елементів наукового документообігу [2].

У розділі «Наукові метрики» представлено матеріали, в яких надається аналіз використання традиційних кількісних бібліометричних показників та альтернативних метрик для оцінки результатів наукових досліджень і важливості наукових періодичних видань.

Компетентності бібліотекарів. Сучасні фахівці бібліотек закладів освіти (і не тільки вищої), виконуючи функції навігатора, комунікатора і менеджера в довідково-бібліографічному та інформаційному обслуговуванні [1], повинні мати універсальні ґрунтовні знання і бути аналітиками інформаційних систем, провідниками інформаційної культури, вміти обирати ефективні стратегії пошуку інформації. Сьогодні проблема компетентності у професійній діяльності має велике значення, оскільки у сучасному суспільстві рівень освіченості людини вже не визначається лише енциклопедичністю знань, як це було раніше. Сучасне суспільство потребує від освіченої людини уміння ефективно вирішувати різноманітні проблеми на основі існуючих знань, а також постійно їх поповнювати, тобто безперервно навчатися. Це передбачає переосмислення фахових компетентностей, сприяє виробленню професійного самоусвідомлення.

Слід розрізняти поняття «компетенція» і «компетентність», оскільки компетентність, на відміну від компетенції, що містить в собі ключові поняття «знання», «уміння» і «навички» та ін., які передбачають дію людини за стандартною ситуацією, має в собі елемент готовності до ситуації через особистісну характеристику людини, через перехід від якості знання до якості діяльності, яка може бути нестандартною. І тому за своєю суттю поняття «компетентність» є значно ширшим від поняття «компетенція» [6].

Створення, наповнення та підтримка веббіографічних ресурсів – а проект «БібліоСинергія» є професійним корпоративним веббіографічним каталогом, не є новою діяльністю для фахівців НБ НУК. Нами накопичено великий досвід із створення різноманітної веббіографічної продукції, в якій ґрунтовно досліджується галузь або тема, за якою відбираються ресурси мережі, і аналізуються з точки зору відповідності темі (проблемі, галузі). Якісні результати пошуку відповідають трьом критеріям одночасно: вони надходять з веб-сайтів, які заслуговують на довіру і рекомендовані бібліотекарями; містять найактуальнішу інформацію; релевантні запиту [4]. Тому наша бібліотека з великою відповідальністю ставиться до курування блоку «Компетентності бібліотекарів». Для його наповнення проводиться систематична пошукова робота. У ній дуже допомагає розділ «Професійні ресурси» на порталі Української бібліотечної асоціації. У першу чергу регулярно переглядаються сайти веб-представництв найбільших бібліотечних асоціацій – IFLA (Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ), Американської, Канадської, Австралійської, європейських наукових бібліотек та провідних бібліотек світу, які вже багато років розробляють так звані Core Competencies – Основні компетентності фахівців бібліотек різних типів та видів.

Найбільше таких документів розроблено фахівцями Американської бібліотечної асоціації, яка складається з одинадцяти підрозділів (асоціацій), що займаються студентськими, шкільними, технічними, науковими або публічними бібліотеками. Члени асоціації мають можливість приєднуватися до кожного з сімнадцяти круглих столів, які об'єднують людей навколо конкретних проблем та зацікавлень. Кожна з одинадцяти асоціацій складає перелік загальних і специфічних компетенцій, серед яких: «Компетенції з навчання протягом усього життя і професійного успіху», «Основні компетенції бібліотекарів з каталогізації і метаданих», «Основні компетенції бібліотекарів з наукової комунікації», «Лідерство та управлінські компетенції. Основні компетентності керівників бібліотек», «Основні компетенції в галузі управління документами й інформацією», «Профіль

компетентностей бібліотекарів з наукової комунікації та відкритого доступу», «Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень» та багато інших.

З іноземних інформаційних ресурсів, з якими рекомендуємо ознайомитися у блоці «Компетентності бібліотекарів», варто виділити журнал «Library Leadership & Management» (LL&M) (Бібліотечне лідерство та менеджмент). Він видається Асоціацією лідерства та управління бібліотеками, яка є частиною Американської бібліотечної асоціації. Журнал зосереджується на наданні професійної допомоги адміністраторам бібліотек і менеджерам усіх рівнів. Він містить статті, що стосуються широкого спектру питань менеджменту і висвітлюють приклади успішних методів управління; інтерв'ю з видатними фахівцями-практиками в бібліотечній та суміжних галузях, а також має розділ з практичними порадами щодо управління бібліотеками.

З українських інформаційних ресурсів, в яких найчастіше висвітлюються питання професійних компетентностей, можна назвати журнали: «Вісник Книжкової палати», «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум», «Вісник Одеського національного університету. Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство», «Вісник Харківської державної академії культури», «Вісник Львівського університету. Серія Книгознавство, бібліотекознавство, інформаційні технології». Постійним джерелом фахових, актуальних та цікавих матеріалів є різноманітні наукові і науково-практичні конференції, які регулярно організовуються бібліотеками ЗВО.

Кожен з відібраних документів проходить ретельне вивчення, аналітико-синтетичну обробку і після узгодження з куратором блоку потрапляє на сайт. На сьогодні блок «Компетентності бібліотекарів» є одним з найбільш наповнених і найчастіше оновлюваних серед інших. У ньому зібрано досить велику колекцію корисних і цікавих документів – 128 за період з 2009 по 2019 рр. Найбільш активно наповнюються рубрики «Регламенти. Методики. Рекомендації», «Статті» і «Презентації». Інформація збирається різними мовами, це допоможе користувачам орієнтуватися не тільки в українських, а й в іноземних ресурсах: із 128 документів – 62 англійською мовою, 58 українською мовою, 8 іншими мовами.

Важливою умовою ефективного використання вебліографічної продукції є актуалізація наведеної в ній інформації. Електронний простір дуже рухливий, отже, вебліографія потребує постійної уваги, уточнення і доповнення. Тому двічі на рік перевіряються та оновлюються всі посилання на ресурси.

Усі матеріали проекту «БібліоСинергія» доступні в режимі 24/7 з метою допомогти будь-якому зацікавленому користувачеві конкретною інформацією щодо методів та способів реалізації напрямків діяльності бібліотек із підтримки наукових досліджень.

Сподіваємось, що цей проект не тільки збагатить усіх нас новими знаннями та досвідом, але й підніме українську бібліотечну спільноту на новий щабель.

Список використаної літератури

1. Добко, Т. В. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне [Текст] / Т. В. Добко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 4. – С. 11–23.
2. Жабін, О. Бібліометрія та альтернативні метрики [Текст] / О. Жабін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 296–311.
3. Колесникова, Т. О. Проект УБА «БібліоСинергія» – сприяння зростанню кожної бібліотеки, ВНЗ, держави [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Місія медичних бібліотек в умовах реформування медичної галузі України : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 травня 2016 р., ННМБУ, Б-ка Дніпропетр. мед. академії, ДОНМБ. – Електрон. текст. дані. – Дніпропетровськ, 2016. – С. 61–63. – Режим доступу :

http://eprints.rclis.org/29398/1/DMA_Kolesnykova.pdf (дата звернення: 29.10.2019). – Назва з екрана.

4. Корольова, Т. Д. Вебліографія: нові формати представлення бібліографії у веб-середовищі [Електронний ресурс] / Т. Д. Корольова // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 1–2 груд. 2016 р. / МОН України, Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Електрон. текст. дані. – Дніпро, 2016. – DOI : <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.4252640.v1> (дата звернення: 11.11.2019). – Назва з екрана.

5. Костирко, Т. М. Роль і місце НБ НУК в інформаційному забезпеченні наукових досліджень [Текст] / Т. М. Костирко, Т. Д. Корольова // Інновації в суднобудуванні та океанотехніці: матеріали VII Міжнар. наук-техн. конф. НУК, 12–14 верес. 2016 р. – Миколаїв, 2016. – С.413–415.

6. Сидоренко, А. І. Компетенції та компетентність фахівців бібліотечно-інформаційної сфери: вимоги сьогодення [Електронний ресурс] / А. І. Сидоренко // Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікативних технологій : всеукр. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2017 р. / НБ НУК ім. адмірала Макарова. – Електрон. текст. дані. – Миколаїв, 2017. – Режим доступу: <https://bit.ly/2Pwn3nG> (дата звернення: 29.10.2019). – Назва з екрана.

References

1. Dobko, T. V., 2011. Reference and bibliographic services in the electronic environment: virtual or real. *Library journal [Bibliotečnij visnik]*, 4, pp. 11–23. (In Ukrainian)
2. Zhabin, O., 2016. Bibliometric and Alternative Metrics. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 43, pp. 296–311. (In Ukrainian)
3. Kolesnykova, T. O., 2016. ULA Project “Biblio Synergy” is promoting the growth of each library, universities, state, *Misiia medychnykh bibliotek v umovakh reformuvannia medychnoi haluzi Ukrainy, XV mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya*. Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine , 19–20 May 2016, [online] Available at: http://eprints.rclis.org/29398/1/DMA_Kolesnykova.pdf [Accessed 11 November 2019]. (In Ukrainian)
4. Korolova, T. D., 2016. Webliography: New Formats of Presentation Bibliography in the Web Environment, *Biblioteka universytetu na novomu etapi rozvytku sotsialnykh komunikatsii, III mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya*, 1–2 hrudnia 2016 [University library at the new stage of social communications development]. Dnepropetrovsk, Ukraine, 1-2 December 2016, <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.4252640.v1> (In Ukrainian)
5. Kostyrko, T. M. and Korolova, T. D., 2016. Rol i mistse NB NUK v informatsiinomu zabezpechenni naukovykh doslidzhen [Role and place of Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding, in information support of scientific researches], *Innovatsii v sudnobuduvanni ta okeanotekhnitsi: VII Mizhnarodna naukovo-tekhnichna konferentsiia NUK* 12–14 veresnia 2016 [Innovations in Shipbuilding and Ocean Engineering: VII Admiral Makarov National University of Shipbuilding International Scientific and Technical Conference; September 12–14, 2016]. Mykolaiv, Ukraine, pp. 413–415. (In Ukrainian)
6. Sydorenko, A. I., 2017. Competencies and competencies of library professionals and information sphere: requirements of the day, *Viziia biblioteki VNZ v konteksti rozvytku suchasnykh sotsiokomunikatyvnykh tekhnolohii : vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia*, 27 kvitnia 2017 [Vision of the university library in the context of development of modern socio-communicative technologies]. Mykolayiv, Ukraine, 27 April 2017 [online], Available at: <https://bit.ly/2Pwn3nG> [Accessed 11 November 2019]. (In Ukrainian)

Korolova T. D.,

Head of the Electronic Reading Room

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

**PARTICIPATION OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ADMIRAL MAKAROV
NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING IN THE PROJECT
OF THE UKRAINIAN LIBRARY ASSOCIATION «BIBLIOSINERGY»: NEW
EXPERIENCE, NEW KNOWLEDGE**

Abstract. The work explores the participation of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding in the project of the Ukrainian Library Association «BiblioSinergiya: support of scientific research» and supervision of the block «Competencies of librarians». «BiblioSinergiya» is a professional online platform in Ukraine, operating 24×7. Its task is to help with specific information about methods for implementing the activities of libraries to support scientific research.

Keywords: project «BiblioSynergy»; university libraries; modern library services; research support; librarians competencies

Королева Т. Д.,

заведующая электронным читальным залом

Научной библиотеки

Национального университета кораблестроения

имени адмирала Макарова

**УЧАСТИЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ НУК ИМ. АДМ. МАКАРОВА В ПРОЕКТЕ
УБА «БІБЛОСИНЕРГІЯ»: НОВЫЙ ОПЫТ, НОВЫЕ ЗНАНИЯ**

Аннотация. В работе исследуется участие Научной библиотеки НУК им. адм. Макарова в проекте УБА «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень» и курирование блока «Компетентности библиотекарей». «БібліоСинергія» – это профессиональная интернет-площадка в Украине, работающая в режиме 24×7. Задача проекта – помочь конкретной информацией о методах и способах реализации деятельности библиотек по поддержке научных исследований.

Ключевые слова: проект «БібліоСинергія», университетские библиотеки, современные библиотечные услуги, поддержка научных исследований, компетентности библиотекарей.

УДК 021:004.91

Костирко Тамара Миколаївна

канд. наук із соц. комунікацій,

директор Наукової бібліотеки

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова,

54025, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9,

tamara.kostyrko@nuos.edu.ua

orcid.org/0000-0002-4175-9975

ResearcherID (Publons) C-1172-2016

ФІЛОСОФІЯ ВІДКРИТОСТІ: НОВІ ВИКЛИКИ ДО УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК

***Анотація.** Розглядаються сучасні тенденції наукової комунікації, що базуються на витоках, методології та розвитку феноменів «відкритий контент» і «відкрита наука», підтримка моделі відкритого доступу міжнародною спільнотою на законодавчому рівні, а також визначено кроки університетських бібліотек на шляху до реалізації принципів відкритого доступу до наукового знання та втілення ідей відкритої науки.*

***Ключові слова:** філософія відкритості, нові моделі відкритого доступу, університетські бібліотеки як ініціатори відкритого доступу, підтримка плану S.*

Трансформації, що відбуваються в сучасному суспільстві, не тільки змінюють формат бібліотечного позиціонування і систему інформаційних ресурсів, а й ставлять питання про межі простору університетської бібліотеки, про її роль та функції. Ключовими елементами нової бібліотеки стають люди, технології та ресурси.

Бібліотечна спільнота, видавці, науковці задають питання – якою бути новій бібліотеці? Відмовитися від століттями напрацьованих традицій і цінностей чи перетворитись на інфомедіахаб? Як висновок: сучасна бібліотека – це унікальні послуги та найвищий сервіс, а також любов до користувачів, саме любов, а не обслуговування.

Не менш важливим стає питання, **як світові тренди** – штучний інтелект, змішане навчання, роботизація, філософія відкритості, економіка спільної участі – у найближчому майбутньому впливатимуть на розвиток освіти та науки, і чи всі вони **позначаються на діяльності університетської бібліотеки**.

Розглянемо більш детально один із світових трендів – "філософія відкритості", тим більше, що в цьому році виповнюється 10 років, як університети України підписали Ольвійську Хартію, в якій наголошено: "Академічна свобода включає відкритий доступ до інформації, за виключеннями, передбаченими законодавством, у тому числі до наукової інформації через розвиток відкритих електронних архівів (університетських інституційних репозитаріїв), відкритих електронних журналів українських університетів та можливість вільно підтримувати стосунки зі своїми колегами в будь-якій частині світу. Вільний доступ до інформації є важливою складовою наукових досліджень у сучасному глобальному світі, запорука для подальшого розвитку науки, освіти та суспільства, інтеграції України до світової академічної спільноти".

В тому ж році університетські бібліотеки України підписали декларацію про приєднання до ініціативи Відкритого доступу (ВД).

20 років тому, коли почалося активне поширення електронного контенту, виникла ідея про те, що наукове знання повинно бути вільно доступним. Зараз ця тема не втрачає актуальності. Боротьба за відкритість контенту між спільнотами, які відповідають за інформаційне забезпечення вчених, і комерційними видавництвами загострюється.

Актуальні завдання підтримки наукового і освітнього процесів в умовах розвитку відкритої науки, діяльності вишів в рамках програми підвищення міжнародної конкурентоспроможності та необхідності залучення грантів провідних фондів – всі ці питання нагальні для університетських бібліотек.

Філософія ВД як вільного обміну знаннями в контексті бібліотечної справи не тільки осмислює можливості оперативного і безкоштовного отримання будь-якою людиною наукової інформації в глобальній мережі Інтернет, етичні норми при відтворенні і розповсюдженні цієї інформації, прагнення до основних демократичних цінностей, – вона переосмислює той факт, що в фокусі сьогодишньої уваги університетських бібліотек – дослідники з новим світоглядом, які вимагають принципово нових послуг, і бібліотекарі, які ці послуги надають [3].

Ідея відкритої науки полягає в максимальній прозорості: кожен крок вченого відображається у відкритих і загальнодоступних інтернет-джерелах.

У відкритому доступі зацікавлені і вчені, які будуть мати можливість не тільки ефективніше отримувати, але і передавати наукові знання. Результати досліджень показують, що публікація у відкритому доступі збільшує цитування статті приблизно в 2,5–5,8 разів [4].

Офіційно термін "відкритий доступ" був вперше введений у лютому 2002 року на Будапештській конференції з відкритого доступу і закріплений у "Budapest Open Access Initiative" [9]. Суть поняття зводиться до наступних визначень: безкоштовний (free), негайний (immediate), постійний (permanent), повнотекстовий (fulltext), онлайн (online) доступ до наукових публікацій.

На питання "Що відкритий доступ може запропонувати світу, який розвивається?" палеонтолог і активіст відкритої науки М. Тейлор відповів: "Все. Рівність. Можливість брати участь у всесвітніх дослідних проектах на рівних умовах. Шлях у світ науки для бідних, але мотивованих студентів. Негайний доступ до найважливіших досягнень медицини" [6]. У цей час всі ці можливості реалізуються за допомогою журналів відкритого доступу, які, незважаючи на розвиток альтернативних каналів розповсюдження наукової інформації, залишаються ключовим елементом відкритої науки.

Концепція Відкритого Доступу стала основоположною для появи цілої низки проектів, що актуалізовані в парадигмі відкритої науки: крім наукових журналів відкритого доступу з'явилися нові типи платформ, які поширюють наукову інформацію. До їх числа входять відкриті архіви, бібліотеки та репозитарії, спеціалізовані соціальні мережі, бази даних і наукометричні сервіси, які поступово формують альтернативну інфраструктуру наукової комунікації.

Одним із значущих наукових трендів наукової комунікації ХХІ століття є самопублікація, яка дозволяє авторам уникнути черги на публікацію, а також позбавляє вчених від фінансових витрат [7].

Цікавою є історія Г. Перельмана, математика, який викликав шквал наукових дискусій, опублікувавши в ArXiv.org доказ теорії Пуанкаре, а потім і виклад за гіпотезою геометризациї Терстона. Перельману були присуджені Філдсівська премія і "Премія тисячоліття" (1 млн. доларів), хоча винагороди виявилися йому не цікаві і прийняті не були [1].

Відкрита наука (Open Science) – одна з трьох пріоритетних областей в рамках Європейської політики досліджень, науки та інновацій. Для відкритої науки характерні: 1) відкритий доступ до наукових публікацій (Open Access to Publication) 2) відкриті дані досліджень (Open Research Data) 3) відкрита наукова комунікація і "громадянська" наука (Open Scholarly Communication & Citizen Science).

Цілі відкритої науки:

- прозорість експериментальної методології, спостереження та збирання даних;
- громадська доступність та повторне використання наукових даних;
- громадська доступність та прозорість наукових комунікацій;
- використання веб-інструментів для сприяння науковій співпраці.

Методи, які фонди, академічні установи та інші інституції використовують для оцінки результатів наукових досліджень, потребують вдосконалення. Редактори та видавці наукових журналів в грудні 2012 року під час щорічної зустрічі Американського товариства біології клітин (The American Society for Cell Biology – ASCB) у Сан-Франциско створили набір рекомендацій, які отримали назву Сан-Франциська декларація про оцінку наукових досліджень. Вони закликали усі зацікавлені сторони з усіх наукових дисциплін заявити про свою підтримку цієї Декларації, шляхом її підписання [2].

Ці рекомендації охоплюють кілька тем:

- потрібно відмовитися від використання кількісних журнальних показників, таких, наприклад, як імпакт-фактор, при розгляді питань щодо фінансової підтримки досліджень, прийому працівників на роботу та просування по службі;
- потрібно оцінювати наукове дослідження за його достоїнствами, а не на основі журналу, в якому воно опубліковане;
- потрібно використовувати можливості, які надає онлайн-публікація (наприклад, спростити непотрібні обмеження щодо кількості слів, ілюстрацій та бібліографічних посилань у статтях, а також вивчати можливості нових метрик значущості та впливовості досліджень).

Сьогодні модель Відкритого Доступу має підтримку на законодавчому рівні. У 2016 році Євросоюз прийняв рішення про те, що до 2020 року результати всіх наукових досліджень, проведених за рахунок держави, повинні бути опубліковані у відкритому доступі.

4 вересня 2018 року група національних організацій з фінансування досліджень за підтримки Європейської комісії та Європейської ради досліджень (ERC) оголосила про запуск плану S, який наголошує: "Починаючи з 2021 року, всі наукові публікації про результати досліджень, що фінансуються державними чи приватними грантами, наданими національними, регіональними та міжнародними науково-дослідними радами та органами фінансування, повинні бути опубліковані в журналах Відкритого Доступу, на платформах Відкритого Доступу або одразу доступні через сховища Відкритого Доступу без ембарго" [12].

Коаліцію підтримує Європейська комісія та фонди, що фінансують наукові дослідження у Австрії, Фінляндії, Франції, Ірландії, Італії, Люксембурзі, Нідерландах, Норвегії, Польщі, Словенії, Швеції, Великобританії та США.

Наукові бібліотеки одними з перших стали активними пропагандистами, ініціаторами і практиками по впровадженню в роботу ініціатив Відкритого Доступу в своїх університетах.

Спочатку бібліотеки виступили з трьома основними ініціативами ВД: публічний онлайн-доступ до каталогів (OPAC з відкритим вихідним кодом), інституційні сховища і системи журналів відкритого доступу [13].

Поступово бібліотеки розширювали свою участь у створенні нової інфраструктури наукових комунікацій; з'явилися проекти з підтримки відкритих конференц-систем і відкритих систем монографій, по управлінню дослідними даними (Researchdatamanagement) [14]. Вони стали каталізаторами перетворення діяльності університетських бібліотек України в області створення, організації, використання і поширення електронних ресурсів, а також появи нових сервісів. Деякі з цих сервісів активно впливають на подальший розвиток бібліотеки, змінюючи її місце і роль в сьогодиншньому ландшафті наукової комунікації [3].

Тому, будучи послідовними в своїх діях, зібравшись на конференції в Одесі 19–21 червня 2019 р., представники університетських бібліотек, видавництв, адміністрацій університетів та громадських організацій України заявили про повну підтримку плану S та його цілей з огляду на виклики часу щодо Відкритого Доступу та Відкритої Науки.

Заява Секції університетських бібліотек Української бібліотечної асоціації, щодо підтримки плану S: негайного та повного відкритого доступу до журнальних статей, які є результатом досліджень, що фінансуються державою:

- Ми, представники університетських бібліотек, видавництв, адміністрацій університетів та громадських організацій України, зібравшись на конференції в Одесі 19–21 червня 2019 р., заявляємо про повну підтримку плану S та його цілей з огляду на виклики часу щодо Відкритого Доступу та Відкритої Науки. Ми підтримуємо всі міжнародні зусилля для досягнення вказаних цілей негайного та повного відкритого доступу до журнальних статей, які є результатом досліджень, що фінансуються державою. Підкреслюємо, що особливо актуальними є ці завдання для української науки, яка довгий час перебувала в ізоляції від світової, і все ще є такою з огляду на ряд причин.
- Ми звертаємось до університетських спільнот, видавництв, бібліотек сприяти відкритому доступу до результатів досліджень (через журнали відкритого доступу, інституційні репозитарії та гарвестери, в т. ч. Національний репозитарій академічних текстів).
- Ми визнаємо необхідність покращення якості журнальних публікацій в країні через дотримання міжнародних стандартів та вимог (видавничих, рецензування, етики, використання ліцензій Creative Commons, doi тощо), і всіляко сприяємо цьому. Ми також підтримуємо прозорість та моніторинг витрат на публікації з відкритим доступом. Разом з тим, вітаючи такі інфраструктурні інструменти, як DOAJ, чи OpenDOAR, закликаємо, щоб cOAlition S та інші спонсори визнавали та підтримували також інші відповідні механізми і національні рішення [8].

Багато бібліотекарів є активними учасниками дослідницьких життєвих циклів своїх установ, проте їх навички управління даними досліджень різняться. Щоб бібліотекарі ефективно керували застосуванням даних управління дослідженнями (RDM), їм потрібне додаткове навчання та підтримка, – те, що ми називаємо підвищенням кваліфікації та здобуттям нових компетенцій.

У 2018 році група дослідників-бібліотекарів з університетів західної Європи та північної Америки співпрацювала з Elsevier з метою вивчення необхідності освітньої програми навчання з управління даними досліджень RDM. До складу команди увійшли бібліотекарі, викладачі та компанія з аналітики інформації – унікальне партнерство та співпраця. Прекрасним втіленням в життя ВД до знання став *дистанційний курс для бібліотекарів з управління даними досліджень, який розпочав роботу 7 жовтня 2019 р.* [14].

Курс RDMLA – це результат унікальної та успішної співпраці між академічною програмою бібліотекознавства та інформології (LIS), науковими та науково-медичними бібліотеками закладів вищої освіти та Elsevier.

Це навчальний курс, створений спільнотою і спрямований на заповнення прогалин у знаннях працюючих фахівців, які бажають вивчити основні аспекти надання послуг з управління даними досліджень у бібліотеках та інших інформаційних установах. Курс був розроблений на основі проведеного дослідження шляхом всесвітнього опитування щодо потреб та ретельного вивчення компетенцій фахівців галузі бібліотекознавства та інформології.

Навчальний курс розроблено за відкритою ліцензією як CC BY-NC-SA (Creative Commons Attribution NonCommercial Share-Alike), яка дозволяє іншим адаптувати і повторно використовувати контент з некомерційною метою за умови зазначення авторства.

Навчання можна пройти повністю онлайн, безоплатно і так, як зручно учасникам. Програму створено працюючими бібліотекарями, які діляться власним досвідом у галузі управління даними досліджень із колегами. Вона приділяє увагу різним аспектам надання послуг з управління даними досліджень, таким як ефективна пропаганда послуг з управління даними досліджень, вироблення навичок роботи з різноманітним програмним забезпеченням та засобами для управління даними досліджень. Також бажаючі можуть отримати сертифікат від акредитованого в галузі бібліотекознавства та інформології університету за мінімальну вартість.

Elsevier виділяє фінансування для розробки додаткових модулів і для підтримки тих, що вже існують, щоб курс-академія RDMLA залишався сучасним, відповідним та корисним.

Його можна знайти разом із більш детальною інформацією за посиланням <https://rdmla.github.io/>. Користувачі можуть перейти за посиланням на сайт курсу-академії RDMLA на платформі Canvas і одразу ж починати перегляд матеріалів та навчання [11].

Повертаючись до питання, як світові тренди у майбутньому будуть впливати на діяльність університетської бібліотеки, хочеться відмітити, що європейська бібліотечна спільнота, не зважаючи на виклики, з оптимізмом розглядає майбутнє академічних бібліотек.

Наприклад, Калле Натансон (Calle Nathanson), президент Бібліотечної асоціації Швеції, вважає, що наукові бібліотеки в 2045 році, як і раніше, залишаться складовою частиною в науковій структурі університетів, і продовжать забезпечувати дослідників і студентів необхідними науковими матеріалами.

"Це буде відбуватися через результати пошуку (всі з них будуть цифровими) і дані досліджень, – говорить він. – Наукові бібліотеки будуть також активно працювати над поширенням університетських досліджень по різних каналах і, звичайно ж, по принципах Відкритого Доступу. Важливість освітніх функцій буде постійно зростати, навчання оцінці і пошуку джерел інформації – інформаційна та медіаграмотність – буде затребувана в більшій мірі і дослідниками, і студентами" [10].

Анн-Софі Аксельссон (Ann-Sofie Axelsson) – декан факультету бібліотечної справи, інформатики, освіти та ІТ в Шведській Школі бібліотечної справи та інформатики (SSLIS) при Університеті Бурса, доцент бібліотечних наук та інформатики, сфера інтересів якої – цифровізація суспільства, її можливості і проблеми. Вона теж думає, що розвиток в напрямку Відкритого Доступу до 2045 року пройде довгий шлях, а дослідники будуть тісно співпрацювати з науковими бібліотеками, щоб зробити дані і результати своїх досліджень доступними, а також отримати легкий доступ до інших даних. "Бібліотекарі наукових бібліотек будуть просто необхідні дослідникам як посередники передачі знань, для того, щоб гарантувати, що дослідники зможуть проводити дослідження в своїй галузі на оптимальному

рівні і робити їх результати доступними з максимальною користю", – пророкує вона. "Крім того, освітні програми по Відкритому Доступу будуть важливі для дослідників, а також для громадськості, якій більшою мірою, ніж сьогодні, буде надано доступ до результатів і даних досліджень. Тут науковим і загальнодоступним бібліотекам, можливо, доведеться співпрацювати активніше, ніж зараз" [10].

Це тільки деякі явища, які, за припущеннями дослідників, зробленим в момент проведення масштабного дослідження Національної бібліотеки Швеції "Студентська бібліотека" (Studenternas bibliotek) в 1996 р., стануть звичайною справою в науковій бібліотеці в 2045 році. Автори вважають, що до 2045 року наукові бібліотеки стануть центрами, навколо яких обертатимуться дослідження, і що на той час бібліотеки будуть входити в число найважливіших суспільних установ. Вони також думають, що на той час предмети повсякденного вжитку міститимуть в собі комп'ютери, які зможуть взаємодіяти один з одним. За їхніми припущеннями, деякі комп'ютери, наприклад, тостер або голограма, зможуть допомогти з приготуванням страв, зв'язавшись із бібліотекою.

Висновки.

Відкрите використання наукових бібліотек та їх ресурсів стало брендом університетських бібліотек України. Бібліотечна спільнота активно підтримує відкритий доступ і відкрите використання наукових результатів.

Також поступово змінюється роль бібліотеки всередині академічної спільноти. Значимість бібліотеки зростає як для дослідників, так і для студентів, і можна спрогнозувати, що постійне зростання та розширення цифрового контенту, доступного через інтернет, призведе до того, що досвід і знання кваліфікованих бібліотекарів та сучасних академічних бібліотек будуть необхідні, як ніколи раніше.

Список використаної літератури

1. Акбаров, О. Чему нас на самом деле научил Григорий Перельман / О. Акбаров. – 2014. – Retrieved from : <http://www.lookatme.ru/mag/people/icon/201759-grisha>
2. Декларація Сан-Франциско про оцінку досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sfdora.org/read/uk/>. – Заголовок з екрана.
3. Колесникова, Т. А. Философия открытого доступа в практиках Научно-технической библиотеки ДНУЖТ / Т. А. Колесникова, Е. А. Петренко // Материалы XVIII междунар. науч.-практ. конф. "Менеджмент вузовских библиотек. Университетская библиотека в условиях цифровой трансформации". – Минск, 2018.
4. Копанєва, В. О. Наукова комунікація: від відкритого доступу до відкритої науки / В. О. Копанєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 2. – С. 35–45.
5. Костирко, Т. М. Університети України: приєднання до руху відкритого доступу / Т. М. Костирко // Вісн. ОНУ. Сер. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – Одеса, 2011. – Т. 16, № 1/2. – С. 283–289.
6. Уилки, Т. Тренды в научно-издательской отрасли [Электронный ресурс] / Т. Уилки // Научная периодика: проблемы и решения. – 2014. – Т. 4, № 6. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/trendy-v-nauchno-izdatelskoj-otrasli> (дата обращения 04.11.2019).
7. Чэтзэуї, Дж. Как открытая наука повлияет на партнерство университетов и компаний? / Дж. Чэтзэуї, С. Паркс, Э. Смит // Форсайт. – 2017. – Т. 11, № 2. – С. 44–53.
8. Ярошенко, Т. Відкритий доступ та відкрита наука: "Чи є у Вас план, містєре Фікс? " / Т. Ярошенко, О. Ярошенко // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. "Наукова еволюція

досліджень бібліоінформаційної ноосфери", 19–21 черв. 2019 р., Одеса. – Режим доступу : http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2019-1/yaroshenko.pdf

9. Budapest Open Access Initiative [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/> (05.11.2019). – Title from the screen.

10. Hjerpe, A. Robots, holograms and libraries / A. Hjerpe // *Scandinavian Library Quarterly*. – 2016. – Vol. 49, No 4. – <http://slq.nu/index4e5d.html?article=volume-49-no-4-2016-12>

11. Providing Research Data Management (RDM) Services in Libraries: Preparedness, Roles, Challenges, and Training for RDM Practic. – [https://content.sciendo.com/configurable/contentpage/journals\\$002fdim\\$002f3\\$002f2\\$002farticle-p84.xml](https://content.sciendo.com/configurable/contentpage/journals$002fdim$002f3$002f2$002farticle-p84.xml)

12. Plan S. Making full and immediate Open Access a reality. – <https://www.coalition-s.org/>

13. Priti, J. Promoting Open Access to Research in Academic Libraries [Electronic resource] / J. Priti // *Library Philosophy and Practice* (e-journal). – 2012. – Access mode : <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/737> (05.11.2019). – Title from the screen.

14. Schmidt, B. Librarians' Competencies Profile for Research Data Management [Electronic resource] / B. Schmidt, K. Shearer // *Librarians' Competencies for E-research and Scholarly Communication*. – 2016. – June. – P. 1–7. – Access mode : https://www.coarrepositories.org/files/Competencies-for-RDM_June-2016.pdf – (06.11.2019). – Title from the screen.

Reference

1. Akbarov, O., 2014. *Chemu nas na samom dele nauchil Grigoriy Perelman*. [online] Look At Me. Available at: <http://www.lookatme.ru/mag/people/icon/201759-grisha> [Accessed 4 November 2019] [in Russian].

2. Dora. *San Francisco Declaration on Research Assessment*. [online] Available at: <https://sfedora.org/read/uk/> [Accessed 06 November 2019] [in Ukrainian].

3. Kolesnykova, Tetiana O. and Petrenko, Olena A., 2018. Open Access Philosophy in Practices of Library of the Dnipro National University of Railway Transport. *Materialy KhVIII mezhdunar. nauch.-prakt. konf. "Menedzhment vuzovskikh bibliotek. Universitetskaya biblioteka v usloviyakh tsifrovoy transformatsii"*. Fundamental Library of the Belarusian State University, Minsk, 28-29 November 2018 [in Russian].

4. Kopanieva, V., 2017. Scientific Communication: from Open Access to Open Science. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, pp. 35-45 [in Ukrainian].

5. Kostyrko, T. N., 2011. Universities of Ukraine: Joining Open Access Movement. *Odesa National University Herald. Library studies, Bibliography studies, Bibliology*, 16 (1/2), pp. 283-289 [in Ukrainian].

6. Uilki, T., 2014. Trendy v nauchno-izdatelskoy otrasli. *Nauchnaya periodika: problemy i resheniya*, 6 (24), pp. 4-12. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/trendy-v-nauchno-izdatelskoy-otrasli> [Accessed 04 November 2019] [in Russian].

7. Cheteuey, Dzhoanna, Parks, Sara, & Smit, Elta, 2017. Kak otkrytaya nauka povliyaet na partnerstvo universitetov i kompaniy?. *Forsajt*, 11 (2), pp. 44-53 [in Russian].

8. Yaroshenko, Tetiana and Yaroshenko, Oleksandra, 2019. Vidkrytyi dostup ta vidkryta nauka: «Chy ye u Vas plan, mistere Fiks?», *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Naukova evoliutsiia doslidzhen biblio-informatsiinoi noosfery"*. Odessa, 19-21 June 2019 Available at: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2019-1/yaroshenko.pdf [Accessed 06 November 2019] [in Ukrainian].

9. Budapest Open Access Initiative. [online] Available at: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/> [Accessed 05 November 2019] [in English].
10. Hjerpe, Annika, 2016. Robots, holograms and libraries. *Scandinavian Library Quarterly*, 49, (4). [online] Available at: <http://slq.nu/index4e5d.html?article=volume-49-no-4-2016-12> [Accessed 5 November 2019] [in English].
11. Tang, Rong and Hu, Zhan, 2019. Providing Research Data Management (RDM) Services in Libraries: Preparedness, Roles, Challenges, and Training for RDM Practic. *Data and Information Management*, 3(2), pp. 84-101. <https://doi.org/10.2478/dim-2019-0009> [in English].
12. Plan S. Making full and immediate Open Access a reality. *cOAlition S*. [online] Available at: <https://www.coalition-s.org/> [Accessed 4 November 2019] [in English].
13. Priti, Jain, 2012. Promoting Open Access to Research in Academic Libraries, Library Philosophy and Practice (e-journal). Available at: <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/737> [Accessed 05 November 2019] [in English].
14. Schmidt, Birgit and Shearer, Kathleen, 2016. Librarians' Competencies Profile for Research Data Management, *Librarians' Competencies for E-research and Scholarly Communication*, [online]. Available at: https://www.coar-repositories.org/files/Competencies-for-RDM_June-2016.pdf [Accessed 06 November 2019] [in English].

Kostyrko T. M.,
Cand. Sc. (Social Communication),
Director of the Scientific Library of
The Admiral Makarov National University of Shipbuilding

PHILOSOPHY OF OPENNESS: NEW CHALLENGES FOR UNIVERSITY LIBRARIES

Abstract. Modern trends of scientific communication, based on sources, methodology and development of the phenomena of "open content" and "open science", support of the model of open access by the international community at the legislative level are considered. And also the steps of university libraries on the path to implementing the principles of open access to scientific knowledge and the embodiment of open science ideas are identified.

Keywords: philosophy of openness, new models of open access, university libraries as initiators of open access, support for plan S.

Костырко Т. Н.,
канд. наук по соц. ком.,
директор Научной библиотеки
Национального университета кораблестроения
имени адмирала Макарова

ФИЛОСОФИЯ ОТКРЫТОСТИ: НОВЫЕ ВЫЗОВЫ К УНИВЕРСИТЕТСКИМ БИБЛИОТЕКАМ

Аннотация. Рассматриваются современные тенденции научной коммуникации, основанные на истоках, методологии и развитии феноменов "открытый контент" и "открытая наука", поддержка модели открытого доступа международным сообществом на законодательном уровне, а также определены шаги университетских библиотек на пути к

реализации принципов открытого доступа к научному знанию и воплощение идей открытой науки.

Ключевые слова: философия открытости, новые модели открытого доступа, университетские библиотеки как инициаторы открытого доступа, поддержка плана S.

УДК 021.4

Кузнецова Інна Володимирівна
завідуюча відділом обслуговування
Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова,
54025, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9,
nuoslib@gmail.com

ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКІ ЗАХОДИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ – ЯК СКЛАДОВА ЇЇ ІМІДЖЕВОЇ ТА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** У пропонованій статті розглянуті питання культурно-просвітницької діяльності ЗВО та висвітлюється досвід роботи Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Розкриті основні завдання та напрямки культурно-масової роботи. Визначено бібліотеку як соціально-комунікативний центр формування інформаційної культури й реалізації творчого потенціалу особистості.*

***Ключові слова:** бібліотека, культурно-просвітницька робота, масові заходи, соціально-комунікативний центр.*

Бібліотека закладу вищої освіти (ЗВО) завжди враховує тенденції розвитку вищої освіти та займає активну позицію щодо інформаційної підтримки будь-яких змін. Серед її багатоаспектної роботи особливе місце займає культурно-просвітницька діяльність. Слід зазначити, що це не тільки кількість проведених заходів і способів донести книгу до читача, це – складова виховної системи університету. Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НБ НУК) – це його науково-просвітницький центр, а головне – гуманістичний осередок освітянського і культурного життя університетської спільноти. Багатовекторною і різноплановою є робота бібліотеки у розбудові інформаційного та освітнього простору університету, в поданні якісних послуг, у висвітленні та поширенні актуальної інформації.

Завдання Наукової бібліотеки:

- ✓ забезпечити умови для самореалізації, самовизначення особистості в просторі сучасної культури;
- ✓ створити таку атмосферу, яка б стимулювала користувачів до активного життя та спонукала до творчості і саморозвитку.

При безпосередній взаємодії з іншими підрозділами університету, організаціями та установами міста, через комунікативні процеси бібліотека поєднує покоління людей, задовольняє потреби в освіті та самоосвіті, в професійному вдосконаленні, в розширенні світогляду, в духовному та естетичному розвитку.

Основні напрями культурно-просвітницької роботи:

- ✓ критико-аналітичні: диспути, обговорення, роздуми, вечори запитань і відповідей, «круглі столи»;

- ✓ позитивно-ілюстративні: вечори-портрети, тематичні або літературні вечори, зустрічі з видатними вченими університету та відомими особистостями, квести;
- ✓ рекомендаційно-інформаційні: усні журнали, тематичні огляди, книжково-ілюстративні презентації.

Сьогодні традиція взаємодії бібліотек з різними установами та організаціями для проведення спільних заходів отримує новий поштовх для розвитку, розширює уявлення про бібліотеку, як про інформаційний і культурний центр. Зупинимось на загальноуніверситетських культурно-масових заходах НБ, які мали великий резонанс в нашому закладі.

Популяризувати творчий доробок університетської спільноти мали на меті такі інноваційні заходи НБ, як **експозиція «Майстерня радості душі»**, що була присвячена Дню матері та Міжнародному дню сім'ї. Унікальність цієї експозиції полягає у тому, що представлені експонати виконані у стилі Handmade користувачами НБ НУК. Розмаїття представлених робіт вражало. Це живопис, графіка, вишивка, декоровані предмети побуту, ляльки-мотанки, плетені іграшки. Взагалі вся експозиція створювала відчуття родинного затишку, привітності та задушевності.

Літературно-музичний вечір «Весна. Поезія. Любов» зібрав творчий бомонд університету: письменників, поетів, композиторів, які розкрили свої таланти перед колегами. Піднесений настрій охопив аудиторію з першого ж виступу, адже відкрив зустріч декан Факультету економіки моря Володимир Парсяк, який із неймовірною харизмою та натхненням показав мистецтво декламування віршів. Цікаво, що серед виступаючих були представники як молодого, так і старшого покоління. Протягом всього заходу присутніх не покидало відчуття весни та піднесеного настрою. Почесним гостем вечора був В'ячеслав Качурін – видатний миколаївський поет і композитор, який читав свої вірші та співав пісні під гітару. Родзинкою вечора став дует В'ячеслава Качуріна та Євгена Долгова, керівника центру «Корабел», заслуженого працівника культури України.

До інтелектуального кола резонансних заходів можна віднести наступні:

Зустріч з викладачами Дитячої музичної школи № 1 **«Адмірал музики»**, яка була присвячена 175-річчю від дня народження видатної постаті в історії музичної культури, композитора Миколи Андрійовича Римського-Корсакова, ім'я якого і носить ця музична школа.

У професійному виконанні викладачів звучали твори відомого композитора, що надало змогу учасникам заходу поринути у чарівний світ музики. Музичні номери чергувалися з розповідями про життя та творчість М. А. Римського-Корсакова. Особливе зацікавлення у всіх викликали факти, пов'язані з перебуванням композитора у Миколаєві.

Неабиякий інтерес викликав **інформаційно-просвітницький захід – історична ретроспектива «Палац-музей на Адміральській»**. Участь у заході взяли завідувача Музеєм суднобудування і флоту Т. С. Мітковська та науковий співробітник музею Л. В. Мічаковська. Під час цього заходу присутні отримали цікаву інформацію про історію виникнення «адміральського палацу», дізнались про цінні експонати, музейні реліквії, діорами, які викликають почуття захоплення історією нашого міста, та перспективи наукової та культурно-просвітницької діяльності музею.

З нагоди відзначення Міжнародного року сталого розвитку туризму в Арт-центрі «Арго» НУК імені адмірала Макарова співробітниками НБ спільно з Миколаївським обласним Центром туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді була організована **презентація фотовиставки «Туристична Миколаївщина» та виставка фотографій Заслуженого природоохоронця України Олега Михайловича Деркача**. Миколаївська

туристична галузь має всі передумови для інтенсивного розвитку: особливості географічного розташування та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного та історико-культурного потенціалів. Свідченням цього є світлини, представлені на виставці. Як зазначив автор фотовиставки завідувач наукового відділу Регіонального ландшафтного парку «Тилігульський» Олег Деркач, метою заходу є популяризація унікальної природи Миколаївської області, привернення уваги до чудових місць, зокрема, Бузького гарду, які мають реальну перспективу стати привабливими не тільки для українських, а й зарубіжних туристів.

З нагоди Дня української писемності та мови і 80-річчя від дня народження видатного українського поета Василя Стуса, Наукова бібліотека спільно з Центром молодіжної політики НУК організували та провели в актовій залі *літературно-історичний екскурс «Птах душі»*. Про життя та творчість В. Стуса, якому випало жити в надзвичайно складний час, час, коли людина мала вибирати: мовчати попри всі утиски та приниження і зберегти своє життя чи зберегти в собі Людину, навіть ціною власної смерті, в цікавій формі розповіли к. т. н., доцент, відповідальна за молодіжну політику НУК І. В. Тимченко та зав. відділом Обласної дитячої бібліотеки Г. Л. Чмельова. Їх виступи супроводжувались показом відеороликів та віршами, які декламували студенти та учні Миколаївського економічного ліцею № 2.

Ювілею великого поета, художника, славного сина українського народу Т. Шевченка була присвячена презентація розгорнутої *книжково-ілюстративної виставки «Викарбувані на віки»*. На виставці були представлені раритетні видання творів Т. Г. Шевченка, колекція монет та банкнот з його образом, словом та ім'ям, цінні папери. Чудовим гідом по матеріалам виставки виступив Ігор Богданович Марцінковський, канд. мед. наук, дослідник творчості Т. Г. Шевченка, голова громадського об'єднання «Українське товариство “Просвіта” Миколаївщини». Більша частина експонатів на виставці були із його особистої колекції. Доброзичливість, щирість, відкритість, зацікавленість – так можна охарактеризувати відчуття тих, хто був присутній на презентації.

Інтерактивні заходи вже кілька років поспіль займають важливе місце у роботі з молоддю. Одним із таких можна відзначити спілкування у **форматі «Жива бібліотека»**, які були присвячені Міжнародному дню боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Виступити у ролі «живих книг» та спробувати донести інформацію про свої країни, культуру і побут прийшли представники різних національностей, які проживають на Миколаївщині, та студенти НУК з Китаю, Камеруну, Азербайджану та Туркменістану. «Книги» із захопленням розповідали про історію та сучасні проекти своїх країн, про національні кухні, одяг, театр та музику; особливості виховання дітей та молоді; працевлаштування та отримання освіти. У ролі «читачів» виступили студенти, а також викладачі та співробітники університету. Вони «читали» цікаві історії «живих книг», запитували про те, що турбує, ділилися своїм хорошим настроєм з оточуючими. Заходи були проведені при сприянні та безпосередньої участі Лоліти Султан-Мурадівни Каймаразової, голови правління громадської спілки «Рада національних товариств Миколаївської області», та Віктора Олександровича Чебатарьова, спеціаліста управління культури, національностей та релігій Миколаївської державної адміністрації.

НБ НУК імені адмірала Макарова, враховуючи реалії сьогодення, прагне стати не тільки інформаційним центром для молоді, а й місцем для проведення дозвілля. Тому, на базі читальних залів було створено *«Клуб живого спілкування»*, *«Клуб цікавих зустрічей»*. В тихій залі, у доброзичливій атмосфері молодь не тільки навчається, а й зустрічається з цікавими людьми, проводить дні відпочинку, поезії, музики; відзначає свята, дні іменинника;

приходячи зі своїми інструментами, грає улюблені мелодії та співає пісні, готується до різноманітних конкурсів. З'явилася можливість проявити кожному свою індивідуальність, талант, поділитися своєю думкою.

Іміджевою в діяльності НБ є популяризація досягнень університету та його вчених. Саме таку мету мала широкомасштабна зустріч під назвою **«Икар. Кругосветка. 30 лет спустя»**, присвячена 30-річчю завершення першого в історії вітчизняного вітрильного спорту навколосвітнього плавання яхти «Икар». Цікаво, що очолив похід викладач тодішнього Миколаївського кораблебудівного інституту (МКІ) Борис Немиров, а яхту будували студенти та викладачі інституту. Перед початком заходу ректор НУК імені адмірала Макарова, к. т. н., професор Є. І. Трушляков і учасник легендарного екіпажу «Икара», к. т. н., заслужений майстер спорту, викладач нашого університету О. І. Кузнецов урочисто відкрили пам'ятний стенд, присвячений цій відважній подорожі, мужньому екіпажу і, звичайно ж, стійкому «Икару». Головними героями зустрічі стали члени легендарного екіпажу яхти «Икар», які розповіли про роботу над проектом побудови «Икара», про найбільш вражаючі моменти походу, про те, наскільки складно було витримати таку довгу морську подорож. Команда з честю виконала екстремальний іспит на сміливість, мужність, кмітливість, професійну майстерність. З гордістю вона пронесла по морях і океанах ім'я рідного міста Миколаєва та своєї альма-матер. Також на заході були члени екіпажу «Икар», які брали участь в Гранд-регаті «Колумбус-92», та новий екіпаж «Икара», який сьогодні займається відновленням яхти.

У рамках **відзначення ювілейних дат** відомих вчених Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова працівники НБ презентують експозиції книжково-ілюстративних виставок, що розкривають наукові здобутки, інтелектуальні розробки та власні напрацювання науковців; публікують бібліографічні покажчики та створюють персональні сторінки у мережевій енциклопедії Вікіпедія.

Всеукраїнський день бібліотек – особливий день, коли відзначається важливе значення Бібліотеки та Бібліотекаря. Своє професійне свято працівники НБ традиційно відзначають разом зі своїми користувачами, організовуючи різноманітні рекламні та інформаційні заходи, які мають єдину мету – зробити все, щоб кожен відчув, що Всеукраїнський день бібліотек – саме його свято. Творчо і креативно підходять співробітники бібліотеки до його організації. Цього року у холі Головного корпусу усіх відвідувачів університету гостинно зустрічали працівники бібліотеки розгорнутою «Осінньою святковою бібліотечною експозицією», до якої увійшли: креативні виставки-інсталяції та різноманітні селфі-зони, де кожен міг сфотографуватися і залишити світлина на пам'ять; оригінальна виставка світлин «Бібліосушка», що відображала миттєвості насиченого та різноманітного життя бібліотеки. Однією із родзинок свята стала символічна Книга – джерело мудрості та знань! Все це викликало жвавий інтерес багатьох студентів, викладачів, науковців, співробітників університету.

Цього року ми урочисто відзначили своїх активних користувачів – взимку пройшла церемонія **«Найкращий читач року»** серед професорсько-викладацького складу, а на передодні Всеукраїнського дня бібліотек серед студентів. Усі номінанти протягом багатьох років не лише отримують інформацію з книжок, а і діляться нею зі студентами та колегами, приймають активну участь у житті бібліотеки, допомагають в організації масових заходів. Багато з лауреатів церемонії – справжні меценати, що дарують бібліотеці свої авторські видання та книжки із домашніх колекцій. Бібліотека без читача – це просто книгосховище, запевняють працівники бібліотеки. Тому двері книжкового храму завжди відкриті для всіх, і він ніколи не буде пустувати.

Представлена до Вашої уваги інформація про загальноуніверситетські заходи – лише невелика частка нашої роботи. Хочу зазначити, що кожний такий захід – це напружена моральна, творча, пошукова, організаційна робота. Але вона того варта, бо бібліотека сьогодні – це інформаційний, консультативний, ресурсний центр; платформа для навчання; місце для спілкування та дозвілля; місце, де допоможуть кожному. А це – ще один доказ того, що Наукова бібліотека НУК імені адмірала Макарова є соціально-комунікативним центром університету.

Список використаної літератури:

1. Найда, Л. В. Культурно-освітня діяльність НТБ Національного університету «Львівська політехніка» [Електронний ресурс] / Л. В. Найда. – Режим доступу : www.ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21390/1/53-516
2. Шемаєва, Г. В. Тенденції розширення взаємозв'язків бібліотеки у системі соціальних комунікацій / Г. В. Шемаєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 2. – С. 60–64.
3. Дубовик, О. С. Конкурс – це взаємообмін інноваціями / О. С. Дубовик // Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікаційних концепцій : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2017 р. – Миколаїв, 2017. – С. 23–28.

Kuznetsova I. V.,
Scientific Library of the Admiral Makarov
National University of Shipbuilding

CAMPUS-WIDE EVENTS IMPLEMENTED AT THE UNIVERSITY BY THE SCIENTIFIC LIBRARY AS A COMPONENT OF IMAGE-MAKING AND MARKETING ACTIVITY

Abstract. This paper deals with various aspects of the cultural and educational activities of the institutions of higher education, illustrated with best practices of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding. Main tasks and key priorities of the cultural and educational library activities were presented. The library was defined as a social communication centre for information culture development and for implementation of the creative potential of the individual.

Key words: library, cultural and educational activities, mass events, social and communicative centre.

Кузнецова И. В.,
Научная библиотека
Национального университета кораблестроения
имени адмирала Макарова

ОБЩЕУНИВЕРСИТЕТСКИЕ МЕРОПРИЯТИЯ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ – КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЕЕ ИМИДЖЕВОЙ И МАРКЕТИНГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В предлагаемой статье рассмотрены вопросы культурно-просветительской деятельности ЗВО и освещается опыт работы Научной библиотеки Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова. Раскрыты

основные задачи и направления культурно-массовой работы. Библиотека определена как социально-коммуникативный центр формирования информационной культуры и реализации творческого потенциала личности.

Ключевые слова: библиотека, культурно-просветительская работа, массовые мероприятия, социально-коммуникативный центр.

УДК 027.52(477.73-21):37.016:316.774

Некипелова Олена Миколаївна

завідувач відділу бібліотечного маркетингу і менеджменту
ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва,
вул. Потьомкінська, 143, тел. (0512) 24-41-20,
elena7035@gmail.com

Письменна Інна Володимирівна

головний бібліотекар відділу електронної інформації
ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва,
вул. Потьомкінська, 143, (0512) 55-19-58,
innapismennaya@gmail.com

ФОРМУВАННЯ МЕДІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОРИСТУВАЧІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. М. Л. КРОПИВНИЦЬКОГО М. МИКОЛАЄВА

Анотація. В доповіді висвітлюється практичний досвід Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва з розвитку неформальної освіти в напрямку медійної та інформаційної грамотності користувачів бібліотек. Робиться акцент на партнерській взаємодії з даного питання та набутті бібліотекарями нових професійних компетенцій.

Ключові слова: медійна грамотність, медійно-інформаційні компетенції, епоха постправди, неформальна освіта, нетворкінгова спільнота, медіакультура, фактчекінг, фейки, громадянська і професійна відповідальність, бібліотечна субкультура, місія бібліотеки, проектна діяльність бібліотек.

На сучасному етапі розвитку цивілізації інформація відіграє ключову роль в функціонуванні суспільних і державних інститутів, житті кожної конкретної людини. Процес інформатизації розвивається настільки стрімко і найчастіше непередбачувано, що ми знаходимось тільки на початку шляху усвідомлення його соціальних, політичних, економічних, військових та інших можливих наслідків [3].

Деякі роки поспіль фахівці різних галузей – філософи, соціологи, культурологи, релігієзнавці – говорять про таке явище інформаційної епохи як постправда. Оксфордський словник англійської мови (Oxford English Dictionary) дає визначення постправди: «Слово, що описує обставини, в яких об'єктивні факти менш важливі для формування громадської думки, ніж звернення до емоцій і особистих переконань» [1]. На сьогодні в суспільстві постправда є засобом емоційного впливу на аудиторію, вона знаходить все більшого поширення і виступає інструментом маніпулювання громадською думкою й світосприйняттям кожної конкретної особистості.

Усвідомлюючи виклики, публічні бібліотеки, як соціально відповідальні інституції, беруть на себе певні функції у формуванні медійно-інформаційної грамотності населення. Вони спрямовують користувача на розвиток критичного мислення, засвоєння мінливих технологій, орієнтування в стрімкому інформаційному потоці, формування необхідних життєвих навичок, що суттєво впливає на покращення якості життя громади й окремої особи.

Медійно-інформаційна грамотність, за концепцією ЮНЕСКО, об'єднує три взаємопов'язані комплекси компетенцій – інформаційну грамотність, медіаграмотність і технологічну/цифрову грамотність.

У контексті теми взагалі можна говорити про темпи цифрової революції, соціалізацію особистості в сучасному медіасвіті, закони впливу засобів масової комунікації на людину тощо. Але, з огляду на практичний досвід, ми окреслимо такі питання, як розвиток в бібліотеках неформальної освіти в напрямку навчання користувачів медійно-інформаційній грамотності, створення потужної нетворкінгової спільноти причетних до цього процесу, формування своєрідної професійної субкультури бібліотекарів.

ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького і 21 бібліотека-філіал ЦБС для дорослих м. Миколаєва мають всі засади бути повноцінним провайдером неформальної освіти в місті, надаючи освітні послуги різним групам населення. З урахуванням потреб місцевої територіальної громади бібліотеки позиціонують себе як центри навчання протягом життя, що покладено в основу «Стратегії розвитку ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва» [6], закріплено в «Концепції розвитку неформальної освіти ЦБС» і «Програмі формування інформаційної культури користувачів ЦБС».

Основою формування медійно-інформаційної компетентності стало підвищення цифрової грамотності користувачів, зокрема розвиток ІТ-компетенцій, опанування мобільними технологіями, засобами кібербезпеки тощо. Окремим блоком відбувається навчання користуванню сервісами в системі електронного урядування.

У даному контексті ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького вже понад 15 років ефективно реалізує просвітницькі й навчальні проекти та ініціативи. Така діяльність дозволила накопичити практичний досвід поширення комп'ютерної грамотності серед населення, який на сьогодні трансформувався в системну діяльність з навчання основним засадам медійної грамотності, розумінню та аналізуванню медіаконтенту. Адже завжди місія бібліотеки полягала не лише в тому, щоб надавати доступ до інформації, але і в навчанні вмотивованих людей: культурі читання, користуванню інформацією, медіакультурі. Понад 5 років ведеться робота з активного поширення медійно-інформаційної грамотності. Традиційно щороку в бібліотеках ЦБС відбуваються одночасні акції до Дня інформаційного суспільства (з 2013 р.), різноформатні освітні заходи в межах Всесвітнього тижня медійної та інформаційної грамотності (з 2017 р.).

З практичного досвіду ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького слід зазначити, що соціальний та віковий склад споживачів медіаосвітніх послуг відображає загальний портрет користувача бібліотеки. Учасниками освітніх заходів здебільшого є молодь і люди літнього віку. Саме вони, як свідчить практика, найбільш потребують набуття сучасних медіакомпетенцій. Молодь, яка дуже активно присутня в медійному просторі, лише формує свій світогляд, і бібліотекарі основним завданням вбачають надання цій категорії широкого спектру інструментів для орієнтування в медіасередовищі, активного використання медіа, створення власного контенту, безпечного комунікування в соціальних мережах, свідомого споживання медіаконтенту тощо. В роботі з людьми поважного віку, схильними до стереотипних суджень, здебільшого з консервативним мисленням і негативним сприйняттям дійсності бібліотекарі намагаються продемонструвати наявність в медіатекстах різних точок зору,

прищеплюють навички пошуку й аналізу різних джерел для формування власної неупередженої думки, відмови від нав'язаних кліше і штампів.

Якщо говорити про тематичну спрямованість навчання, то в його основу покладено опанування навичками критичного мислення, розпізнавання фейкового та маніпулятивного контенту, протидії мові ворожнечі, попередження медіазалежності і кібербулінгу, засвоєння практик медіагігієни тощо. Теми навчання здебільшого формуються за компенсаторним принципом, коли бібліотекарі оперативно і відповідально реагують на виклики, які постійно постають в сучасному медіапросторі, і розробляють нові актуальні питання для вивчення, а користувачі, в свою чергу, мають змогу заповнити прогалини в своїх знаннях.

Щодо форматів занять та методик їх проведення, то, для більш повного і неупередженого опанування медійної грамотності, бібліотекарі запроваджують технології імерсиву і гейміфікації, використовують переважно інтерактивні форми навчання, зокрема тренінги, практикуми, фактчекінги, моделювання ситуацій, обговорення, ігри, практичні вправи в малих групах, короткі дискусії, онлайн-опитування тощо [4]. На заняттях застосовується широкий інструментарій: кейси навчально-методичних матеріалів, програмні додатки з аналізу маніпулювання даними, онлайн-тестування щодо вміння розрізняти фейкову інформацію, авторитетні тематичні онлайн-ресурси (Медіанавігатор, Детектор медіа, Mediasapiens та ін.).

Окреслюючи зміст і форму навчання, слід зазначити, що в ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького накопичено багаторічний досвід та створено умови для практико-орієнтованого навчання населення актуальним питанням медійно-інформаційної грамотності. Проходячи певний курс навчання користувач стає здатним протистояти маніпуляціям з боку будь-якого медіаресурсу, ефективно використовувати медіа для своїх власних цілей (при цьому ігнорувати рекламу, методи пропаганди тощо), в кінцевому підсумку набуває власної доброчесної та безпечної цифрової ідентичності.

Суттєвим компонентом діяльності бібліотеки в освітньому напрямку стало залучення широкого кола партнерських організацій, зокрема громадських об'єднань, благодійних фондів, закладів освіти, культури і соціальної інфраструктури міста. До реалізації проєктів, програм та ініціатив бібліотекою залучено понад 20 організацій, установ і закладів.

Так, за підтримки Міжнародної організації з міграції (МОМ) і Європейського Союзу за програмою «Сприяння відбудові та сталому розв'язанню проблем ВПО та постраждалого від конфлікту населення в Україні» в 2017-2019 рр. бібліотека в співпраці з управлінням з питань культури та охорони культурної спадщини Миколаївської міської ради реалізували проєкт згуртування громади міста «Миколаїв: ми – коло!». Проєкт мав потужну освітню спрямованість. Актуальність і високу затребуваність тренінгів «Я – медіаграмотний!» і практикумів «Мова ворожнечі: виявлення та протидія», розрахованих на різні освітні потреби містян, відзначили як учасники навчання, так і куратори проєкту від МОМ, місцеві ЗМІ [2].

З 2018 р. бібліотеки ЦБС для дорослих співпрацюють з регіональними представниками міжнародного просвітницького проєкту з фактчекінгу та медіаграмотності StopFake в Миколаєві. Організація виставок плакатів, серія занять з медіаграмотності «Скажи маніпуляціям і фейкам «СТОП!» Зроби свій інформаційний простір безпечним!» дозволяють бібліотекам ЦБС для дорослих бути активними популяризаторами даного напрямку в місті.

У березні 2019 р. ЦМБ і 5 бібліотек-філіалів брали участь у Всеукраїнському занятті з пошуку фактів «Не віррр – перевіррр!» в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй» міжнародної організації IREX за підтримки посольства Сполучених Штатів Америки та посольства

Великої Британії в Україні. Учасниками заходу стала учнівська і студентська молодь міста, в т. ч. особи з інвалідністю, талановита молодь з малозабезпечених сімей – учасники Програми малих стипендій з вивчення англійської мови «English Access Microscholarship Program», що реалізується в Миколаєві за підтримки Держдепартаменту США. Спільно з учнями Програми, які пройшли реєстрацію та отримали статус координатора всеукраїнської акції, заняття було проведено двома мовами – українською та англійською.

Залучення партнерів в сфері розвитку медійно-інформаційної культури, окрім підвищення якості навчальних заходів, забезпечення їх системності, допомагає бібліотеці розширити коло однодумців для формування ефективної нетворкінгової спільноти.

Виклики, з якими стикається сучасний бібліотекар, серед іншого підвищують вимоги до набуття ним нових професійних компетенцій. Підготовка бібліотечних фахівців з питань медійно-інформаційної грамотності з навичками тренера, тьютора, коуча здійснюється в ЦМБ на основі вдосконалення традиційних і впровадження нових, активних форм та методів навчання і залишається сьогодні одним з пріоритетів в організаційно-методичній роботі бібліотеки [4]. За загальносистемною програмою «Територія професіоналізму» бібліотекарі стають учасниками практикумів, інтенсивів, тренінгів, зустрічей у форматі «Жива бібліотека» тощо. Партнерами навчання є Академія української преси, Миколаївська обласна бібліотечна асоціація, Миколаївський Центр розвитку місцевого самоврядування, БФ МЕТА, БФ ЛАСКА, Всеукраїнська молодіжна організація «ФРІ» тощо.

Професійне навчання бібліотекарів та багаторічна практика роботи в сфері медійно-інформаційної культури дозволяють говорити про колектив фахівців, що володіє актуальними компетенціями, здатний осмислювати і брати на себе відповідальність за результат своїх професійних дій. Адже отримуючи певні знання та навички під час навчання, бібліотекарі усвідомлюють загрози сучасного інформаційного простору, важливість правильної взаємодії людини з медіаджерелами та свою професійну відповідальність за формування у користувачів необхідних компетенцій.

Узагальнені результати та соціальні ефекти діяльності ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького в напрямку формування медійно-інформаційної компетентності можна представити через таку чітку схему:

- ефекти для користувача бібліотеки – розвиток компетенцій та вміння вибудовувати стратегію взаємодії з медіапростором, активна і свідома участь в житті медійного суспільства; посилення соціальної залученості в суспільних процесах; формування людини як соціально компетентної особистості;

- ефекти для бібліотек – посилення соціальних акцентів діяльності бібліотеки; підвищення значення сучасної бібліотеки як соціально-педагогічної інституції; участь бібліотеки в навчанні людини протягом життя; мультиплікація, масштабізація досвіду і кращих практик; розвиток ефективної нетворкінгової спільноти; розвиток багатосторонньої взаємодії з партнерами; партнерські організації постають як об'єкти і суб'єкти освітніх заходів бібліотеки; залучення до освітніх бібліотечних ініціатив ресурсів інших організацій, благодійних фондів, формування кола тренерів-однодумців; підвищення рівня затребуваності бібліотек;

- ефекти для бібліотекарів – посилення соціальної значущості професії; розвиток суміжних компетенцій (педагогічних, психологічних тощо); реалізація потреби бути суспільно корисними; зміцнення громадянської і професійної відповідальності.

Отже, Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького визначила своє місце в процесі формування медійно-інформаційної компетентності користувачів, обравши розвиток даного напрямку неформальної освіти дорослих одним із трендів стратегічного розвитку.

Змінюються споживачі освітніх послуг, їх потреби і запити, формати і тематика освітніх заходів теж змінюватиметься. В цьому сенсі неформальній освіті пощастило. Вона вільна від погодження і суворого дотримання навчальних планів. Така свобода дає бібліотеці можливість щоразу будувати програми заходів, орієнтуючись на потреби вмотивованої аудиторії. Така свобода стимулює впровадження інновацій та різних ініціатив. З іншого боку, вона також означає велику відповідальність бібліотеки і бібліотекаря перед користувачем.

Маючи наразі справу не з дефіцитом інформації, а з її надлишком, завдання бібліотеки – стати для людей навігатором в процесі отримання знань, помічником у вибудовуванні індивідуальної траєкторії розвитку кожного відвідувача.

В цьому сенсі нам дуже близький слоган київської приватної бібліотеки знань «Світло» від засновників бібліотеки BOtaN: «Ми існуємо для того, щоб кожен, хто хоче, – міг!» [5].

Список використаної літератури

1. New words notes June 2017: Post-truth [Electronic resource]: article from Oxford English Dictionary. – Access mode: <https://public.oed.com/blog/june-2017-update-new-words-notes>, free. – The title from the screen.
2. Варюхіна, Л. Проект задля згуртування громади "Миколаїв: ми – коло!" [Текст] / Л. Варюхіна, О. Некипелова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2019. – № 2. – С. 44–46.
3. (Дез)інформація / Г. Почепцов / под общ. ред. Н. Лигачевой, Г. Петренко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 248 с. – (Библиотека ОО «Детектор медиа»).
4. Некипелова, О. "Неформали" в освіті дорослих: з досвіду роботи Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаєва [Текст] / О. Некипелова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2019. – № 1. – С. 22–24.
5. Світло [Електронний ресурс]: сайт Бібліотеки знань. – Режим доступу : <https://svet.education/uk>, вільний. – Загол. з екрану
6. Тверда, Т. Стратегія розвитку ЦБС як запорука її успішності [Текст] / Т. Тверда, Л. Варюхіна // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2017. – № 3. – С. 33–35.

References

1. New words notes June 2017: Post-truth [Electronic resource]: article from Oxford English Dictionary. – Access mode: <https://public.oed.com/blog/june-2017-update-new-words-notes>, free. – The title from the screen.
2. Variukhina, L. A project to unite the community "Mykolaiv: my – kolo!" [Text] / L. Variukhina, O. Nekypelova // Library Forum: History, Theory and Practice. – 2019. – N 2. – P. 44-46.
3. (Dis)information / G. Pocheptsov. / Under the general editorship of N. Ligacheva and G. Petrenko / Editor M. Oliinyk. – K.: PALIVODA A.V., 2019. – 248 p. – (Library of the Public Association "Media Detector")
4. Nekypelova, O. "Informals" in adult education: from work experience of the Central City Library named after M. L. Kropyvnytskyi, Mykolaiv [Text] / O. Nekypelova // Library Forum: History, Theory and Practice. – 2019. – N 1. – P. 22-244.
5. Svitlo [Electronic resource]: Library Knowledge website. – Access mode: <https://svet.education/uk>, free. – The title from the screen

6. Tverda, T. Strategy for the development of the Central Library System as the key to its success [Text] / T. Tverda, L. Variukhina // Library Forum: History, Theory and Practice. – 2017. – N 3. – P. 33-35.

Nekypelova O. M.,

Head of Library Marketing and Management Department,
Central City Library named after M.L. Kropyvnytskyi for adults of Mykolaiv,

Pysmenna I. V.,

Chief librarian of Electronic Information Department;
Central City Library named after M.L. Kropyvnytskyi for adults of Mykolaiv,

FORMATION OF MEDIA&INFORMATION COMPETENCE OF USERS CENTRAL CITY LIBRARY NAMED AFTER M.L. KROPYVNYTSKYI OF MYKOLAIV

Abstract. The report highlights the practical experience of the Central City Library named after M.L. Kropyvnytskyi of the Centralized Library System for adults of Mykolaiv on the development of non-formal education in the field of formation of media and information literacy among its users. Emphasis is placed on partnership on the subject and getting new professional competencies by the librarians.

Key words: Media literacy, media and information competencies, post-truth era, non-formal education, networking, media culture, fact-checking, fakes, civil and professional responsibility, library subculture, library mission, library project activity.

Некипелова Е. Н.,

заведующая отделом библиотечного маркетинга и менеджмента
ЦГБ им. М. Л. Кропивницкого ЦБС для взрослых г. Николаева,

Письменная И. В.,

главный библиотекарь отдела электронной информации
ЦГБ им. М. Л. Кропивницкого ЦБС для взрослых г. Николаева

ФОРМИРОВАНИЕ МЕДИЙНО-ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ ЦЕНТРАЛЬНОЙ ГОРОДСКОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМ. М. Л. КРОПИВНИЦКОГО Г. НИКОЛАЕВА

Аннотация. В докладе освещается практический опыт Центральной городской библиотеки им. М. Л. Кропивницкого ЦБС для взрослых г. Николаева по развитию неформального образования в направлении формирования медийной и информационной грамотности пользователей. Делается акцент на партнерском взаимодействии по данному вопросу и приобретении библиотекарями новых профессиональных компетенций.

Ключевые слова: медийная грамотность, медийно-информационные компетенции, эпоха постправды, неформальное образование, нетворкинг, медиакультура, фактчекинг, фейки, гражданская и профессиональная ответственность, библиотечная субкультура, миссия библиотеки, проектная деятельность библиотек.

УДК 027.7.021-044.922

Савельєва Вероніка Владиславівна
заступник директора наукової бібліотеки
з питань інформатизації
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля,
проспект Центральний, 59-а, 93400, м. Сєверодонецьк, Україна,
sawushka@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1374-5645>

Єпіфанова Ольга Вікторівна
канд. техн. наук,
директор наукової бібліотеки
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля,
проспект Центральний, 59-а, 93400, м. Сєверодонецьк, Україна,
yepifanova@i.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2518-3002>

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА, ВІДКРИТА ДЛЯ ЗМІН (З ДОСВІДУ РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ)

***Анотація.** Зміни у суспільстві перетворюють бібліотеку зі сховища книг у багатофункціональний простір. Це в повній мірі стосується і бібліотек закладів вищої освіти. Бібліотеки вищів заново оцінюють те, що вони можуть дати університетській спільноті, які нові можливості вони можуть в собі відкрити. Розглядаються перспективи перетворення бібліотеки на прикладі конкретної бібліотеки одного з переміщених університетів Луганської області.*

***Ключові слова:** бібліотеки закладів вищої освіти, бібліотека переміщеного університету, сучасна бібліотека, бібліотечне співробітництво, бібліотечний простір.*

Сучасний ритм життя, постійний розвиток цифрових технологій, засобів електронної комунікації найрішучішим чином позначається на долі бібліотек. Все більше книг доступні в електронному вигляді, при цьому багато людей переходять до споживання інформації в основному в електронному форматі. Це викликає необхідність трансформації бібліотек. Бібліотеки будуються в оригінальному вигляді, в них обладнують більш яскраві і стильні інтер'єри з максимальними зручностями для користувачів, надається інформація на різних носіях, проводяться різні заходи, курси та майстер-класи за різними творчими спрямуваннями.

Крім того, розвиток бібліотекознавства, зростаючий культурний та інтелектуальний рівень в бібліотечному середовищі дозволяють визначати сучасну ситуацію як перехід від старої бібліотечної культури до нової. Стратегії та тактики цього переходу складають предмет широкого соціального експериментування та наукової полеміки вчених практично всіх країн сучасного світу. З розвитком бібліотек триває і пошук шляхів подальшої взаємодії їх зі спільнотою за межами їх традиційної ролі – бути сховищами інформації та забезпечувати доступ до неї. Бібліотеки все частіше розглядаються в якості комунікаційних центрів,

об'єднаних з різними громадськими сервісами, які задовольняли б цілий ряд соціальних потреб. Ця тенденція пропонує бібліотекам заново оцінити те, що вони можуть дати суспільству, і побачити, які нові можливості вони можуть в собі відкрити. Причому, це стосується не тільки публічних бібліотек, а й бібліотек закладів вищої освіти. Базові функції бібліотеки ЗВО розширюються, трансформуються відповідно до вимог часу, процесів у сфері вищої освіти, потреб користувачів та їх запитів.

Українськими бібліотечними фахівцями пропонуються кілька визначень сучасної бібліотеки ЗВО та моделей і шляхів їх розвитку. Серед них такі: «сучасна бібліотека ВНЗ – не просто книгозбірня, а центр освіти, духовності і культури» [1], «бібліотека університету є центром комунікацій різноманітної університетської спільноти, займає одне з провідних місць в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу» [3], «категорія «бібліотека ВНЗ» позиціонується як інтегрований інтелектуальний простір, заповнений різноманітними інформаційними ресурсами та засобами інформаційної взаємодії, тому є всі підстави розглядати її як головний системоутворюючий елемент, де генерується інформаційно-освітнє та соціокультурне середовище закладів освіти» [2].

Провідні фахівці інших країн дають свої визначення бібліотек закладів вищої освіти, що відповідають їхнім поняттям. Аналіз тенденцій процесу розвитку бібліотек вишів свідчить про те, що сьогодні не можна говорити про якесь розуміння загального шляху їх розвитку. Швидше за все – це сукупність різних моделей, ролей і можливостей, відкритих для бібліотек ЗВО.

Так, у звіті «Mapping the Future of Academic Libraries3», підготовленому Асоціацією публічних, шкільних і бібліотек вищих навчальних закладів Великобританії у 2017 році, виділено кілька парадигм розвитку бібліотек вишів, що реалізуються сьогодні в тій чи іншій мірі:

Парадигма 1. «Гібридна бібліотека» – бібліотека, що надає друковані та цифрові ресурси. Парадигма, що з'явилася наприкінці 1990-х рр., як і раніше є актуальною у зв'язку з необхідністю стратегічного осмислення всеосяжного і ще не завершеного переходу бібліотек з друкованої ери в цифрову.

Парадигма 2. «Бібліотека з спрямованістю зовні». Бібліотеки, в яких традиційні функції відбору, придбання та управління зовнішніми інформаційними ресурсами для задоволення потреб університетської спільноти доповнюються функціями, пов'язаними з організацією і просуванням внутрішнього контенту, виробленого закладом, у зовнішнє інформаційне середовище.

Парадигма 3. «Бібліотека в житті користувача». Бібліотеки, які намагаються модернізувати свої послуги, виходячи з реальних робочих процесів своїх користувачів.

Парадигма 4. «Бібліотека як простір». Бібліотеки, в які люди приходять для того, щоб не тільки отримувати доступ до інформації, а й спільно створювати знання. Одним з найбільш помітних проявів цього підходу є повсюдно створювані коворкінг-зони.

Парадигма 5. «Бібліотека як інфраструктура». Бібліотека як спеціальна інфраструктура, що включає фізичні і віртуальні простори, інформаційні ресурси, експертів, соціальні мережі, в якій здійснюється наукова і навчальна діяльність та існуюча всередині інших глобальних інфраструктур. Прикладом реалізації парадигми є експерименти бібліотек в області відкритих наукових даних і створення систем управління даними.

Парадигма 6. «Обчислювальна бібліотека». Бібліотеки як центри інтелектуального аналізу текстів, спрямованого на забезпечення доступу до інформації та даних з урахуванням запитів користувачів. Парадигма, пов'язана з низкою глобальних тенденцій в області

штучного інтелекту, машинного навчання та Інтернету речей і фіксує необхідність більш глибокого залучення бібліотекарів в ці сфери.

Парадигма 7. «Сервіс-орієнтована бібліотека». Бібліотеки формують свої цілі швидше навколо сервісів, ніж навколо колекцій (або, надаючи останні як один із сервісів). Одна з ключових парадигм, в рамках якої переосмислюється місія бібліотек в умовах трансформації вищої школи. Однак, з огляду на конкуренцію, роль бібліотеки в якості постачальника послуг ще повинна бути закріплена.

Парадигма 8. «Бібліотека як цифрове «третє місце». Бібліотеки, що вибудовують свою спільну діяльність в міжнародному масштабі для створення і підтримки віртуальних співтовариств учених з метою забезпечення доступу та обміну знаннями всередині та між окремих дисциплін. Особливістю такої діяльності є створення цифрового середовища, вільного від комерційних імперативів. Впливова парадигма, що вимагає мислення і діяльності на мережевому рівні і створює величезний потенціал для фахівців бібліотек.

Парадигма 9. «Глобалізована бібліотека». Бібліотеки, що вибудовують свою діяльність на мережевому рівні для вирішення таких проблем як забезпечення цифрового збереження або надання спільних сервісів. Парадигма, яка стратегічно переорієнтує бібліотеки з інституційного на глобальний рівень, змушуючи їх діяти за межами організаційних бар'єрів в національному або міжнародному масштабі.

Парадигма 10. «Бібліотека без кордонів». Бібліотеки, які діють за межами організаційних бар'єрів, залучаючи до співпраці професіоналів з інших сфер, як для вирішення існуючих завдань, так і постановки нових. Парадигма, яка вимагає відкритості та гнучкості в здійсненні співробітництва [6].

Ці парадигми не є вичерпними і не нав'язуються як догма, але тим не менш, вони можуть бути відправною точкою для роздумів про різні типи бібліотек майбутнього, демонструючи можливості, що відкриваються перед бібліотеками, і позиції, які вони можуть зайняти в житті сучасної науки і освіти. Вочевидь, питання про вибір шляху для бібліотек українських вишів вимагає визначення факторів, що впливають на їх розвиток, визначення принципів розвитку та розробки системного підходу, які б, з огляду на світові тенденції, дозволили сформулювати реальні ініціативи, проекти, управлінські та організаційні рішення.

Те, як ці моделі можуть бути використані для формування реальності, буде залежати від часу, місця, вимог користувачів і пріоритетів установи, відображаючи різні контексти різних типів бібліотек. Але зміни вже неминучі. Та однією з основних стратегічних ліній сьогодні є переосмислення бібліотеки як публічного простору. Поряд з традиційними бібліотечними функціями інформаційного забезпечення навчального, наукового, культурного процесів, обміну інформацією, надання інформаційних послуг впроваджуються інноваційні процеси обслуговування і використовуються електронні інформаційні ресурси. У діяльності бібліотеки з'явилися процеси, пов'язані із забезпеченням електронного навчання, такі як: формування електронних колекцій, формування електронного довідково-бібліографічного апарату, електронне обслуговування в різних формах. До традиційних завдань збереження і примноження літературних зібрань додалися нові функції.

Чи варто повторювати, що бібліотека сучасного університету повинна розглядатися як сучасний комплекс освітнього, інформаційного та соціокультурного центру? Але досі серед молоді існує стереотип сприйняття бібліотеки як якоїсь консервативної установи. Вона асоціюється найчастіше з книгосховищем, тобто тільки зі стелажми, заставленими книгами. На її території потрібно виконувати безліч строгих правил – завести читачий квиток, формуляр, куди записувати книги і вчасно їх здавати, не шуміти. Взагалі, «тиша повинна бути в бібліотеці!». Як з'ясовується на заняттях з основ інформаційної культури та

бібліотечно-бібліографічних знань, несподіваним для багатьох студентів виявляється наявність в бібліотеці Wi-Fi, застосування інформаційних технологій, бібліотечний сайт, електронний каталог, автоматизований процес запису та ін.

Питаннями стратегії розвитку, поступової модернізації бібліотеки ЧНУ ім. В. Даля ми стали займатися ще з 2012 року. Але життя внесло свої корективи. Опинившись в умовах переміщення університету, роботу щодо осучаснення бібліотеки довелося починати практично наново.

Складаючи план заходів щодо осучаснення нашої бібліотеки, ми визначили пріоритети відповідно до наших умов, можливостей і розумінь.

По-перше, задля якісного обслуговування користувачів ми намагалися створити сучасні інформаційні ресурси з використанням інформаційних технологій, запровадити сучасні бібліотечні послуги. За період 2015–2018 років були створені наново бібліотечний сайт, інституційний репозитарій (електронний архів наукових публікацій) ЧНУ ім. В. Даля, відновлені реєстрації його у реєстрах, базах даних, каталогах. Відновлена робота АІБС «УФД/Бібліотека», створюється електронний каталог, започаткована електронна бібліотека навчально-методичних матеріалів. Бібліотека присутня в віртуальному середовищі і надає послуги. В приміщенні бібліотеки організована зона Wi-Fi.

Бібліотечний фонд за 2014–2019р.р. поповнився книжковими виданнями у кількості 9107 примірників (понад 400 примірників в рамках проекту «Переміщені університети: американські книжки та професійний розвиток бібліотекарів», який впроваджується Громадською організацією «Асоціація «Інформатіо-Консорціум» за фінансової підтримки Посольства США в Україні, а також 125 примірників сучасних підручників за проектом «Підтримка бібліотек переміщених університетів Сходу та Криму», який впроваджується Благодійним фондом «Бібліотечна країна» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та кошти, зібрані на краудфандинговій платформі «Спільнокошт»).

Ми отримали суттєву допомогу й у напрямку професійного росту фахівців бібліотеки. В рамках проекту «Підтримка бібліотек переміщених університетів Сходу та Криму» в Києві відбулись семінар та стратегічна сесія для бібліотекарів переміщених університетів Сходу та Криму, учасниками яких були фахівці бібліотеки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. Також у бібліотеці ЧНУ ім. В. Даля відбувся семінар-навчання для фахівців бібліотек переміщених університетів «WOA on the Go»: професійна підтримка персоналу бібліотек переміщених університетів». Четверо співробітників бібліотеки взяли участь в професійному стажуванні бібліотекарів переміщених університетів, яке відбувалося 29–31 травня 2019 року в Харкові в Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Науковій бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Науковій бібліотеці Харківського національного медичного університету. На власні очі мали можливість побачити, що для сучасних студентів бібліотека є головним інформаційним центром, джерелом знань, зоною комфорту й дозвілля.

Наявність техніки в достатній кількості та використання сучасних технологій в бібліотеках, сучасні меблі, ремонт, впровадження нових бібліотечних сервісів, створення креативного простору, де присутні 3D-друк і цифрове виробництво, створення зон відкритого доступу до видань, видове різноманіття носіїв інформації і багато іншого зіграли істотну роль в збільшенні числа відвідувачів. Символами відкритого і комфортного простору також стали зручний режим роботи, виділені ділові та дозвільні зони, модульні столи, скляні перегородки замість стін, великі світлі вікна, зручні безкаркасні пуфи в бібліотеці, подіум для виступів, презентацій, читання, зміна існуючих спеціалізованих служб, залів, центрів,

здійснення бібліотеками амбітних проєктів. Взагалі, повна клієнтоорієнтована спрямованість в роботі університетської бібліотеки.

Постало питання, що МИ маємо і чим може бути приваблива НАША бібліотека для НАШИХ користувачів? Послуги надаються безкоштовно, в тому числі і користування Інтернетом (і це важливо в наших умовах!). Доступність інформації – наявність потрібних, нових книг, електронних ресурсів. У бібліотеці можна спокійно попрацювати, почитати, посидіти в Інтернеті – ніхто не виганяє, не смикає, не заважає. Наявність розумних, інформаційно грамотних, компетентних співробітників, тобто допомога за потреби.

Якою повинна бути сучасна бібліотека? В першу чергу різноплановою: вона орієнтується на своїх читачів, розуміючи, що у кожного свої інформаційні запити. Як то кажуть – клієнтоорієтована. Тому ми спробували познайомитися зі своїми користувачами ще ближче. Ми провели он-лайн опитування через бібліотечний сайт, де серед питань було таке: «Які зміни потрібно впровадити для Вашого комфортного відвідування бібліотеки?». В опитуванні прийняли участь 393 користувача. Топ 3 відповіді: встановити комп'ютери для користувачів (32,1 %), оновити дизайн приміщень (30,8 %), більш якісний Інтернет (19,1 %). На питання «Чи хотіли б Ви, щоб у бібліотеці були передбачені зони: робоча (тиха), комунікативна, особистих інтересів, де можна зайнятися своїми справами, відпочинку (релаксації)?» серед 336 відповідей ми отримали такі: робочу (тиху) зону хотіло б 34,5 %, комунікативну – 28,6 %, зону особистих інтересів, де можна зайнятися своїми справами – 21,7 %, зону відпочинку (релаксації) – 15,2 %.

Як можна перетворити наш бібліотечний простір? Вивчивши досвід колег бібліотек вишів Києва та Харкова, ті інновації, які були впроваджені в роботу, і відгук на них з боку користувачів, зміну сприйняття самої бібліотеки, ми побачили результат переформатування роботи університетської бібліотеки, бібліотечного простору і перетворення бібліотеки в сучасний технологічно розвинений інформаційний і соціокультурний центр. Деякі напрацювання колег збираємося використовувати в себе, розробляючи план модернізації нашої бібліотеки на 2020–2025 рр. Як казав Стів Джобс, «креативність – це не те нове, що ти сам придумав, це коли ти взяв дві різні речі і з них, уже відомих, зробив щось нове».

Так, у нас, як у бібліотеки переміщеного ЗВО, багато своїх специфічних проблем, але ми не здаємося. Ми не тільки вижили, ми розвиваємося, вдосконалюємося в своєму прагненні бути повноцінним інформаційним і комунікативним партнером студентів, вчених університету та інших категорій користувачів, в прагненні перетворення бібліотеки.

В світі наразі є дуже популярний термін: третє місце, після дому і роботи. А може саме бібліотека має бути тим третім місцем, де хочеться зустрічатися, де затишно, цікаво, зручно і, що досить важливо, безкоштовно. Ми дійсно можемо це зробити. Ми маємо змінити позиціонування бібліотеки з храму історії, архіву на місце, де створюються інновації, місце, де можна дізнатись про все найновіше, що відбувається в світі, місце, де можна відпочити, місце, куди хочеться приходити знову і знову.

Список використаної літератури

1. Бевз, І. В. Бібліотека ВНЗ в системі національно-патріотичного виховання / І. В. Бевз // Бібліотека вищого навчального закладу – ресурсний, інформаційно-аналітичний центр в епоху електронних комунікацій : матеріали регіональної наук.-практ. конф., 19 груд. 2013 р. – Чернігів, 2013. – С. 36–42.
2. Ільганаєва, В. О. Місія бібліотеки в комунікаційному просторі сучасності / В. О. Ільганаєва // Библиотека вуза на новом этапе развития социальных коммуникаций :

материалы междунар. науч.-практ. конф., Днепропетровск, 22–23 апр. 2010 г. – Д. : Изд-во Днепропетр. нац. ун-та железнодорож. трансп. им. акад. В. Лазаряна, 2010. – С. 10–14.

3. Копитко, Т. Ю. Роль соціальних інформаційних комунікацій у розвитку бібліотек у вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / Т. Ю. Копитко. – С. 1–12. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/images/konferenciya/konf_lviv/Koputko.pdf. – Назва з екрану.

4. Цимбалюк, С. Я. Бібліотека як «третє місце» / С. Я. Цимбалюк, М. І. Кочур // Семінар-нарада директорів бібліотек ВНЗ III–IV рівнів акредитації Київського та Харківського зональних методичних об'єднань «Парадигма розвитку бібліотек в умовах інформаційного суспільства», 22–25 верес. 2014 р., м. Харків. – Режим доступу : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/10128>. – Назва з екрану.

5. Dennen, Vanessa The university library commons as third place – SlideShare. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.slideshare.net/vanessadennen/the-universit. – Назва з екрану.

6. Pinfield S., Cox A., Rutter S. Mapping the future of academic libraries : a report for SCONUL. – 2017. – URL : https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/Mapping%20the%20Future%20of%20Academic%20Libraries%20Final%20proof_0.pdf

References

Bevz, I.V., 2013. Biblioteka VNZ v systemi natsionalno-patriotichnoho vykhovannia [Library of universities in the system of national-patriotic whirlpool]. In : *Library of the highest open mortgage - a resource, information and analysis center for the epoch of electronic communications*, Materials of the regional scientific and practical conference, Chernigiv, June 19 2013. Chernigiv, pp. 36-42.

Ilhanaieva, V.O., 2010. Misiia biblioteky v komunikatsiinomu prostori suchasnosti [Misiya library in the community of open spaces]. In : Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after academician V. Lazaryan, *The university library at a new stage in the development of social communications*, Materials of an international scientific and practical conference, Dnepropetrovsk, April 22-23 2010. Dnepropetrovsk, pp. 10–14.

Kopytko, T.Iu. Rol sotsialnykh informatsiinykh komunikatsii u rozvytku bibliotek u vyshchyykh navchalnykh zakladiv [The role of social information communications in the development of libraries in higher education institutions]. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/konferenciya/konf_lviv/Koputko.pdf (accessed: 09.10.2019)

Tsybaliuk, S.Ia., Kochur, M.I. Biblioteka yak «tretie mistse» [Library as «third place»]. In : *The Paradigm of Library Development in the Conditions of Information Society*, Seminar-Meeting of the Directors of Libraries of Higher Educational Institutions of III-IV Levels of Accreditation of the Kyiv and Kharkiv Zonal Methodological Associations, Kharkiv, September 22-25 2014. Available at: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/10128>. (accessed: 09.10.2019)

Dennen, Vanessa, 2013. The university library commons as third place. Available at: www.slideshare.net/vanessadennen/the-universit (accessed: 09.10.2019)

Pinfield, S., Cox, A., Rutter, S., 2017. Mapping the future of academic libraries: a report for SCONUL. Available at : https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/Mapping%20the%20Future%20of%20Academic%20Libraries%20Final%20proof_0.pdf (accessed: 09.10.2019)

Savelieva V. V.,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University,
Scientific Library
Yepifanova O. V.,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University,
Scientific Library

**UNIVERSITY LIBRARY OPEN FOR CHANGE (FROM THE EXPERIENCE OF
VOLODYMYR DAHL EAST UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY SCIENTIFIC
LIBRARY)**

Abstract. Changes in society are transforming the library from a book repository into a multifunctional space. This fully applies to libraries of higher educational institutions. University libraries re-evaluate what they can give the university community, what new opportunities they can discover in themselves. Several paradigms of the development of university libraries that are being implemented today are considered. They can be a starting point for thinking about various types of libraries of the future, demonstrating the opportunities that open to libraries and the positions that they can take in the life of modern science and education. Priorities of modernization of the scientific library of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, as the library of a displaced institution of higher education are considered in accordance with the conditions and capabilities. The results of sociological surveys of library users became the basis for the development of a program to modernize the library space for 2020-2025.

Keywords: libraries of higher education institutions, relocated university library, modern library, library cooperation, library space.

Савельева В. В.,
заместитель директора
научной библиотеки по вопросам информатизации
Восточноукраинского национального университета
имени Владимира Даля, г. Северодонецк, Украина
Епифанова О. В.,
канд. техн. наук, доцент,
директор научной библиотеки
Восточноукраинского национального университета
имени Владимира Даля, г. Северодонецк, Украина

**УНИВЕРСИТЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА, ОТКРЫТАЯ ДЛЯ ПЕРЕМЕН (ИЗ ОПЫТА
РАБОТЫ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ ВОСТОЧНОУКРАИНСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ ВЛАДИМИРА ДАЛЯ)**

Аннотация. Изменения в обществе превращают библиотеку из хранилища книг в многофункциональное пространство. Это в полной мере касается и библиотек высших учебных заведений. Библиотеки вузов заново оценивают то, что они могут дать университетскому сообществу, какие новые возможности они могут в себе открыть. Рассматриваются перспективы преобразования библиотеки на примере конкретной библиотеки одного из перемещенных университетов Луганской области

Ключевые слова: библиотеки высших учебных заведений, библиотека перемещенного университета, современная библиотека, библиотечное сотрудничество, библиотечное пространство.

УДК 02:378(477)

Сидоренко Алла Іванівна

канд. пед. наук, доц.,

доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи

ВП «Миколаївська філія Київського національного

університету культури і мистецтв»,

м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17

allasidorenko7@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2889-5219>

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ЯК ІНДИКАТОР ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ (НА ПРИКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»)

***Анотація.** Стаття присвячена висвітленню питання оновлення змісту навчання за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціалізації «Менеджмент бібліотечно-інформаційної діяльності». Обґрунтовано актуальність і перспективність означеної спеціальності, модернізацію навчальних планів підготовки бакалаврів. Здійснено аналіз навчальних планів щодо визначення дисциплін, здатних формувати спеціальні (фахові, предметні) компетентності. Доведено, що оновлення змісту спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» дозволяє підвищити рівень готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності в умовах реформування спеціальності та сучасних викликів.*

***Ключові слова:** бібліотечно-інформаційна освіта, зміст спеціальності, модернізація навчальних дисциплін, готовність до професійної діяльності, компетентності майбутнього фахівця, бакалавр.*

Введення в дію Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015 р.) зумовило суттєві зміни в процесі професійної підготовки фахівців сфери документознавства та інформаційної діяльності, бібліотекознавства, архівознавства, книгознавства, діловодства, об'єднавши усі ці спеціальності під однією назвою – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» [3].

Зміст спеціальності сформувався внаслідок конвергенції сфер інформаційних послуг, які окреслили діапазон професійних функцій фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи та модернізували зміст і цілі професійної підготовки. Це зумовило необхідність дослідження особливостей оновлення змісту навчання на прикладі інтегрованої спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Питанням підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери певну увагу приділяють вітчизняні дослідники: Л. Артюхова, Н. Бачинська, Т. Вилегжаніна, Т. Гранчак, А. Гуменчук, Л. Демчина, Т. Долбенко, О. Кухтяк, Н. Кушнарєнко, О. Матвієнко,

Т. Новальська, О. Сербін, А. Соляник, В. Сошинська, М. Цивін, Г. Шемаєва, Г. Швецова-Водка, Т. Ярошенко та ін.

Автономія закладів вищої освіти, що надана Законом України «Про вищу освіту» (2014) вимагає від освітніх установ визначення й розроблення змісту освіти та забезпечення якості освітніх послуг. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 029 «Інформаційна. бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського, 2018 р.) та другого (магістерського, 2019 р.) рівнів вищої освіти [6,7], містить перелік загальних компетентностей, що зобов'язує заклад вищої освіти (ЗВО) організувати освітній процес таким чином, щоб навчання сприяло не лише набуттю фахових знань та умінь, а й багатогранному розвитку особистості [2]. Відповідно, нормативний зміст підготовки фахівців потребує відповідного переліку навчальних дисциплін, який визначатиме заклад вищої освіти.

Змістове наповнення навчальних планів підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи нині активно обговорюється у фаховій пресі, на конференціях, інших заходах. Тривають дослідження щодо нормативних дисциплін фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки майбутніх бакалаврів та магістрів. Розроблені різними ЗВО України навчальні плани і, відповідно дисципліни фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки, мають формувати зміст підготовки за новою спеціальністю та визначеними спеціалізаціями.

Бібліотечна сфера виступає інтегрованим компонентом змісту трикомпонентної структури спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи відбувається під впливом кардинальних змін у структурі інформаційних ресурсів і каналів доступу до них, стрімких темпів розвитку комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, електронної конвергенції документальних підсистем суспільства, необхідності орієнтування на міждисциплінарні підходи, що забезпечують підготовку бібліотечно-інформаційних кадрів широкого профілю, здатних виконувати функції комунікаційних посередників не тільки в бібліотеках різних типів, але і в документаційних центрах, видавництвах, архівах, музеях, медіа-структурах, рекламних і PR-агентствах [5].

Трансформаційні процеси в інформаційній інфраструктурі суспільства зумовили перегляд світовою професійною спільнотою соціальних вимог і місії бібліотечних організацій, їх інноваційного розвитку на засадах модернізації бібліотечної освіти. Важливо, щоб фахівець був готовий до сучасних змін, умів адаптуватися й креативно мислити, створювати інноваційні програми та проекти; оволодівати новими знаннями, спрямованими на вдосконалення бібліотечного обслуговування, вміннями зміцнення партнерства з різними установами й організаціями; втілення нових підходів та методів бібліотечних послуг тощо [8].

Н. Бачинською визначені надзвичайно важливі питання оновлення змісту спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», зокрема: якими мають бути спеціалізації нової спеціальності; які складові мають формувати зміст підготовки за новою спеціальністю та визначеними спеціалізаціями; як узгодити у фаховій підготовці документологічну, діловодну, аналітичну та організаторсько-управлінську складові [1, с. 177].

Аналіз навчальних планів окремих ЗВО свідчить, що процес їх оновлення відбувається постійно з урахуванням сучасних стандартів вищої освіти України за даною спеціальністю та вимог практики. Так, за спеціалізацією «Менеджмент бібліотечно-інформаційної діяльності» КНУКиМ та ВП «МФ КНУКиМ» можна виділити дисципліни

«Системний аналіз інформаційних процесів», «PR в інформаційній сфері», «Інформаційний бізнес», «Міжнародні інформаційні ресурси» та ін. Також важливим аспектом є впровадження дуальної освіти для студентів всіх спеціальностей у Київському національному університеті культури і мистецтв та Київському університеті культури. До переліку дисциплін дуальної освіти увійшли «Національні й галузеві інформаційні інфраструктури», «Інформаційні ресурси галузі», «Digital-маркетинг та SMM», «Консервація і збереження документів», «Адвокаційна діяльність бібліотек», «Документні ресурси бібліотек», «Інтернет-маркетинг, кейси, тренди, інструменти» та ін.

Інноваційним підходом можна назвати відкриття в 2019 р. КНУКіМ в межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціалізацій: «Технології інтернет-маркетингу» та «Менеджер інформаційних систем і технологій, інтернет-маркетолог» (завідувач кафедри професор Т. В. Новальська). Відзначимо, що Т. Новальська є автором низки публікацій з питань наступності здобуття вищої бібліотечно-інформаційної освіти, її модернізації в сучасних умовах [4]. В освітніх програмах бібліотекознавчого профілю представлені дисципліни «Медіабібліотека», «Інформаційна аналітика», «Інтернет-маркетинг», «Інноваційні бібліотечно-інформаційні сервіси», «Контент-менеджмент та цифрове кураторство бібліотек» та ін. [2].

Серед дисциплін Харківської державної академії культури (ХДАК) за даною спеціальністю та спеціалізацією «Бібліотечно-інформаційна діяльність» варті уваги наступні дисципліни: «Документне фондознавство», «АІБС», «Мультимедійні технології в соціокомунікаційних системах», «Міжнародне співробітництво в БІС», «Соціальна інформатика», «Бібліотечно-інформаційне виробництво» та ін.

У робочому плані НАККіМ зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» спеціалізації «Бібліотечно-інформаційна діяльність» поряд з дисциплінами, які вже стали традиційними для означеної спеціалізації, виділимо «Соціальні комунікації», «Міжнародна інформація», «Соціологія книги і читання».

Слід відзначити, що у планах різних вишів присутні дисципліни, здатні формувати спеціальні (фахові, предметні) компетентності, а саме:

- здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ;
- здатність проектувати та створювати документно-інформаційні ресурси, продукти та послуги;
- здатність використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології в умовах сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури;
- здатність адмініструвати соціальні мережі, електронні бібліотеки та архіви тощо [6].

Важливим компонентом розвитку спеціальності на кафедрі соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» є теоретичне вивчення і практичне застосування ресурсів і сервісів соціальних мереж з метою налагодження тісних зв'язків з цільовою аудиторією та привернення уваги до діяльності організації, установи тощо [3, с. 34–35].

Формування фахових компетентностей забезпечується також вивченням широкого спектру дисциплін бібліотечного циклу: «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи», «Бібліографознавство та бібліографічна діяльність», «Аналітико-синтетичне опрацювання документів», «Інформаційне обслуговування користувачів» та ін.

Таким чином, аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи показав введення низки навчальних дисциплін, освоєння яких підвищує конкурентоздатність випускників, їхню здатність адаптуватися до конкретних умов різноманітної практичної діяльності у сфері культури тощо. Удосконалення предметно-змістового елементу дисциплін кафедр, що здійснюють підготовку студентів за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» є позитивною тенденцією ЗВО України.

Відомо, що одним з напрямів перебудови освітнього процесу є перехід від концепції підтримуючого до концепції випереджуючого навчання, орієнтованого на майбутнє. Така орієнтація забезпечить ефективність та стабільність професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи – втілення нового змісту спеціальності, визначенні її модернізації у контексті нових фахових компетентностей. У процесі викладання дисциплін циклу загальної та професійної підготовки надається перевага діяльнісній компоненті, яка традиційно належить до системи підготовки майбутніх фахівців документно-комунікаційної сфери.

Оновлення змісту спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» дозволяє підвищити рівень готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності в умовах реформування спеціальності та сучасних викликів та може розглядатися індикатором досягнення результатів.

Список використаної літератури

1. Бачинська, Н. А. (2016). Нормативно-правові засади удосконалення системи бібліотечно-інформаційної освіти в Україні. *Молодий вчений*, 12(39), 177-180.
2. Гуменчук, А. В. (2019). Модель інтелектуалізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти. *Вісник ХДАК*, Вип. 55, 70-81.
3. Кухтяк, О. Я. (2017). Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи : дис. ... канд. пед. наук, спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Львів: Національний університет «Львівська політехніка» 2017. 257 с.
4. Новальська, Т. В. (2017). Наступність здобуття вищої бібліотечно-інформаційної освіти в умовах реформування. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 4-10.
5. Соляник, А. А. (2016). Уніфікація фундаментальної складової вищої інформаційної освіти в Україні. Information, communication, society (ics-2017) 18-20 may 2017, Slavske, Ukraine. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. URL: <http://ena.lp.edu.ua>.
6. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: затвердж. і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки № 1378 від 12 грудня 2018 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-bakalavr.pdf>. (дата звернення: вересень 2019).
7. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: затвердж. і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки 728 від 24 травня 2019 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf>. (дата звернення: вересень 2019).
8. Шемаєва, Г. В. (2013). Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспектива реалізації. *Вісник ХДАК*. Спецвип. 40.

Reference

1. Bachynska, N. A. (2016). Normatyvno-pravovi zasady udoskonalennia systemy bibliotechno-informatsiinoi osvity v Ukraini [Legal framework for improving the system of library and information education in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 12(39), 177- 180.
2. Humenchuk, A. V. (2019). Model intelektualizatsii vyshchoi bibliotechno-informatsiinoi osvity. [Model of intellectualization of higher library and information education]. *Visnyk KhDAK*, Vyp.55, 70-81.
3. Kukhtiak, O. Ya. (2017). Osoblyvosti navchalno-metodychnoho zabezpechennia profesiinoi pidhotovky bakalavriv informatsiinoi, bibliotechnoi ta arkhivnoi spravy [Peculiarities of educational and methodological support of professional training of bachelors of information, library and archives]: Ph.D.Thesis. Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika».
4. Novalska T. V. (2017). Nastupnist zdobuttia vyshchoi bibliotechno-informatsiinoi osvity v umovakh reformuvannia. [Continuity of obtaining higher library and information education in the conditions of reforming]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 4-10.
5. Solianyk, A. A. (2016). Unifikatsiia fundamentalnoi skladovoi vyshchoi informatsiinoi osvity v Ukraini [Unification of the fundamental component of higher information education in Ukraine]. Information, communication, society (ics-2017) 18-20 may 2017, Slavske, Ukraine. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. Available at:< <http://ena.lp.edu.ua>.> [Accessed September 2019].
6. Standart vyshchoi osvity Ukrainy za spetsialnistiu «Informatsiina, bibliotechna ta arkhivna sprava» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Higher education standard of Ukraine in the specialty "Information, library and archives" for the first (bachelor) level of higher education]: zatverdzh. i vvedenyi v diu nakazom Ministerstva osvity i nauky № 1378 vid 12 hrudnia 2018 roku. Available at: <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-svita/zatverdzeni%20standarty/12/21/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-bakalavr.pdf>.> [Accessed September 2019].
7. Standart vyshchoi osvity Ukrainy za spetsialnistiu «Informatsiina, bibliotechna ta arkhivna sprava» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Higher education standard of Ukraine in the specialty "Information, library and archival affairs" for the second (master's) level of higher education]: zatverdzh. i vvedenyi v diu nakazom Ministerstva osvity i nauky 728 vid 24 travnia 2019 roku. Available at: <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf>.> [Accessed September 2019].
8. Shemaieva, H. V. (2013). Innovatsiina model bibliotechnoi osvity: perspektyva realizatsii [An innovative model of library education: an implementation perspective]. *Visnyk KhDAK*. Spetsvyppusk 40.

Сидоренко А. И.

канд. пед. наук,
доцент кафедры информационного, библиотечного
и архивного дела
ОП "Николаевский филиал КНУКиИ"

**ОБНОВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ОБУЧЕНИЯ КАК ИНДИКАТОР ДОСТИЖЕНИЯ
РЕЗУЛЬТАТОВ (НА ПРИМЕРЕ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ИНФОРМАЦИОННОЕ,
БИБЛИОТЕЧНОЕ И АРХИВНОЕ ДЕЛО»)**

Анотація. Стаття освітаєть вопросы обновления содержания обучения по специальности 029 «Информационное, библиотечное и архивное дело» специализации «Менеджмент библиотечно-информационной деятельности». Обоснована актуальность и перспективность обозначенной специальности, модернизации учебных планов подготовки бакалавров. Осуществлен анализ учебных планов по выявлению дисциплин, способных формировать специальные (профессиональные, предметные) компетентности. Доказано, что обновление содержания специальности «Информационное, библиотечное и архивное дело» позволяет повысить уровень готовности бакалавров информационного, библиотечного и архивного дела к профессиональной деятельности в условиях реформирования специальности и современных вызовов.

Ключевые слова: библиотечно-информационное образование, содержание специальности, модернизация учебных дисциплин, готовность к профессиональной деятельности, компетентности будущего специалиста, бакалавр.

Sydorenko A. I.,
Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor, Mykolaiv branch of
Kyiv National University of Culture and Arts

UPGRADING CONTENT TRAINING AS A LOWER INDICATOR OF ACHIEVING THE RESULTS (SPECIALTY EXAMPLE «INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVE»)

Abstract. The article is devoted to covering the issue of updating the content of training in the specialty 029 "Information, library and archival affairs" of the specialization "Library and Information Management". The urgency and prospect of the specified specialty, modernization of the curricula of preparation of bachelors are substantiated. The curricula were analyzed to identify the disciplines capable of forming special (professional, subject) competences. It has been proved that updating the content of the specialty "Information, Library and Archival Affairs" allows to increase the level of readiness of bachelors of information, library and archives to professional activity in the conditions of specialty reforming and modern challenges.

Keywords: library and information education, content of specialty, modernization of academic disciplines, readiness for professional activity, competence of future specialist, bachelor.

УДК 021.4:005.332.7(042.5)

Сидоренко Тетяна Валеріївна
канд. наук із соц. комунікацій, доцент з/н,
завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи
ВП «Миколаївська філія Київського національного
університету культури і мистецтв»,
54000, м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17,
tatyana_tvs@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-0950-3467>

ІВЕНТ-ПРОЕКТИ ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК

***Анотація.** У статті висвітлюються поняття та технології івент-маркетингу, особливості його використання в бібліотеках України. Визначені цілі проведення івента, його характерні риси. Надані практики івент-проектів бібліотек. Обґрунтовується перспективність застосування бібліотеками технологій і інструментів івент-маркетингу для читачів та працівників бібліотек.*

***Ключові слова:** івент, івент-маркетинг, бібліотека, маркетингові комунікації, інформаційний простір.*

Поняття івент включає в себе подію, захід, церемонію та шоу. Івент – запланована соціально-суспільна подія (захід), що відбувається в певний час, із певною метою та має певний резонанс для суспільства. Поняття івент (event) включає в себе також смислові відтінки сприятливого випадку, виняткової події, найбільш ймовірного бажаного результату, заходу [7]. Проведення івента успішно забезпечує досягнення таких цілей: виділення з-посеред конкурентів; активізація уваги цільової групи; оптимізація та зниження витрат шляхом об'єднання бюджетів по рекламі, маркетингу та PR; посилення авторитету компанії; розвиток і зміцнення відносин з партнерами; створення платформи для подальшого розвитку [2].

В Україні івент знаходиться на стадії розвитку, але його використовують у різних сферах, зокрема в бібліотечній. Ефективний розвиток бібліотек можливий за умови системного використання маркетингових механізмів та застосування маркетингових комунікацій. Івент-маркетинг (англ. *event marketing* – маркетинг подій) – окремий синтетичний засіб маркетингових комунікацій, що являє собою складний комплекс з маркетингу, паблік рилейшнз і реклами [1]. Івент-маркетинг – це технологія подієвого маркетингу, мета якого привернути увагу до заходу за допомогою емоційного впливу. Такий маркетинг активізує інтереси цільової групи та ефективно працює з просування установи, її товару та послуг. Питання маркетингових бібліотечних комунікацій є предметом досліджень О. Башун, П. Борхарда, В. Ільганаєвої, В. Ключєва, С. Матліної, Ж. Самохіної та ін. Івент-маркетинг в бібліотеці вивчається І. Карнаух.

Для реалізації завдань бібліотеки використовують різні види інтегрованих маркетингових комунікацій і активно – технології подієвого маркетингу [4]. Адже як культурно-дозвіллевий центр, бібліотека виступає експериментальним майданчиком інновацій щодо просування бібліотечних товарів і послуг, задоволення потреб користувачів, формування сучасного, нестандартного іміджу бібліотеки.

Спеціальна подія може бути академічною (бізнес-зустріч, наукова конференція), діловою (зустрічі на вищому рівні, виставки, турніри, конкурси), розважальною (концерти, шоу, фестивалі), інформативною (день народження бібліотеки, випуск нового бібліотечного продукту) тощо. Подія надовго запам'ятовується через емоційність сприйняття сюжету, місця, часу проведення, креатора заходу, нестандартної форми, символіки, креативності, несподіваності тощо.

Класифікації заходів івент розроблені О. Шумовичем та В. Музикантом [7, 9–11]. Так, О. Шумович розглядає класифікацію заходів івент за принципом поставлених цілей та отриманого результату; В. Музикант – за критеріями: тип маркетингового середовища, характер взаємодії учасників, масштаби цільової аудиторії, маркетингові завдання. Вони можуть бути взяті за основу при використанні івент-заходів у бібліотечній діяльності.

Важливим видом корпоративних івент-проектів та спеціальним event (спеціальною подією (special events) є флешмоби, проморолики, фотосесії бібліотечних працівників до Всеукраїнського дня бібліотек. На сайтах бібліотек та в соціальних мережах представлена

інформація про участь бібліотек України у бібліотечній флешмобі «Бібліотеки повні людей!» (2019 р.), організованим Українським інститутом книги та Українською бібліотечною асоціацією. Упродовж останніх років тематика їх змінювалася, але вона стосувалася бібліотеки, читача, читання: «Бібліотека: світ нових можливостей» (2012 р.); «Бібліотек@ – діалог, культура, мир» (2015 р.); «Читай і будь лідером!», «Читай! Формат не має значення» (2016 р.).

Популярними стали бібліотечні флешмоби різних видів та масштабів: радіофлешмоб «Good Silent Party» (2016 р., Луганська ОУНБ), метою якого стала оцінка молоддю сучасних інтерактивних форм організації розважальних заходів; «Літо з книгою» – флешмоб молодіжної секції УБА (2014 р.); всесвітній флешмоб з підтримки ветеранів бойових дій, воїнів АТО, популяризації здорового образу життя «#22 Pushup Challenge»; парасольковий флешмоб до Дня міста за участю працівників і читачів бібліотек для дітей (Центральна бібліотека для дітей м. Миколаєва, 2019 р.) та ін. Такі події покликані порушити звичний ритм роботи бібліотек, стати подією для громадськості, знову і знову заявляти про себе. Унікальність сюжету, театралізація, візуалізація, активна PR-кампанія, як характерні риси івент-проектів сприяють нестандартності, новизні, відмови від звичних, «застарілих» форм, які, на жаль, асоціюються з бібліотекою.

Особливістю івент-проектів є їх неповторність, тому кожний новий проект стає подією. Прикладом таких заходів є урочисті церемонії відкриття щорічних книжкових виставок бібліотек Півдня України: місцевих видавництв «Миколаївська книга» (Центральною бібліотекою ім. М. Л. Кропивницького, м. Миколаїв) [10]; регіональної виставки-форуму «Українська книга та преса на Миколаївщині» (Миколаївська ОУНБ) [5]; Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині» (Одеська національна наукова бібліотека (ОННБ) [6]. В рамках виставок здійснюється популяризація продукції вітчизняного книговидавництва, презентації, обговорення, зустрічі читачів з авторами, видавцями тощо.

Окремо слід виділити Львівський бібліотечний форум, що проводиться за ініціативою УБА та провідних бібліотек України. Цей захід виступає сучасним івентом, що традиційно проводиться в одному місті, з новим концептом та іншими формами подання інформації, неочікуваними зустрічами-бесідами з креативними бібліотекарями-професіоналами тощо.

Оскільки характерною рисою івент є унікальність, то поява читаючих тролейбусів, трамваїв та автобусів в окремих містах України є помітним прикладом івент.

Також ефективною, емоційною формою є застосування перформансу в бібліотеках: «Мюзикл в бібліотеці» (Бібліотека Каразинського університету); «Пікнік на узбіччі або Мандруюча бібліотека», «Весілля в бібліотеці» в Херсонській ОУНБ ім. О. Гончара; «Весільні фотосесії в бібліотеці»; театр ситуацій та імпровізацій ЦБ ім. М. Кропивницького; «Театральна вітальня» Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського; літературно-театральне кафе «Как на наши именины...» Херсонської ОБД ім. Дніпрової Чайки та ін.

Успішними івент-заходами є «Лікарняні клоуни» (благодійна акція з надання психологічної допомоги дітям, Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна); звіти бібліотеки перед населенням, що проходять з використанням перформансу, що мають свій контекст та представляють певну подію для громади міста, району, селища; виставки-інсталяції в бібліотеках; бібліотечний туризм, в рамках якого ініційовані бібліотечні прогулянки містами, окремі бібліотеки введені до списку місць, обов'язкових для відвідування туристами.

Сучасна бібліотека виступає експериментальним майданчиком інновацій, безкоштовним коворкінгом, територією спілкування та пошуку нестандартних рішень. Як

приклад – проекти «Ніч в бібліотеці», квартирники, віртуальні святкові флешмоби, зокрема і їх різновиди смартмоби; фестивалі однієї вулиці; краудстрімінги, як прямі трансляції заходів бібліотек; віртуальні екскурсії; книжкові фестивалі; скайп-зустрічі; благодійні акції («Бібліотека українського воїна», плетіння маскувальних сіток, волонтерські заходи) тощо.

Івент-проекти сприяють перетворенню бібліотеки в місце для розвитку процесу творення, отже вони торкаються і працівників бібліотек. Для них активно впроваджуються майстер-класи, тренінги, воркшопи, ярмарки ідей, форми матчмейкінгу, студії компетентності тощо [3–5, 6, 8–10].

Таким чином, івент-проекти стають помітним явищем у культурному житті регіону, вони виступають механізмом, який виносить подію нагору. Відмінна риса event полягає в тому, що ця подія має позитивно сприйматися і переживатися учасниками. Також для event характерна наявність двох наступних аспектів: 1) активна участь, включеність активність; 2) позитивне сприйняття, емоційність, символіка, задоволеність [7]. Старі форми не можуть жити в нових умовах. Івент-маркетинг, як перспективний напрям діяльності бібліотек, сприяє їх постійній трансформації, допомагає залишатися успішними, необхідними суспільству, перспективними, готовими до змін та змінюватися, залишаючи серед основних пріоритетних завдань зберігання знань та інформації на всіх носіях і з усіх каналів інформації; обслуговувати користувачів усіма наявними ресурсами. Перспективним, на наш погляд, івентом для сучасних бібліотек може стати використання не просто театру в бібліотеці, а імерсивного театру, постанови якого могли б бути підготовлені до Дня міста або видатних краєзнавчих подій регіону за умов партнерства з провідними театрами міста. Бібліотека змогла б виступити своєрідним майданчиком для дійства, залучивши своїх співробітників, читачів реальних та потенційних, привернути увагу до історії краю або популяризації своїх ресурсів, подій, письменників, яскравих особистостей. Ідея використання імерсивного театру була запропонована в ході проекту туристичного хакатону, що відбувався в ВП «Миколаївська філія КНУКіМ» та був представлений як туристичний проект для м. Миколаєва «Святой Миколай» у 2017 році на сайті Громадський бюджет м. Миколаєва Миколаївської міської ради студентами кафедри «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» під науковим керівництвом автора публікації – Т. В. Сидоренко, кандидата наук з соціальних комунікацій.

Список використаної літератури

1. Івент-маркетинг. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%82-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3>. (дата звернення: вересень 2019).
2. Івент-маркетинг. URL: <https://pidruchniki.com/1081080646643/marketing/ivent-market>. (дата звернення: вересень 2019).
3. Карнаух І. Бібліотека – нестандартний івент-майданчик: матеріали всеукраїнського круглого столу «Університетська бібліотека: час змін, трансформацій, нововведень». м. Харків, 13 червня 2017 р. /Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка: URL: <https://www.slideshare.net/ssusered0358/ss-76912217>. (дата звернення: вересень 2019).
4. Карнаух І. Event-маркетинг у бібліотеках. Інформаційний простір бібліотеки: польсько-український досвід: тези VII міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 травня 2017 року, Львів, Україна. Львів, 2017 /Національний університет «Львівська політехніка». С. 440–453.
5. Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека. URL:

<http://www.reglibrary.mk.ua/>. (дата звернення: серпень 2019).

6. Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького. URL: <http://odnb.odessa.ua/>. (дата звернення: червень 2019).

7. Радіонова О. М. Конспект лекцій з курсу «Івент-технології». Харків, 2015, 67 с.

8. Самохіна Ж. Маркетингові комунікації у бібліотечно-інформаційній діяльності. Наукові праці НБУ імені В. І. Вернадського. 2015. Вип. 42. С. 103-114.

9. Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гончара. URL: <http://lib.kherson.ua/>. (дата звернення: вересень 2019).

10. Центральна бібліотека ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва. URL: <http://www.niklib.com/home.ua>. (дата звернення: вересень 2019).

References

1. Ivent-marketynh [Event Marketing]. Vikipediia. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%82-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3>. [Accessed September 2019].

2. Ivent-marketynh [Event Marketing]. Available at: <https://pidruchniki.com/1081080646643/marketing/ivent-market>. [Accessed September 2019].

3. Karnaukh, I. 2017. Biblioteka – nestandartnyi ivent-maidanchyk [The Library is a non-standard event venue]. In: Kharkivska derzhavna naukova biblioteka im. V. H. Korolenka «University Library: a time of change, transformation, innovation», Proceeding of the All-Ukrainian round table, Kharkiv, June 13, 2017. Available at: <https://www.slideshare.net/ssusered0358/ss-76912217>. [Accessed September 2019].

4. Karnaukh, I. 2017. Event-marketynh u bibliotekakh [Event marketing in libraries]. In: Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika» «Library information space: Polish-Ukrainian experience», Proceeding of the VII International Scientific and Practical Conference, Lviv, 18-19 2017. Lviv, pp.440-453.

5. Mykolaivska oblasna universalna naukova biblioteka [Nikolaev Regional Universal Scientific Library]. Available at: <http://www.reglibrary.mk.ua/>. [Accessed August 2019].

6. Odessa National Science Library im. M. Horkoho Odeska natsionalna naukova biblioteka im. M. Horkoho. Available at: <http://odnb.odessa.ua/> [Accessed June 2019].

7. Radionova, O. M. 2015. Konspekt lektsii z kursu «Ivent-tekhnohii» [Summaries of lectures with the course «Ivent-tekhnohii»]. Kharkiv.

8. Samokhina, Zh. 2015. Marketynhovi komunikatsii u bibliotekno-informatsiinii diialnosti [Marketing communications in library and information activities]. Naukovi pratsi NBU imeni V. I. Vernadskoho, ussue 42, pp. 103-114.

9. Khersonska oblasna universalna naukova biblioteka im. O. Honchara [Kherson Oblast O. Gonchar Universal Scientific Library]. Available at: <http://lib.kherson.ua/> [Accessed September 2019].

10. Tsentralna biblioteka im. M. L. Kropyvnytskoho TsBS dlia doroslykh m. Mykolaieva [The Central Library. ML Kropyvnytskyi CBO for adults, Mykolaiv]. Available at: <http://www.niklib.com/home.ua/> [Accessed September 2019].

Sydorenko T. V.,

Candidate of Sciences in Social Communications,
appointed docent of the Department of information,
library and archives sciences Mykolaiv

branch of the Kiev National University of Culture and Arts

EVENT PROJECTS AS A MODERN LIBRARY DEVELOPMENT FORMAT

Abstract. The article covers the concepts and technologies of event marketing, features of its use in libraries of Ukraine. The goals of the event, its characteristics are defined. Practices of event projects of libraries are provided, the prospect of application of technologies and tools of event marketing for readers and employees of libraries is proved.

Keywords: event, event marketing, library, marketing communications, information space.

Сидоренко Т. В.,

кандидат наук по социальным коммуникациям,
доцент по приказу кафедры информационного,
библиотечного и архивного дела

ОП Николаевский филиал

"Киевского национального университета культуры и искусств"

ИВЕНТ-ПРОЕКТЫ КАК СОВРЕМЕННЫЙ ФОРМАТ РАЗВИТИЯ БИБЛИОТЕК

Аннотация. В статье освещаются понятие и технологии ивент-маркетинга, особенности его использования в библиотеках Украины. Определены цели проведения ивента, его характерные черты. Поданы практики ивент-проектов библиотек. Обосновывается перспективность использования библиотеками технологий и инструментов ивент-маркетинга для читателей и работников библиотек.

Ключевые слова: ивент, ивент-маркетинг, библиотека, маркетинговые коммуникации, информационное пространство.

УДК 025.5:027.7](06)

Тепікіна Людмила Володимирівна

завідувач відділом Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

03056, Україна, м. Київ-56, пр. Перемоги, 37-л

+38 (044) 204-82-75

l.tepikina@library.kpi.ua

ПРЕДМЕТНІ БІБЛІОТЕКАРІ – ОРГАНІЗАЦІЙНЕ РІШЕННЯ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ІМ. Г. І. ДЕНИСЕНКА НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Анотація: В статті розглянуто досвід впровадження послуг предметних бібліотекарів в науково-технічній бібліотеці від розробки концепції до практичного надання. Визначено завдання предметного бібліотекаря та якісні зміни в організації роботи з обслуговування користувачів інформаційними ресурсами.

Ключові слова: предмет, інформаційний ресурс, наукометричні бази, бібліотечні послуги та сервіси.

У 2016 р. ініціативною групою працівників Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» розроблено Стратегію розвитку Бібліотеки КПІ на 2017–2020 рр., метою якої є якісні зміни у діяльності бібліотеки, відповідно до потреб клієнтів, загальної Стратегії розвитку університету, сучасних тенденцій та кращих світових практик за допомогою інноваційних управлінських рішень і сучасних технологій. Стратегію спрямовано на досягнення визначених Бібліотекою КПІ пріоритетів, серед яких підвищення якості навчання та викладання, підвищення якості наукових досліджень. Реалізація цих цілей неможлива без постійної підтримки актуальної колекції інформаційних ресурсів на різних носіях, створення та розвитку системи відкритого доступу до найбільш запитуваної частини друкованої колекції, впровадження системи одночасного пошуку інформації в усіх ресурсах Бібліотеки, як в зовнішніх наукових та освітніх електронних ресурсах, так і в електронних ресурсах власної генерації [1]. Ефективному використанню колекції бібліотеки для навчання і досліджень сприяють і послуги інформаційного обслуговування, що здійснюється через надання консультацій на запити користувачів щодо пошуку джерел за темами в інформаційних ресурсах Бібліотеки та ресурсах відкритого доступу. В бібліотеках зарубіжних університетів для інформаційного супроводу дослідників, а саме оперативного пошуку освітніх та наукових джерел, важливих для здійснення науково-дослідницької діяльності за певними темами, працюють предметні бібліотекарі «Subject Librarians». Детально ми розглянули ці послуги в бібліотеках польських університетів під час стажування керівника напряму інформаційного обслуговування користувачів в бібліотеці Університету Миколая Коперника в Торуні та бібліотеці Варшавської політехніки [2, 3]. Результатом вивчення досвіду колег стала підготовка у Бібліотеці КПІ групи предметних (галузевих) бібліотекарів. На нашу думку, предметний бібліотекар – це працівник відділів обслуговування, який формує актуальний фонд бібліотеки, відповідно профілю Університету та надає консультації щодо пошуку інформації за темами чи напрямками, має фахові компетенції, чітке розуміння сучасного сервісного обслуговування, знання інформаційних ресурсів Бібліотеки КПІ, бібліотек України та ресурсів відкритого доступу.

У 2018 р. розпочалась розробка концепції сервісу «предметний бібліотекар», формування навчальної програми, визначено коло працівників, що відповідають вимогам предметних експертів та призначено куратора сервісу. До складу навчальної групи увійшли 23 працівника. Навчальний план поєднував теоретичну та практичну частини за темами: інформаційний пошук, джерела пошуку освітньої та наукової інформації, робота з міжнародними політематичними базами даних Scopus, Web of Science, EBSCO та тематичними електронними ресурсами, використання ресурсів Відкритого Доступу, оцінка якості та достовірності інформації тощо. Для контролю засвоєння матеріалу курсу здійснювалося тестування. За пріоритетними напрямками навчального процесу та дослідницької діяльності університету визначено актуальні теми, які закріплено за предметними бібліотекарями, розроблено регламент надання сервісу «предметний бібліотекар»: інструкцію для предметних бібліотекарів та правила користування послугою. Наступним кроком стало налагодження зв'язків з факультетами, кафедрами щодо включення до бібліотечної колекції інформаційних ресурсів, які необхідні у викладанні навчальних курсів та проведення наукових досліджень.

За результатами навчання, тестування та співбесід сформована група предметних бібліотекарів у кількості 18 осіб, які надають послугу.

Консультанти відділів, які входять до групи предметних бібліотекарів, мають здійснювати інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів, відповідно до їхніх інформаційних запитів, а саме:

- надавати фахові консультації за тематикою предметного бібліотекаря;
- надавати допомогу користувачам щодо пошуку потрібної інформації в електронних каталогах Бібліотеки КПІ, бібліотек Києва та України;
- надавати консультації щодо збереження та використання результатів пошуку.

Предметний бібліотекар виконує запити користувачів під час безпосереднього звернення, по телефону або через е-пошту.

Завдання предметного бібліотекаря:

- формування складника актуальної колекції, відповідно до закріпленої за ним тематики;
- моніторинг видавничого ринку (перегляд прайсів та сайтів видавництва);
- замовлення на докомплектування друкованих видань для конкретних навчальних курсів, тем наукових досліджень;
- комунікація з факультетами та кафедрами, формування заявок на придбання нової навчальної та наукової літератури;
- аналіз фонду бібліотеки за закріпленою тематикою;
- допомога у виборі видань для публікації результатів досліджень;
- допомога у складанні списків джерел за тематикою досліджень (згідно ДСТУ ГОСТ 7.1.2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» та міжнародних стилів цитування);
- інформування щодо ресурсного забезпечення дисциплін на факультетах та кафедрах для проведення акредитації/ліцензування вищих навчальних закладів за вимогою Міністерства освіти і науки України;
- підтримка сервісу «Матеріали до курсів» в АБІС ALEPH 500;
- консультування викладачів та студентів щодо використання сервісу «Матеріали до курсів».

В результаті впровадження нової форми надання послуг відбулися якісні зміни в організації роботи з обслуговування користувачів інформаційними ресурсами, а саме:

- новий підхід до обслуговування користувачів – багатофункціональність бібліотекарів та персоналізований підхід до користувача;
- нові методи в наданні послуг – одночасне використання всіх інформаційних ресурсів Бібліотеки та ресурсів відкритого доступу, що сприяє оперативному та якісному виконанню завдань;
- підтримка користувачів у використанні бібліотечних інструментів та ресурсів;
- просування нових бібліотечних послуг;
- співпраця з викладачами та студентами;
- відповідальність за формування актуальних фондів Бібліотеки за напрямками предметних бібліотекарів.

Список використаної літератури

1. Стратегія розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського: 2017–2020 рр. / уклад. О. Бруй. – Київ : Ліра-К, 2017. – 38 с.
2. Mirosznychenko M., Tepikina L. Organizacje pozarządowe a biblioteki «Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu. Wrażenia z pobytu [Zasób elektroniczny] / M. Mirosznychenko, L.

Tepikina // Biuletyn EBIB. – 2018. – nr 3 (180). – Dostępny w:
<http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/639>

3. Мірошніченко, М. Стажування в бібліотеці Університету Миколая Коперника в Торуні / М. Мірошніченко, Л. Тепікіна // Бібліотечна планета. – 2018. – № 4. – С. 24–26.

References

1. Bryi, O., uklad. 2017. *Stratehiia rozvytku Naukovo-tekhnichnoi biblioteki KPI im. Ihoria Sikorskoho: 2017–2020 rr.* [Development strategy Scientific and Technical Library Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute: 2017-2020]. Kyiv: Lira-K. Available at:
<http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19291/1/Strategy_2017-2020.pdf>
2. Mirosznychenko, M. and Tepikina, L. 2018. University Library in Toruń: a personal view. *Bulletin EBIB*, [online] 3(180). Available at:
<<http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/639>>
3. Mirosznychenko, M. and Tepikina, L. 2018. Stazhuvannia v bibliotetsi Universytetu Mykolaia Kopernyka v Toruni [Internship at the library of Nicholas Copernicus University in Torun]. *Bibliotechna planeta*, 4, pp. 24-26.

Tepikina L. V.,

Head of Department

H. I. Denysenko Scientific and Technical Library of National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

SUBJECT LIBRARIANS - AN ORGANIZATIONAL SOLUTION AT THE H. I. DENYSENKO SCIENTIFIC AND TECHNICAL LIBRARY OF NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY OF UKRAINE «IGOR SIKORSKY KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE»

Abstract. The article considers the implementation of services of sectoral librarians from concept development to a practical provision in the scientific and technical library. The article defines the tasks of the sectoral librarian and the qualitative changes in the organization of work for the services to customers with information resources.

Keywords: subject, information resource, scientometric databases, library services

Тепикина Л. В.,

заведующая отделом

Научно-технической библиотеки им. Г. И. Денисенко

Национального технического университета Украины

«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

ПРЕДМЕТНЫЕ БИБЛИОТЕКАРИ – ОРГАНИЗАЦИОННОЕ РЕШЕНИЕ В НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БИБЛИОТЕКЕ ИМ. Г. И. ДЕНИСЕНКО НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА УКРАИНЫ "КИЕВСКИЙ ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ИМЕНИ ИГОРЯ СИКОРСКОГО»

Аннотация. В статье рассмотрен опыт внедрения услуг предметных библиотекарей в научно-технической библиотеке от разработки концепции до практического предоставления. Определены задачи предметного библиотекаря и качественные изменения в организации работы по обслуживанию пользователей информационными ресурсами.

Ключевые слова: предмет, информационный ресурс, наукометрические базы, библиотечные услуги и сервисы.

УДК 378.4:021:005.963.1

Ткаченко Діна Віталіївна

завідувач відділу інформаційних технологій
та комп'ютерного забезпечення бібліотеки
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, вул. генерала Карпенка, 73,
навчальний корпус № 1, (0512) 31-11-40
dvtkachenko1377@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8860-6845>

Цокало Олена Олександрівна

заступник директора бібліотеки
Миколаївського національного аграрного університету
м. Миколаїв, вул. генерала Карпенка, 73,
навчальний корпус № 1, (0512) 31-11-40
tsocalo@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6335-5939>

ВПЛИВ НАБУТТЯ НОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ БІБЛІОТЕКАРЯ НА РЕЙТИНГ БІБЛІОТЕКИ ТА УНІВЕРСИТЕТУ В ЦІЛОМУ

***Анотація.** У доповіді піднімається питання про необхідність постійного поповнення і актуалізації знань, як основної умови високої кваліфікації і компетентності працівників бібліотек вищих навчальних закладів. Відзначено, що важливість відповідності новим вимогам до кваліфікації працівника, його моральної зрілості, загальнокультурного і інтелектуального рівнів досягається шляхом систематичного вдосконалення самоосвітніх умінь і навичок.*

***Ключові слова:** професійні компетенції, підвищення кваліфікації, самоосвіта, безперервна освіта, бібліотека університету, бібліотека МНАУ.*

Трансформація знань в найцінніший ресурс економічного розвитку викликала не тільки стрімке зростання інформаційних потоків, а й зміну в підходах до їх управління. Як відомо, зараз не стихають дискусії щодо ролі бібліотек у суспільстві, навіть підіймається питання про те, що фінансування діяльності бібліотек є марним вкладанням коштів. Проте, враховуючи накопичений досвід у галузі роботи з традиційними і новітніми інформаційними потоками, професія бібліотекаря є однією з системостворюючих у суспільстві знань.

Якщо поглянути на проблему з іншого боку, то сучасна підготовка фахівців бібліотечної справи мало відповідає реальним вимогам інформаційного суспільства. Адже інформаційне середовище значною мірою впливає на розвиток професійних компетенцій бібліотечних фахівців, що і зумовило появу нових тенденцій у бібліотечній сфері. Інтелектуалізація бібліотечної діяльності – процес, який вимагає постійного вдосконалення. Цьому сприяє постійне оновлення технологій, вдосконалення професійної діяльності, розширення функцій. Відповідність новим вимогам до кваліфікації працівника, його

моральної зрілості, загальнокультурного й інтелектуального рівнів досягається шляхом систематичного вдосконалення самоосвітніх умінь і навичок.

На нашу думку, сучасний бібліотечний фахівець повинен бути наділений наступними компетенціями, а саме:

Інформаційна компетентність складається з трьох компонентів: інформаційний компонент (здатність ефективно працювати з інформацією у всіх формах її представлення; комп'ютерно-технологічний компонент, який визначає уміння та навички роботи з сучасним програмним забезпеченням; компонент застосовності визначає здатність застосовувати набуті знання для реалізації професійних задач.

Комунікативна компетенція включає володіння навиками взаємодії з оточуючими людьми, навички навчання та викладання для підтримки безперервного процесу трансформації бібліотечного простору різними способами. Розвиток цієї компетентності полягає у формуванні вмінь та навичок продуктивно співпрацювати в групі і команді, грати різні ролі і виконувати функції в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати і управляти власними взаєминами з іншими людьми, а також конструктивно вирішувати конфлікти, досягати консенсусу, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх наслідки, вміти емоційно налаштовуватися на спілкування з іншими людьми.

Інтелектуальна компетентність, на нашу думку, передусім полягає в умінні швидко обробляти і оцінювати інформацію. Оскільки збільшення потоків інформації, швидке скорочення її життєвого циклу підвищує вимоги до здатності бібліотечного фахівця швидко систематизувати знання і вміння в умовах вибіркового використання інформації. Щоб вчасно і адекватно оцінювати та аналізувати інформацію, а також створювати якісний інформаційний продукт, який буде відповідати потребам користувачів необхідно використовувати інтуїтивний компонент мислення і практичний досвід. Головною умовою розвитку цієї компетенції є загальний інтелектуальний розвиток особистості.

Особистісна компетентність являє собою обізнаність людини про свої особистісні якості і властивості. Рівень особистісної компетентності визначається здатністю людини адекватно сприймати і оцінювати риси свого характеру, власні життєві цінності і пріоритети, бажання, здібності та потенційні можливості. Особистісна компетентність проявляється також у здатності людини бачити свої слабкі і сильні сторони, усвідомлювати особистісні проблеми і ті зовнішні і внутрішні чинники, які викликають їх. Розвиток особистісних компетенцій включає формування усвідомленої потреби в самоосвіті, саморозвитку, самореалізації, вміння вирішувати неструктуровані завдання, виходити на нестандартні рішення.

Кожна професійна компетентність бібліотекаря побудована на комбінації взаємодіючих пізнавальних відносин і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і умінь – всього того, що можна використовувати для активної, творчої та пошукової діяльності та ефективно застосовувати як в запланованих, так і в непередбачених ситуаціях.

Крім того, стратегічно важливе для розвитку бібліотечної сфери питання щодо забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти й підвищення кваліфікації, актуалізації системи знань, умінь і навичок працівників бібліотек і трансформації системи їх безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів порушено у Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року "Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України".

Вже давно відомо, що традиційний набір професійних навичок бібліотекаря недостатній для реалізації бібліотекою її основних функцій з акцентом на потреби

користувачів в умовах їх навчання впродовж життя. Отже, наш колектив усвідомив, що безперервна професійна освіта бібліотекарів стала вагомим фактором для виконання своїх функцій.

Система безперервної освіти включає в себе підготовку та перепідготовку кадрів, підвищення професійного рівня шляхом участі у навчально-інноваційних тренінгах, науково-практичних конференціях, семінарах, практикумах. Підвищення кваліфікації серед бібліотечних фахівців окремий напрям діяльності, який зафіксовано у посадовій інструкції. Підвищення кваліфікації – складова частина безперервної освіти. В сучасних умовах за межами бібліотеки досить складно організувати таку діяльність, до того ж доведеться працівників відірвати від їхньої роботи. Тому переважна частина колективу має навчатися безпосередньо в бібліотеці, на робочому місці. З цією метою фахівцями нашої бібліотеки створено базу даних "На допомогу бібліотечному фахівцю", яка містить розділи "Законодавча база", "Методичні матеріали", "Методичні розробки бібліотеки МНАУ", "Соціологічні дослідження", "Стандарти з бібліотечної справи", "Сценарії заходів". В базу даних додаються актуальні матеріали, які стосуються змін та інновацій в професійній сфері. До того ж працівники бібліотеки можуть ознайомитись з матеріалами не покидаючи робоче місце.

Реалізація процесу самоосвіти передбачає володіння навичками самостійної орієнтації у фаховій літературі, проведення бібліографічного пошуку необхідних джерел, здатність виділяти, систематизувати і критично осмислювати положення, факти та висновки, які містяться в джерелах, що самостійно вивчаються, а також знаходити прогалини у своїх знаннях і заповнювати їх.

Особливо слід зупинитися на підвищенні кваліфікації керівників структурних підрозділів бібліотеки, від яких залежить якість та ефективність роботи. Цьому сприяє участь у міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах із проблемних питань окремих бібліотечних напрямів, інтернет-конференціях, дистанційне навчання тощо. Ці заходи, як правило, охоплюють різні аспекти діяльності як бібліотеки в цілому, так і її відділів.

Найбільш ефективними комплексними формами навчання є семінари та семінари-практикуми. Бібліотека МНАУ, як методичний центр територіального об'єднання сільськогосподарських бібліотек, щороку проводить семінари-практикуми для працівників бібліотек коледжів. В поточному році на семінарі "Створення та використання інформаційних ресурсів на підтримку освітнього та наукового процесів закладу вищої освіти" піднімалися питання, пов'язані з академічною доброчесністю, організацією інформаційно-бібліографічного забезпечення науковців та використання прикладного програмного забезпечення у роботі бібліотеки. Окрема увага була приділена методиці створення і використання мультимедійних сервісів у роботі бібліотек коледжів як засобу популяризації роботи бібліотеки. У доповіді було наведено основні вимоги по створенню мультимедійного ресурсу та висвітлено помилки, які найчастіше припускають бібліотекарі. Проведений майстер-клас допоміг учасникам семінару розширити навички на практиці. Наша бібліотека, як методичний центр, намагається допомогти у набутті та оновленні теоретичних знань, удосконаленні практичних вмінь і навичок, використанні їх у професійній діяльності. Такі проблемні цільові семінари організовуються з урахуванням потреб бібліотекарів, щодо ознайомлення з актуальними проблемами як у теоретичному, так і практичному плані.

Постійне поповнення і відновлення знань є необхідною умовою високої кваліфікації і компетентності працівників бібліотек закладів вищої освіти. Прикладом якісного та швидкого реагування на зміни є робота з наукометричними базами даних, яка вимагає

наявності спеціальних навичок та знань. Для цього фахівці нашої бібліотеки пройшли навчання за допомогою вебінарів, організованих компанією Clarivate Analytics та отримали сертифікати. Завдяки такому навчанню спеціалісти бібліотеки МНАУ на сьогодні виконують оперативне консультування з різних питань використання БД представниками кафедр та окремих науковців, надають консультації з організації розширеного пошуку в WoS та Scopus, постійно надаються аналітичні звіти про публікаційну активність науковців до науково-дослідного відділу.

Надаючи інформаційну підтримку навчальній, науковій та виховній діяльності, бібліотека прагне бути активним партнером на всіх стадіях життєвого циклу наукових досліджень вчених МНАУ. Бібліотека університету взяла на себе відповідальність за поширення результатів досліджень наших науковців у світовому інфопросторі, розвиває сервіси із підтримки наукових публікацій, надає допомогу з інтегрування публікацій у світові БД, проводить консультації, тренінги щодо реєстрації в наукометричних БД, допомагає створити профіль вченого, установи та наукового видання. Саме завдяки новому підходу до професії, швидкому реагуванню на зміни в інформаційному середовищі, фахівці бібліотеки сприяли підвищенню іміджу бібліотеки та рейтингу університету в цілому.

Таким чином, система підготовки працівників з набуття ними професійних компетенцій повинна враховувати потреби та умови, в яких працює фахівець, використовуючи свої професійні здібності, а зміни, що швидко входять в наше життя, є певним сигналом для самовдосконалення.

Список використаної літератури

1. Сербін, О. Професійне вдосконалення бібліотекарів в умовах необхідності якісних змін галузі / О. Сербін, Є. Кулик // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2019. – Вип. 3. – С. 56–70. – DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.3.2019.169668>.
2. Костирко, Т. М. Організація безперервної бібліотечної освіти як чинник підготовки фахівця нової формації / Т. М. Костирко // Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2016. – Т. 21, вип. 2. – С. 109–119.
3. Макеєва, І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан / І. Макеєва // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 6. – С. 12–16.
4. Сербін, О. Аспекти реформування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О. Сербін, Т. Ярошенко // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 2. – С. 12–14.
5. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» / Кабінет Міністрів України. – Київ, 2016. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80> (дата звернення: 21.10.2019).
6. Коржик Н. Професійні компетенції бібліотекаря XXI століття / Н. Коржик // Вісн. Кн. палати. – 2017. – № 6. – С. 12–15.
7. Дубова, С. Проблеми підготовки інформаційних фахівців для потреб українського аналітичного співтовариства / С. Дубова // Вісн. Кн. палати. – 2018. – № 8. – С. 7–11.
8. Мудроха, В. О. Підвищення кваліфікації як складова частина науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки / В. О. Мудроха // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 210-річчю Харк. нац. мед. ун-ту та 95-річчю Наук. бібліотеки ХНМУ, Харків, 5–12 жовт. 2015 р. / Харк. нац. мед. ун-т ;

[редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва]. – Харків, 2015. – С. 112–118. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/9970>.

9. Поляк, Н. П. Підвищення професійної компетентності молодого бібліотекаря як складова успішної діяльності бібліотеки / Н. П. Поляк // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 210-річчю Харк. нац. мед. ун-ту та 95-річчю Наук. бібліотеки ХНМУ, Харків, 5–12 жовт. 2015 р. / Харк. нац. мед. ун-т ; [редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва]. – Харків, 2015. – С. 141–147. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/9689>.

References

1. Serbin O. and Kulyk Ye. 2019. Profesiine vdoskonalennia bibliotekariv v umovakh neobkhidnosti yakisnykh zmin haluzi. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 3, 56-70. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.3.2019.169668>.
2. Kostyrko T. M., 2016. Orhanizatsiia bezperervnoi bibliotechnoi osvity yak chynnyk pidhotovky fakhivtsia novoi formatsii. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Bibliotekoznavstvo, bibliohrafoznnavstvo, knyhoznnavstvo*, vol. 21 (2), 109–119.
3. Makeieva I. 2012. Orhanizatsiia systemy pidvyshchennia kvalifikatsii spivrobotnykiv bibliotek vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy: istoriia ta suchasnyi stan. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 6, 12–16.
4. Serbin O. and Yaroshenko T. 2015. Aspekty reformuvannia ta vdoskonalennia suchasnoi bibliotechnoi osvity. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 2, 12–14.
5. Kabinet Ministriv Ukrainy, 2016. Stratehiia rozvytku bibliotechnoi spravy na period do 2025 roku «Iakisni zminy bibliotek dlia zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80> [Accessed 8 August 2019].
6. Korzhyk N., 2017. Profesiini kompetentsii bibliotekaria KhKhI stolittia. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 6, 12-15. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_6_5 [Accessed 8 August 2019].
7. Dubova C., 2018. Problemy pidhotovky informatsiinykh fakhivtsiv dlia potreb ukrainskoho analitychnoho spivtovarystva. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 8, 7-11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2018_8_3 [Accessed 8 August 2019].
8. Mudrokha V. O., 2015. Pidvyshchennia kvalifikatsii yak skladova chastyna naukovo-metodychnoho zabezpechennia diialnosti biblioteky. *Biblioteky i suspilstvo: rukh u chasi ta prostori : materialy nauk.-prakt. internet-konf. prysviachenoi 210-richchiu Khark. nats. med. un-tu ta 95-richchiu Nauk. biblioteky KhNMU*, 112-118. Available at: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/9970> [Accessed 8 August 2019].
9. Poliak N. P., 2015. Pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti molodoho bibliotekaria yak skladova uspishnoi diialnosti biblioteky. *Biblioteky i suspilstvo: rukh u chasi ta prostori : materialy nauk.-prakt. internet-konf. prysviachenoi 210-richchiu Khark. nats. med. un-tu ta 95-richchiu Nauk. biblioteky KhNMU*, 141-147. Available at: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/9689> [Accessed 8 August 2019].

Tkachenko D. V.,

Tsokalo O. O.

Library of the Mykolayiv National Agrarian University

**THE IMPACT OF THE ACQUISITION OF NEW COMPETENCIES LIBRARIAN
AT THE LIBRARY RANKING AND UNIVERSITY AS A WHOLE**

Abstract. The report raises the question of the need for continuous updating of knowledge as a basic condition for the high qualification and competence of employees of libraries of higher educational institutions. It is noted that the importance of meeting the new requirements for the qualification of the employee is achieved through the systematic improvement of self-educational skills.

Keywords: professional competences, advanced training, self-education, continuing education, university library, library of the MNAU

Ткаченко Д. В.,

Цокало Е. А.

Бібліотека

Николаевского национального аграрного университета

ВЛИЯНИЕ ПРИОБРЕТЕНИЯ НОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БИБЛИОТЕКАРЯ НА РЕЙТИНГ БИБЛИОТЕКИ И УНИВЕРСИТЕТА В ЦЕЛОМ

Анотация. В докладе поднимается вопрос о необходимости постоянного пополнения и актуализации знаний, как основном условии высокой квалификации и компетентности работников библиотек высших учебных заведений. Отмечено, что важность соответствия новым требованиям к квалификации работника, его нравственной зрелости, общекультурного и интеллектуального уровней, достигается путем систематического совершенствования самообразовательных умений и навыков.

Ключевые слова: профессиональные компетенции, повышение квалификации, самообразование, непрерывное образование, библиотека университета, библиотека ННАУ.

УДК 02:050.486:316.77](4)(043.5)

Шемаєва Ганна Василівна

д-р наук із соц. комунікацій, професор,
Харківська державна академія культури,
м. Харків, Бурсацький узвіз, 4, (057)731-13-85;

annashemaeva@ukr.net,

ORCID 0000-0002-1053-989X

Шевцова Юлія Олександрівна

канд. наук із соц. комунікацій, викладач,
Харківська державна академія культури,
м. Харків, Бурсацький узвіз, 4, (057)731-13-85;

yuliya.dan@gmail.com,

ORCID 0000-0001-8555-8537

СПІВАВТОРСТВО ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Розкрито розвиток зарубіжного співавторства як результату співробітництва. Для цього було використано метод бібліометричного аналізу. Визначено особливості національного співавторства та розширення співпраці між бібліотечними

фахівцями з різних країн на основі дослідження найбільш рейтингових європейських бібліотекознавчих журналів.

Ключові слова: бібліотекознавчі журнали, професійна комунікація, співавторство.

В умовах інтеграції вітчизняної бібліотечної науки, освіти та практики до європейського інформаційного простору набуває особливого значення розвиток професійних комунікацій між бібліотечними фахівцями із різних установ та різних країн. Професійні комунікації являють собою інформаційний простір, в якому формуються й поширюються професійні знання; розвивається співробітництво, реалізуються спільні проекти.

Результат бібліотечної співпраці найчастіше відображається в спільних публікаціях у періодичних профільних виданнях. У цьому контексті важливе значення має вивчення сучасного стану комунікаційної взаємодії через співавторство.

Загалом співавторство може мати різний характер. По-перше, співавторство в межах однієї організації має локальний характер взаємодії. По-друге, на національному рівні можна визначити співавторство галузеве та міждисциплінарне. По-третє, міжнародний характер має співавторство авторів, які працюють в різних країнах [2]. Проте зазначені аспекти недостатньо розкриваються в публікаціях дослідників бібліотечної галузі.

Тому метою статті є висвітлення напрямів співавторства на засадах аналізу авторитетних зарубіжних журналів бібліотекознавчого профілю.

Серед значної кількості функцій періодичних профільних видань (реєстраційна, сертифікаційна, інформаційна, архівна, прагматична, когнітивна) варто звернути увагу на консолідуючу [1]. Дійсно, професійна бібліотекознавча періодика є каналом комунікації, який не тільки сприяє обміну інформацією, появі нових ідей, стратегій розвитку бібліотечної справи, але й об'єднує науковців, освітян, практиків і не тільки на сторінках журналу.

Для вивчення співавторства у європейських рейтингових журналах було застосовано метод бібліометричного аналізу. За результатами проведеного аналізу встановлено, що найвищий рівень співавторства має співпраця між фахівцями із різних установ в окремій країні. Так, наприклад за темою «бібліометричний аналіз періодичних видань з бібліотекознавства» було виявлено співавторство дослідників з одного або двох університетів (табл. 1).

Таблиця 1
Співавторство на національному рівні

НАЗВА ЖУРНАЛУ	СПІВАВТОРСТВО (національне)	ТЕМАТИКА	РІК
Australian Academic & Research Libraries	J. Richardson (AU), T. Nolan-Brown (AU), P. Loria (AU), S. Bradbury (AU)	Використання інформації та соціологія інформації (комунікація)	2012
Australian Academic & Research Libraries	K. Smith (AU), M. Middleton (AU)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2009
College & Research Libraries	K. Blessinger (US), M. Frasier (US)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2007
College & Research Libraries	T. E. Nisonger (US), C. H. Davis (US)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2005
College & Research Libraries	J. Odell (US), R. Gabbard (US)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2008
Journal of Informetrics	M. Laakso (FI), B.C. Björk (FI)	Видавнича справа та юридичні питання (відкритий доступ)	2016
Journal of Informetrics	A. Serenko (CA), M. Dohan (CA)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2011
Journal of Information Science	R. T. Bootle (UK), E. N. Efthimiadis (UK)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	1984
Journal of Information Science	R. Hessey (UK), P. Willett (UK)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2013
Journal of the American Society of Information Science and Technology	J. M. Levitt (UK), M. Thelwall (UK)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи та комунікація)	2009
Journal of the Association for Information Science and Technology	O. Tuomaala (FI), K. Järvelin (FI), P. Vakkari (FI)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2014
Journal of the Association for Information Science and Technology	J. Nicolaisen (DK), T. F. Frandsen (DK)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2015
Library & Information Science Research	K. Blessinger (US), P. Hrycaj (US)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2010
Library & Information Science Research	G. Haddaw (AU), J. Klobas (AU)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2005
Scientometrics	Er. Archambault (CA), V. Larivière (CA)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2009
Scientometrics	M. R. Davarpanah (IR), S. Aslekhia (IR)	Використання інформації та соціологія інформації (бібліометричні методи)	2008

Як показують дані табл. 1, проблеми бібліометрії є актуальними протягом значного періоду для фахівців з провідних країн світу: США, Великобританії, Канади, Австралії. Також можна звернути увагу на взаємопросування публікацій європейських авторів в американських журналах і навпаки. Так, наприклад, дослідники з Канади опублікували статтю у журналі «Scientometrics» (ISSN 01389130), який видається у Нідерландах, а вчені з Великобританії – у виданні США. Найчастіше одна стаття має два автори.

Безперечно, ефективні професійні комунікації бібліотечних фахівців у сфері науки, освіти і практики є сприятливим фактором для розвитку галузі.

Вивчення змісту журналів дозволяє стверджувати, що на міжнародному рівні спостерігається зростання співавторства, що свідчить про розширення взаємозв'язків між дослідниками з різних країн. Так, наприклад, аналіз рейтингових видань, дозволив встановити високий рівень професійної комунікації на основі співавторства у журналах європейських країн, які є присутніми у відкритому доступі. Серед них можна назвати:

- «BiD» (Іспанія, університет Барселони);
- «AIB Studi» (Італія, Італійська бібліотечна асоціація);
- «Insights» (Великобританія, United Kingdom Serials Group);
- «Library and Information Science Research» Великобританія, Elsevier Ltd);
- «LIBER Quarterly» (Німеччина, K.G. Saur Verlag).

Заслуговує на увагу, що співавторство бібліотекаря з бібліотекарем становить 15,5 %; бібліотекаря з науковцем – 13,2 %. Найвищий рівень співавторства виявлено у вченого з вченим, що становить 34,1 % та вченого із студентом – 21,5 %. На нашу думку, такий стан є цілком закономірним. Співавторство вченого одночасно з бібліотекарем та студентом зустрічається тільки у 0,7 % публікацій, що свідчить про найнижчий рівень такої взаємодії [3].

Дослідження співавторства у зарубіжних бібліотекознавчих журналах протягом 2010–2015 рр. свідчить, що у 50 % проаналізованих журналів авторами однієї статті є фахівці з різних країн. Публікації у співавторстві в журналах, що видаються в Німеччині та Нідерландах сягають до 20 %, а спільні публікації представників європейських країн у журналах міжнародного значення Великобританії становлять 48 %.

Також було визначено, що у зарубіжних бібліотекознавчих журналах міжнародне співавторство становить від 10 до 20 %. Найбільшу кількість спільних статей авторів із різних країн було виявлено у міжнародному журналі Libri – 20.83 %. У «Aslib Journal of Information Management» (ASLIB Proceedings) – 19.44 %, у «Journal of Librarianship and Information Science» – 10.71 %, а у «Electronic Library» – 10.00 %. Зазначене свідчить про зростання комунікаційної взаємодії бібліотечної фахівців на міжнародному рівні.

Проте публікацій за участі українських фахівців у виданнях провідних європейських країн не було виявлено. На нашу думку, це зумовлено тим, що українським вченим складно просуватися до рейтингових журналів. Це, в першу чергу, пов'язано з перепонами економічного характеру, недостатнім знанням іноземної мови. Такий стан може змінитися на основі розвитку професійної взаємодії на міжнародному рівні через активізацію участі українських фахівців у міжнародних конференціях і семінарах, спільній проектній діяльності.

Таким чином, у зарубіжному бібліотекознавстві розвивається співавторство, що є результатом активізації співпраці між фахівцями із різних установ в певній країні та між авторами з різних країн.

Список використаної літератури

1. Королева, А. С. Библиографическая периодика в России / А. С. Королева, И. Г. Хомякова // Культура и образование. – 2014. – № 9. – URL: <http://vestnik-rzi.ru/2014/09/2526>
2. Шевцова, Ю. О. Аналіз зарубіжних бібліотечних журналів як важливого каналу професійної комунікації / Ю. О. Шевцова // Вісн. ХДАК. – Харків. – 2016. – Вип. 50. – С. 52–61.
3. Corral, S. Bibliometrics and research data management: emerging trends in library research support services / S. Corral, A. M. Kennan, W. Afzal // Library Trends. – 2013. – Vol. 61, № 3. – P. 636–674.

References

1. Koroleva A. S., Khomiakova Y. H., 2014, “Byblyohrafycheskaia peryodyka v Rossyy”, *Kultura y obrazovanye*, no. 9. URL: <http://vestnik-rzi.ru/2014/09/2526>
2. Shevtsova Yu. O., 2016, “Analiz zarubizhnykh bibliotechnykh zhurnaliv yak vazhlyvoho kanalu profesiinoi komunikatsii”, *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury : zb. nauk. pr.*, Kharkiv, vyp. 50, s. 52–61.
3. Corral S., Kennan A. M., Afzal W., 2013, “Bibliometrics and research data management: emerging trends in library research support services”, *Library Trends*, vol. 61, no 3, pp. 636–674.

Shemaieva H. V.,

Doctor of Sciences in Social Communication, professor;
Kharkiv State Academy of Culture

Shevtsova Y. O.,

Candidate of Social Communication, lecturer,
Kharkiv State Academy of Culture

CO-AUTHORSHIP AS A RESULT OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

Abstract. The development of foreign co-authorship has been studied. Bibliometric analysis has been used. Specific characteristics of national co-authorship and widening of collaboration between Library and Information Science specialists from different countries have been determined during the research process of the top-rated European Library and Information Science journals.

Keywords: Library and Information Science journals, professional communication, co-authorship

Promotion of collaboration between Library and Information Science specialists from different institutions and countries is becoming especially important in the context of integration of national Library and Information science, education and practice into European information space. The results of collaboration are reflected in shared publications. That is why researching the current state of collaboration in the form of co-authorship is essential.

The aim of the article is to study co-authorship analyzing top-rated foreign Library and Information Science journals.

Bibliometric analysis was used to study co-authorship in European top-rated journals. According to the results of the research, the level of co-authorship of specialists from different institutions in a particular country is the highest. International co-authorship is also growing. A high level of co-authorship has been identified in open access journals.

The results of the research of foreign Library and Information Science journals in the period of 2010-2015 show that the articles written in co-authorship were published in 50% of the analyzed journals. It has also been determined that international co-authorship in foreign Library and Information Science journals range from 10 to 20%. The results also indicate that up to 20% of papers in Library and Information Science journals published in Germany and the Netherlands are joint publications. While the number of joint publications in Library and Information Science journals published in the United Kingdom is 48%. A tendency of broadening geographical boundaries of scientific collaboration means an increase in communication interaction of Library and Information Science specialists in various scientific areas of Library and Information Science field. However, publications in co-authorship with Ukrainian specialists have not been found in the leading European Library and Information Science journals.

Шемаева А. В.,

д-р наук по социальным коммуникациям, профессор;
Харьковская государственная академия культуры

Шевцова Ю. А.,

кандидат наук по социальным коммуникациям, преподаватель;
Харьковская государственная академия культуры

СОАВТОРСТВО КАК РЕЗУЛЬТАТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Аннотация. Раскрыто развитие соавторства как результата сотрудничества. Для этого был использован метод библиометрического анализа. Определены особенности национального соавторства и расширение сотрудничества между библиотечными специалистами из разных стран на основе исследования наиболее рейтинговых европейских библиотековедческих журналов.

Ключевые слова: библиотековедческие журналы, профессиональная коммуникация, соавторство.

Наукове видання

**БІБЛІОТЕКА ХХІ СТОЛІТТЯ:
ВИКЛИКИ, НОВІ МОЖЛИВОСТІ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

Всеукраїнська науково-практична конференція

7–8 листопада 2019 року

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською мовою)

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Макет та верстка С. В. Ларенкова